

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Матеріали
студентської наукової конференції
Чернівецького національного
університету
імені Юрія Федьковича

20–22 квітня 2016 року

Чернівці

Чернівецький національний університет
2016

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (20-22 квітня 2016 року). Географічні науки. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 157 с.

До збірника увійшли статті студентів географічного факультету, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення і обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний
університет, 2016

**ГЕОГРАФІЧНИЙ
ФАКУЛЬТЕТ**

Марія Аксенчук
Науковий керівник – проф. Кілінська К.Й

**Методичні підходи до оцінювання ландшафту
з метою рекреаційно-туристичного використання**

Аналіз та оцінювання естетичних якостей ландшафту вимагають поетапного і взаємопов'язаного дослідження особливостей ландшафтної структури, який охоплює камеральну роботу з топографічними матеріалами, проведення польових досліджень з урахуванням динаміки ландшафтної структури та суб'єктивних оцінок, узагальнення отриманої інформації, накреслення шляхів оптимізації естетичних функцій ландшафту. Такий підхід дозволить запобігти втраті ландшафтами їх природної естетичної цінності, сприятиме збереженню ландшафтів як цінних естетичних ресурсів, рекомендуватиме заходи для відновлення чи розвитку естетичного потенціалу ландшафту.

При оцінці природно-рекреаційних ресурсів (ПРР) для організму людини визначається комфортність за кліматичними умовами території. Рекреаційна оцінка клімату базується на знаннях не властивостей самого клімату, а залежності стану людини від впливу метеорологічних чинників. Для оцінки сукупного впливу кліматичних чинників на комфортність організму людини використовують метод розрахунку величини теплового балансу тіла людини.

Критерієм оцінки впливу клімату на тепловий стан людського тіла є ступінь напруження терморегуляторних механізмів організму, яка може бути визначена за зміною середньої зваженої температури тіла людини, чи за зміною величини потовиділення. При комфортних умовах терморегуляторне навантаження відсутнє, а середньозважена температура шкіри 31-33°C. Зниження або підвищення температури відбувається залежно від ступеня напруження терморегуляторних механізмів організму, що обумовлено тепловими характеристиками клімату. Із тривалості комфортного періоду потрібно вираховувати дні з несприятливими та шкідливими для організму людини явищами.

Рекреаційні ландшафти будуть характеризуватися різними сполученнями тривалості періодів різного ступеня комфортності.

Найбільш сприятливими для організації відпочинку та туризму є ландшафти, на терені яких комфортний і субкомфортний періоди є найтривалішими.

При рекреаційній оцінці клімату необхідно звертати увагу ще одну обставину: в системі „людина – рекреаційний ландшафт” – мінливий не тільки об’єкт, але й суб’єкт оцінки, оскільки властивості людини „від місця до місця” також різняться. Так, мешканці холодних і теплих, вологих і сухих районів неоднаково реагують на однакові погодні умови. Тому, оцінюючи комфортність певної території необхідно чітко уявляти, з мешканців яких районів буде складатись ринок збуту.

З’ясування пропускнуої здатності рекреаційного ресурсу має важливе значення для комплексного вивчення останнього, визначається рекреаційною ємністю ландшафту. Ландшафт має граничну рекреаційну ємність. Надмірно високі рекреаційні навантаження спричиняють рекреаційну депресію, що характеризується руйнуванням складу, структури та функціонування ландшафту через витоптування, ущільнення ґрунтів, знищення рослинності, тварин тощо.

Стійкість ландшафту – це його здатність протистояти рекреаційним навантаженням до певної межі, за якою відбуваються незворотні зміни.

Головним критерієм стійкості є здатність рослинності до відновлення. Відносне навантаження визначається кількістю відвідувань рекреаційного ландшафту за одиницю часу. Стійкість є головним чинником, який визначає шляхи розвитку (зміна, а іноді й руйнування) ландшафтної структури, регулює її ємність як рекреаційної території. При цьому важливим моментом має слугувати врахування показників атрактивності, коефіцієнта сезонності, пропускнуої здатності, тощо.

Список літератури

1. Бейдик О.О. Тлумачний словник термінів з рекреаційної географії (географії туризму) / О.О Бейдик - К.: -1993. - 56 с.
2. Євдокименко В.К. Регіональна політика розвитку туризму. / В.К. Євдокименко - Чернівці: Прут - 1985 - 120 с.
3. Кравців В.С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / В.С. Кравців, Л.С. Гринів, М.В. Копач – Львів: - 1999 – 108 с.

Богдана Андріюс

Науковий керівник - асист. Крупела Л.М.

**Сучасний стан і перспективи лісгосподарського
користування на території Турятського лісництва
ДП «Чернівецький лісгосп»**

Серед європейських країн Україна посідає восьме місце за площею лісів та запасами деревини (не враховуючи Росію). Ліси – одне з найцінніших багатств держави. Крім господарського, вони мають величезне екологічне значення, а також виконують водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні та інші важливі функції. Тому шкода, заподіяна лісам надмірними рубками, може призвести до суттєвих, непорівнянних із вигодами від реалізації деревини негативних наслідків і навіть до екологічної катастрофи.

Загальна площа лісового фонду Чернівецької області складає 258 тис. га, при пересічній лісистості 31,7% площі території області [1].

Державне підприємство «Чернівецький лісгосп» розташоване в центральній частині Чернівецької області на території шести адміністративних районів та м. Чернівці. Загальна площа держлісгоспу складає 24,9 тис. га, в тому числі вкрита лісом – 23,3 тис. га. Загальний запас насаджень складає 6,8 млн. м³, у тому числі стиглі і перестійні – 979 тис. м³. До складу держлісгоспу входять 8 лісництв, 2 лісопереробні цехи, мисливська дільниця «Турятка».

На території держлісгоспу виділено 16,4 тис. га заповідних об'єктів (66% території лісгоспу), із них 15,4 тис. га займає регіональний ландшафтний парк «Чернівецький», 1,0 тис. га – заказники державного і місцевого значення. Основні напрямки виробничої діяльності держлісгоспу: лісовідновлення, лісозаготівля, переробка сировини.

Понад 10% (2725 га) території ДП «Чернівецький лісгосп» займає Турятське лісництво, засноване в 1945 році. На його території зареєстровано кілька пам'яток природи місцевого значення з-поміж яких :

- заповідне урочище «Дубовий праліс», площею 12 га, в якому охороняються корінні високопродуктивні, двоярусні дубові насадження віком 120 років;

- «Букова ділянка» площею 3,2 га – цінне букове насадження, в якому зустрічаються дерева віком від 120 до 250 років;

- «Праліс ясена звичайного» площею 5,7 га, в якому охороняється рідкісний вид ясена звичайного віком 150-300 років;

- заповідне урочище місцевого значення «Зруб», площею 9,1 га складається з трьох окремих ділянок. «Зруб» - цінне дубове насадження віком 110 років;

- пам'ятка природи місцевого значення – «Ділянка рідкісних рослин», площею 0,6 га, у трав'янистому покриві якої біля десяти видів лікарських і рідкісних рослин, занесених до Червоної книги України. Серед яких: калган пряmostоячий, кров'янка, купальниця, чемериця Лобеля та інші;

- заповідне урочище місцевого значення «Глинище» площею 30 га високопродуктивне букове насадження віком 80 років.

Загальна площа заповідних об'єктів становить 60,6 га, – понад два відсотки у площі лісогосподарського комплексу Турятського лісництва.

Стан і розвиток лісового господарства об'єкта дослідження пов'язаний з природно-екологічними й економічними чинниками, зокрема із симбіозним зв'язком рослинних і тваринних елементів, тривалим періодом відтворення лісових масивів, що становить 80 – 120 років, виробничо-технологічною специфікою, яка зумовлює значні витрати на заготівлю, доставку і складування лісоматеріалів, комплексного використання ресурсів лісу, що передбачає збір і переробку недеревинних ресурсів (гриби, ягоди, лікарські рослини).

Існуючий стан лісогосподарського користування в лісництві потребує значного збільшення частки заповідних територій у його структурі, створення нових і вдосконалення діючих технологічних процесів з використанням сучасного високопродуктивного обладнання та ресурсозберігаючих технологій переробки деревини для виготовлення конкурентоспроможної продукції.

Список літератури :

1. Загальна характеристика лісового фонду Чернівецької області: матеріали практики / Чернівецьке обласне управління лісового та мисливського господарства. Чернівці. – 2012 р. – 16 с.

Тетяна Андроник

Науковий керівник - асист. Смірнов Я. В.

**Застосування ГІС для забезпечення моніторингу
благоустрою буферної зони резиденції митрополитів
Буковини та Далмації**

Новий вік технічного розвитку характеризується появою геоінформаційних систем (ГІС). ГІС-технології – технологічна основа створення географічних інформаційних систем, що дозволяють реалізувати їхні функціональні можливості. Розвиток ГІС проникає в усі сфери людської діяльності та є найбільш ефективним інструментом пізнання географічного середовища, що постійно змінюється. Будь-яка галузь, що має розподілену на деякій території мережу виробництва або послуг, стає зацікавленою у використанні ГІС-технологій для підвищення ефективності своєї діяльності.

Буферна зона – охоплює території, виділені з метою запобігання негативного впливу на заповідну зону господарської діяльності на прилеглих територіях; її режим визначається відповідно до вимог, установлених для охоронних зон природних заповідників [1].

Мета роботи – створення тематичної складової «Недоліки» для бази геоданих території буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації. Створена тематична складова в майбутньому може використовуватись для підвищення рівня благоустрою міста, моніторингу архітектурних змін, навчання студентів. Буферна зона резиденції митрополитів Буковини та Далмації є спадщиною ЮНЕСКО, тому забезпечення моніторингу благоустрою за допомогою ГІС допоможе підвищити туристичний потенціал міста.

Процес розробки тематичної складової «Недоліки» передбачав такі етапи:

- векторизація меж буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації за топографічним планом масштабу 1:2000;
- завантаження даних OpenStreetMap, їх редагування для потреб виконуваного проекту;

- створення точкового шейп-файлу, який став основою для формування шару «Недоліки», та розробка структури його таблиці атрибутів;

- обхід вулиць, що належать до території буферної зони (зроблено 407 фотографій недоліків і завантажено їх у середовище ArcGIS);

- наповнення шару «Недоліки» зібраними даними та його аналіз;

- візуалізація шару «Недоліки».

Для адекватного оцінювання певної вулиці щодо її чистоти й естетичної привабливості, використовувалася шкала від 0 до 10.

Кожна з вулиць оцінювалась за такими критеріями:

- 1) чистота (наявність сміттєвих баків, тощо);
- 2) необхідність ремонтних робіт;
- 3) оголошення, розклеєні у невідповідних місцях;
- 4) незаконна паркова транспортних засобів;
- 5) наявність дорожніх знаків;
- 6) відсутність (або непомітність) елементів міської навігації (табличок, указівників).

Кожного дня виконувався аналіз від 2 до 4 вулиць. Загалом, у рамках шару «Недоліки» проаналізовано понад 100 вулиць міста Чернівці, основні з яких : вул. Головна(буд. 141-22), вул. Шевченка(буд. 16-23), вул. Українська(буд. 31-26), вул. Заньковецької (буд. 1-12), вул. Університетська (буд. 1-54), вул. Коцюбинського, вул. Лесі Українки (буд. 33-24), вул. Шиллера, вул. Котляревського(буд.7-4), Соборна площа.

Перспективним напрямом розвитку дослідження стане розробка геопорталу, який би дозволяв виконувати моніторинг недоліків муніципального простору міста в режимі реального часу. Користувачі матимуть змогу не тільки переглядати, які проблеми на даний час охоплюють історичну частину міста, але й зможуть вносити свої додатки, поправки та пропозиції, як на рахунок ідей оптимізації певної території, так і доповнення інформації щодо різних недоліків.

Список літератури :

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». Стаття 18 [Електронний ресурс] : - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

Катерина Атякшева
Науковий керівник – проф. Джаман В.О

Демогеографічні процеси Полтавської області

Сучасна демографічна ситуація в Полтавській області, як і в цілому в Україні, склалася під впливом історичного розвитку території, природного та механічного руху населення. Характеризуючи демографічну ситуацію Полтавської області, зазначимо, що чисельність наявного населення області постійно зменшується: у 1991р. складала 1756,9 тис. осіб; у 2001 р. – 1652,2 тис. осіб; у 2010 р. – 1499,6 тис. осіб; у 2015 р. – 1449,0 тис. осіб [2]. У Полтавській області проживає 3,3 % населення України. За кількістю населення Полтавщина займає 12 місце серед областей України.

Демографічна ситуація в Полтавській області характеризується як кризова. Спостерігається певне зростання смертності на фоні дуже низького показника народжуваності. Показники природного приросту з 1960 по 2013 роки суттєво скоротилися – від показника +8,9 до -6,8 на 1000 осіб наявного населення. Більша частина дітей народжується та проживає у міських поселеннях – 8620 осіб, а у сільській місцевості – 5676 осіб. Природний приріст населення області характеризується від'ємним показником – -10062 особи за 2013 рік. Більше народжується хлопчиків, аніж дівчаток. Для порівняння, у 1990 році народилося хлопчиків – 10803 особи, а дівчаток – 9995 осіб. У 2013 році хлопчиків народилося 7424 особи, а дівчаток – 6872 особи [2]. У статевій структурі населення переважають жінки – 53,98%, а чоловіки, в свою чергу, складають 46,02% жителів області. Найбільше чоловіків і жінок проживає у м. Полтава – 132756 осіб чоловіків, жінок – 156173 особи (у 2014 р.). Найменше проживає чоловіків – 5499 осіб і жінок – 6374 особи у Чорнухинському районі. Всього в області проживає чоловіків – 666394 особи, жінок – 783973 особи [2]. За 9 місяців 2013 року кількість прибулих та вибулих із області склала 17 тисяч осіб.

Мігрантів у межах області – 10,4 тисячі осіб. Сальдо ж міграції з іншими регіонами було від'ємним – 343 особи.

Більшість міграцій у межах України, за даними статистики, спричинена навчанням. Роботу люди здебільшого шукають за кордоном. Більше 80% міграцій, при показнику сальдо в 331 особу – це міграція з Російською Федерацією [1].

Основними напрямками міграції населення Полтавської області у 2014 році були міграції за межі України. Міграційне скорочення усіх потоків міграції склало -1050 осіб. Загальний коефіцієнт міграційного приросту Полтавської області (скорочення) склав -7,2 на 10 000 наявного населення

Міграційний приріст (скорочення) найбільший у Полтавському району – +509 осіб та м. Полтава – +416 осіб; найменший показник - у м. Кременчук (-441 особа).

Населенню Полтавської області притаманний регресивний тип відтворення: низька народжуваність, інтенсивна смертність, швидкий процес старіння населення [2]. Механічний приріст Полтавської області склав -1050 осіб.

Список літератури:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Статистичний щорічник Полтавської області, 2014 рік: [Л.М. Безхлібняк (відп. за вип.)] – Полтава, 2014. – 387 с.

Павло Бегін
Науковий керівник – проф. Кілінська К.Й

Передумови розвитку рекреаційно-туристичного природокористування (на прикладі Першотравневого району м. Чернівців)

Світові туристичні тенденції показують зростання інтересу до міського туризму, особливо культурологічного та екскурсійного, які можуть стати одними з основних у м. Чернівцях. При швидкому зростанні ролі екскурсійного туризму важливо визначити значення Першотравневого району у формуванні екскурсійних можливостей міста. з'ясувати наявний потенціал району, розкрити туристичні можливості та сформувати подальші перспективи Першотравневого району з погляду наявних туристичних стежок і потенційних екскурсійних маршрутів.

Першотравневий район розташований у південно-східній частині міста. Кордон з Шевченківським районом проходить вулицями Головною та Гагаріна, з Садгирським – річкою Прут. На південному сході межує з селами Остриця Герцаївського району і Чагор Глибоцького району Чернівецької області. Загальна площа району становить 24 км². Населення станом на 01.12.2014 р. складає 79,6 тис. осіб. Для Першотравневого району характерна висока щільність населення (3317 осіб/км²). У районі проживає 30,1 % населення м. Чернівців. Кількість осіб чоловічої статі становить 46 %, жіночої 54 %. Особливістю національного складу населення району є його багатонаціональність (50 національностей та народностей). Найчисельніші національності – українці, росіяни, румуни, молдавани, поляки, євреї, білоруси та ін. У районі нараховується 2 площі, 296 вулиць і провулків, на яких переплелися витвори різних епох і стилів.

Першотравневий район промисловий, на його території зосереджено майже 50 %, промислових підприємств міста, багато об'єктів торгівлі та побуту. Біля 2 тис. підприємств, установ і організацій різної форми власності, 7 ринків, 69 кіосків та павільйонів функціонує на території району. Питома вага підприємств, що знаходяться на території Першотравневого району, складає 48 % підприємств міста.

Окрасою району є залізничний вокзал м. Чернівців, побудований у 1909 р. у стилі бароко. Будівля сьогодні має статус історико-архітектурної пам'ятки.

До послуг населення в районі функціонують 9 лікарень і поліклінік, 59 аптек, чимало приватних лікувальних кабінетів, 49 перукарень та салонів краси. На території району розташовуються 10 загальноосвітніх шкіл, 3 гімназії, 5 ліцеїв, єдиний в місті центр освіти молоді, 19 дошкільних навчальних закладів, 3 професійно-технічних училища, 3 коледжі, технікум, інститут, приватна школа. Існує й непогана спортивно-оздоровча база: 3 стадіони, 8 спортивних майданчиків, 2 майданчики з тренажерним обладнанням, 32 дитячі майданчики. На території району функціонують заклади культури (будинки естетики та дозвілля, 2 музичні школи, музей О. Кобилянської,

У Першотравневому районі нараховується 5719 житлових будинків, у т. ч.: місцевих рад 984 власних 4613 відомчих, ЖБК, ЖБТ, ОСББ 122. Площа житлових приміщень у будинках місцевих рад (загальна) 785,5 тис. м². Із загальної кількості помешкань комунальної власності забезпечено централізованим водопостачанням – 945 будинків (95 %), централізованим опаленням – 132 будинки (13,4 %), газопостачанням – 974 будинки (99 %), каналізацією – 845 будинків (86 %). Значна частина будинків розташованих на території району, становить старий фонд, власне: побудовані до 1919 р. - 345, до 1945 р. – 1192, до 1960 р. – 737.

Конкурентними перевагами району загалом вважають: наявність на його території об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО – Резиденції Митрополитів Буковини і Далмації; вигідне географічне розташування як транспортного вузла, наявність можливостей для розвитку інфраструктури; багатофункціональність міста; безконфліктне співіснування багатонаціональної громади; збереження національно-культурних традицій; компактність міста; молодий вік населення; залучення зовнішніх інвестицій в якості одного з пріоритетних напрямів політики міської влади.

Отже, існуюча основа для розвитку рекреаційно-туристичного природокористування у Першотравневому районі наявна та різноманітна.

Вадим Безкорвайний

Науковий керівник – доц. Скрипник Я. П.

**Новітні технології поновлення топографічних карт
(на прикладі території Дорошівецької громади)**

Нині, як у науці, так і у прикладній сфері особливої ваги набувають питання геопросторового аналізу об'єктів. Це призвело до стрімкого зростання потреб у використанні карт різного змісту і різного технологічного подання. Водночас масштабність використання, зокрема, топографічних карт у різних сферах практичної діяльності висуває до них певні вимоги. Одна з основних – достовірність відображеної інформації. Оскільки близько 70% топографічних карт усіх масштабів створено ще в 90-х роках ХХ ст. і за своєю актуальністю та інформаційним наповненням вони не відповідають чинним суспільним вимогам, їх використання у більшості випадків призводить не тільки до помилок інформаційного характеру, а часто і до надмірних фінансових затрат і матеріальних збитків.

Проблема старіння топографічних карт надзвичайно актуальна, хоча і не нова. Нині вона активізувалась і внаслідок впровадження нових підходів до адміністративного поділу, зокрема створення громад – нових для України адміністративно територіальних утворень. Оскільки ситуація з наявним топографо-геодезичним забезпеченням територій сільських рад незадовільна, то такою ж вона буде й при межуванні цих утворень. Звідси очевидною стає гострота проблематики досліджень у галузі оновлення картматеріалів та інтеграції векторних і растрових геоданих в Україні.

Питанням старіння й оновлення топографічних карт присвячені науково-методичні праці А.С. Лисичанського, Р.І. Вольпе, Н.С. Подобедов , а також окремі положення, які містяться у працях Берлянта О.М., Гарміза І.В., Золовського А.П., проте в них використання новітніх технологій розглянуте недостатньо. Почасти це зумовлено швидкою динамікою розвитку останніх.

Нині для оновлення змісту топографічних карт одним з найважливіших інформаційних джерел є дані ДЗЗ. Швидкий

розвиток технологій космічного спостереження має ряд переваг: відносно низька вартість комплексу робіт з проведення зйомки; можливість значного територіальне охоплення одноразової зйомки; спрощення процедур формування фотопланів і виправлення геометричних спотворень в межах одного кадру; просторова роздільна здатність супутникових даних стрімко наближається до розширення аерофотозйомки.

При виборі знімків для оновлення карт певного масштабу враховують графічну точність креслення та друку карт. Однак треба враховувати, що при оновленні топокарт певного масштабу одні й ті ж типи космічних знімків відносно придатні для різних елементів змісту топографічних карт.

Для проведення експериментального дослідження обрано територію Дорошівецької громади, що почасти зумовлено таким:

- збільшилася площа забудови населеного пункту, а також здійснено реконструкцію вже наявних житлових та громадських будівель;
- наявна землевпорядна документація або відсутня, або ж застаріла;
- частина польових доріг зникла (розорана, рекультивована тощо), змінилися контури площ, зайнятих природною рослинністю, та земельних угідь.

Для реалізації процесу поновлення топографічної карти території Дорошівецької громади розроблено технологічну модель, яка дозволяє на основі космічних даних проводити даний процес.

У перспективі, актуалізовані топографічна карта забезпечить оптимізацію використання земельних, лісових, рекреаційних та ін. ресурсів території. Виконане дослідження дозволяє окреслити нові напрямки наукових пошуків у сфері методико-технологічного забезпечення актуалізації картографічних матеріалів.

Список літератури :

1. Любченко В. Є. Науково-методичні основи оновлення змісту географічних карт : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : спец. 11.00.12 «Географічна картографія» / В. Є. Любченко. – К., 2005. – 22 с.

Марина Вастюк
Науковий керівник – проф. Кілінська К.Й

**Розвиток мережі туристичних маршрутів на території
НПП „Подільські Товтри”**

Територія Подільських Товтр для туристичної галузі цікава з погляду двох основних компонентів. Перша компонента – природно естетична, друга – краєзнавчо-історична. Але не можна упускати оздоровчу чи рекреаційну функцію. З погляду пересічного туриста, як споживача туристичного продукту, саме оздоровча функція туризму пріоритетна.

Рекреаційно-туристичне освоєння НПП Подільські Товтри розвивається у таких сформованих вузлах як Кам'янець-Подільський та Сатанівський рекреаційні вузли та каньйон водосховища р. Дністра. Кожен з них має свою туристично-рекреаційну привабливість. Сатанівський вузол має такі туристично-рекреаційні ресурси, як заплава і надзаплавна тераса річки Збруч, міжгрядові сідловини Товтрової гряди, схили Товтр та їх вершини, смт. Сатанів і з прилеглими джерелами мінеральних вод. Кам'янець-Подільський рекреаційний вузол – це великі карстові провалля та печера Атлантида, терасова область Ушиці, Студениці, Тернави, Мукші, Смотрича, Жванчика, Збруча, закарстовані скелі (с. Китайгород). У межах вузла знаходяться 19 археологічних і більше 302 історико-архітектурних пам'яток.

У каньйоні річки Дністер відбувається розвиток таких видів туристичної діяльності: а) туризм і спорт (масовий пішохідний, автомобільний і кінний туризм, спортивний пішохідний туризм, масовий лижний туризм і спорт), б) загальнооздоровчий відпочинок (пішохідні прогулянки, спортивні ігри, екскурсії, лижні прогулянки), в) любительські промисли (збір грибів і ягід, рибальство, мисливство); кліматичне і бальнеологічне лікування; пізнавально-культурний (екскурсії, ін.). Рекреаційна діяльність пов'язана з метою перебування рекреанта на території парку, тому треба врахувати туристичне навантаження на територію та відповідну ємність території, що наведені у таблиці 1. Розрахунок рекреаційної ємності території природного парку проведений на

основі розмірів та потужності рекреаційних ресурсів і нормативного навантаження на ландшафт представлених.

Таблиця 1

Рекреаційна ємність території НПП згідно з рекреаційно-туристичними нормами навантаження НПП „Подільські Товтри”

<i>Рекреаційні території</i>	<i>Площа, га</i>	<i>Допустиме навантаження на ландшафт, осіб./га</i>	<i>Рекреаційна ємність, осіб.</i>
Пляжі	15,0	500,0	7500
Вододільні ліси	105,0	3,0	315
Ліси на рівнинних територіях	2512,0	3,0	7536
Помірно круті схили вкриті лісом (до20%)	485,0	1,5	727
Дуже круті схили вкриті лісом (більше 20%)	365,0	0,5	182
Дуже круті схили не вкриті лісом	247,3	0,2	59
<i>Разом</i>	<i>3714,3</i>		<i>16370</i>

Допустима норма навантаження на ландшафт коливається 0,2 осіб/га на дуже крутих схилах до 3,0 осіб/га у вододільних лісах, а також 500 осіб/га на пляжах. Тому, беручи до уваги наявні показники допустимого навантаження на рекреаційні території парку, розраховуємо рекреаційну ємність у межах НПП. Однією з форм перебування туриста на території парку є туристичні маршрути й екологічні стежки, яких тут налічується більше 20-ти. Мережа туристичних маршрутів і еколого-пізнавальних стежок охоплює сформовані рекреаційно-туристичні вузли, а також висвітлює наявні як історико-культурні, так і природні об'єкти.

Список літератури:

1. Звіт про використання рекреційних ресурсів відповідно Дозволу на спеціальне використання природних ресурсів у межах території НПП "Подільські Товтри" від 2013 року.[за ред. М. Боева]-Кам'нець Подільський, 2013.- 25с.

Аліна Вишиван

Науковий керівник – доц. Андрусак Н.С.

Особливості Wellness як перспективного напрямку розвитку туризму

Wellness туризм є одним з найдавніших форм туризму, і вважається, що першими, хто звернув увагу на здоровий спосіб життя, були греки і римляни. Ця рання форма оздоровчого туризму безпосередньо пов'язана з сучасним поняттям “wellness” і передбачає відвідування мінеральних і термальних джерел [1].

Лікувальні властивості природних джерел були відомі ще з античних часів. У місцях їх виходу зводили храми, про використання мінеральних вод у лікувальних цілях писали мислителі Стародавнього Риму та Греції. З того часу подорожі з метою оздоровлення набували все більшої популярності.

Точкою відліку епохи Wellness у всьому світі прийнято вважати 1959 р., коли американський доктор Альберт (Хольберт) Данн написав про особливий стан здоров'я і назвав його «high-level wellness», що в перекладі з англійської - «почуття повного благополуччя».

В Україні поняття Wellness з'явилося порівняно нещодавно. Якщо в Америці цей особливий підхід до здоров'я людини був визначений понад півстоліття тому, а в країнах Європи wellness-бум припав на початок 80-х, то в нашій країні рух wellness стартував тільки на початку 2000-х. І відтоді wellness напрямок набув стрімкого та небувалого за популярністю розмаху. Кількість людей, охочих продовжити свою молодість і уповільнити процес старіння, почала швидко зростати.

Wellness визначається як здоровий спосіб життя, що охоплює в себе і правильне харчування, і фізичну і розумову активність, і догляд за тілом, і відмова від шкідливих звичок, і багато чого ще, аж до побудови добрих стосунків з рідними, колегами та людьми взагалі. [2].

Враховуючи те, що туризм передбачає відпочинок у період відпусток, створюються передумови для поєднання wellness і туризму. Wellness-туристи зупиняються в спеціалізованих

готелях, які пропонують відповідні професійні ноу-хау та індивідуальний догляд. Вони користуються комплексом послуг, який передбачає фізичний фітнес, турботу про зовнішність, здорове харчування, дієту, релаксацію, медитацію і розумову активність, освіту. Та у зв'язку з тим, що індустрія wellness-туризму постійно розвивається і вдосконалюється, то за нею потрібно слідкувати, адже потреби wellness туристів теж змінюються на різних етапах життя.

Що стосується України, то тут стоїть завдання розвитку та збільшення кількості Wellness-центрів, залучення не лише внутрішніх, а й іноземних туристів, для яких Україна повинна стати всесвітнім центром Wellness-індустрії. Для цього наша держава має всі необхідні ресурси. У країнах Європи вартість wellness-відпочинку неймовірно висока, українські ціни повинні приємно здивувати західних туристів, які, окрім економії, віднайдуть для себе тут щось унікальне, неподібне до того, що їм уже доводилось бачити. Використовуючи культурні надбання, традиції та унікальні рекреаційні ресурси, є можливість створення особливого національного турпродукту для української wellness-індустрії, який буде унікальним, автохтонним.

Отже, в сучасному світі Wellness-туризм незамінний, а в Україні він може і повинен розвиватися. Тому треба запозичувати досвід в іноземних гуру Wellness і SPA -індустрії і робити туризм провідною галуззю в економіці країни.

Список літератури:

1. Didaskalou, E.A. & Nastos, P. (2003). The role of climatic and bioclimatic conditions in the development of health tourism product. *Anatolia*, Vol. 14, No.2, pp.107-126.
2. Smith M., Kelly C. *Wellness Tourism*, in *Tourism Recreation Research*. –Greenwich, London. - 2006. – 298 p.

Юлія Волковинська

Науковий керівник – проф. Сухий П. О.

Екологічна напруженість і сучасне агровикористання території Деражнянського району

Деражнянський район Хмельницької області належить до давньоосвоєних територій. Саме під впливом інтенсивної господарської діяльності населення протягом тривалого історичного періоду сформувалась сучасна територіальна організація землекористування. Переважаючим видом антропогенного впливу на досліджуваній території є сільськогосподарське землекористування, а частка земельних ресурсів у структурі ПП району становить 71,0%. Землі сільськогосподарського призначення займають 76% від загальної площі району, яка становить 91584,1 га. Сприятливі природно-кліматичні умови, рівнинний характер рельєфу та родючі різновиди чорноземних ґрунтів спонукали до надмірного розорювання угідь (частка ріллі становить понад 72,9%)[1].

Для наукового обґрунтування оптимізації території дослідження особливо важливе визначення показників сучасного стану антропогенного навантаження на територію та екологічної стабільності землекористування. Ступінь збалансованості територіальної організації останнього найефективніше оцінювати за величинами значень коефіцієнтів екологічної стабільності території (K_{ec}) і антропогенного навантаження на неї (K_{an}) за відомими методиками К. Гофмана, П. Шищенка і А. Третяка. Розрахований коефіцієнт екологічної стабільності території K_{ec} для Деражнянського району становить 0,35, що класифікаційними ознаками параметрів характеризує його як екологічно нестабільною територією. До того ж у 28-и із 30 сільських рад його значення варіаціює в межах цієї ж категорії, а території Волоськівської та Загінецької сільських рад при значенні показників 0,33 та 0,28 відповідно, можна віднести до категорії з екологічно незбалансованою структурою землекористування.

Пересічне по району значення коефіцієнта антропогенного навантаження K_{an} визначено на рівні 3,4, що вказує на помірне або ж близьке до високого антропогенне навантаження. У трьох

сільських радах: Лозівській, Загінецькій, Волоськівській його значення сягає – 3,7. Аналіз усіх отриманих результатів за зазначеними вище показниками засвідчує, що на території 3-х сільських рад сформувалася незбалансована і вразлива територіальна структура землекористування, тоді як решту віднесено до нестійкої вразливої категорії, що є вкрай негативним. Більшою мірою наслідком даної ситуації є надмірна сільськогосподарська освоєність, яка складає 76,0% і висока розораність території. При цьому значення коефіцієнта залучення сільськогосподарських угідь до активного господарського обігу перевищує 90,3% в районі.

Аналіз сучасних підходів і методик визначення навантаження на ландшафт дає змогу оцінювати його значення за видами використання земель і щільністю населення (методика ЕГС). Відповідно до пропонованої методики нами визначено коефіцієнт абсолютної напруженості на рівні 0,76 по району, що свідчить про урівноваження сильного антропогенного впливу потенціалом відновлення ландшафту.

Еколого-господарський стан території цілком характеризує коефіцієнт відносної напруженості, який для Деражнянського району складає 0,7.

Ще одним досить важливим показником для оцінки екологічного стану території є визначення коефіцієнта антропогенної перетвореності ($K_{ан}$), пересічна величина значення якого складає 6,88, що вказує на належність об'єкта дослідження до категорії сильно антропогенно-техногенного перетворених ландшафтів.

Комплексний аналіз отриманих результатів дозволяє спостерігати закономірність до незбалансованого, екологічно вразливого стану землекористування у тих самих сільських радах. Загалом у районі сучасний стан агровикористання території дослідження можна вважати нераціональним, територіальна організація землекористування потребує науково обгрунтованих заходів оптимізації.

Список літератури :

1. Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Хмельницької області (станом на 01.01.2016 року) : форма 6-зем. Державної звітності / Голов. упр. зем. ресурсів у Хмельн. обл.–Хмельницький, 2016. -40с.

Андрій Гаванюк

Науковий керівник – доц. Скрипник Я. П.

Земельно-інформаційні системи для адміністративних територій (на прикладі пілот-проекту ЗІС Городоцької та Сатанівської територіальних громад)

Вибір України в напрямку євроінтеграції зумовлює застосовувати нові підходи до розвитку регіонів, визначення цілей, пріоритетів і механізмів реалізації регіональної політики. Досвід країн ЄС у сфері розвитку територіальних громад досить корисний для України. Дослідженням зарубіжного досвіду формування та функціонування територіальних громад країн ЄС займається велика кількість науковців, серед яких В. Е. Дюран, Бернар Дрейфюс, І. Р. Залуцький, В. В. Руденко та багато інших.

Нині у Хмельницькій області уже утворено п'ять міських, дев'ять селищних і дев'ять сільських об'єднаних громад. Зокрема, вже створено окрему Сатанівську селищну громаду та наразі триває процес створення Городоцької громади на території Городоцького району. Першопрохідці, які вже об'єдналися, встигли відчутти нові умови існування та перші наслідки реформи. Їм доводиться працювати вперше в новому адміністративному та фінансовому контексті. Зокрема, зростаюча потреба в систематичному збиранні, обробленні, зберіганні, поширенні даних та інформації, що стосуються землі, зумовила появу концепції земельної інформаційної системи (ЗІС), як інструменту для прийняття законодавчих, адміністративних і економічних рішень, а також допоміжний засіб планування й розвитку територій. Така необхідність виникла через підвищений попит на інформацію про землю для управління використанням земель та іншої нерухомості на локальному рівні. Проблемами інформаційного забезпечення землекористування займаються такі вчені, як А.С. Даниленко, М.Ю. Гарбуз, Т.О. Євсюков, М.В. Смолярчук, О.А. Сохнич, М.Г. Ступень, А.Д. Хоменко та інші. Однак окремі аспекти застосування ЗІС в управлінні ще потребують ґрунтового розгляду.

У багатьох країнах Європи запроваджується, а подекуди і функціонує так званий багатоцільовий кадастр (Multipurpose Cadastre»), що трансформується у земельну інформаційну систему (Land Information System), яка об'єднує різні кадастри

та реєстри (грунтів, видів землекористування, підземних комунікацій, щільності населення та ін.). Також стали з'являтися земельні інформаційні системи, засновані на інформації про окремі земельні ділянки (парцели) (PBLIS - Parcel Based Land Information System). Позитивним є досвід створення відкритих інформаційних систем. В Україні ж на локально-регіональному рівні кожний галузевий орган управління для забезпечення рішення своїх функціональних завдань самостійно створює власну інформаційну систему, що призводить до нераціонального використання земельних ресурсів, зниження рівня охорони земель та відтворення продуктивності потенціалу сільськогосподарських угідь.

Для виконання поставлених завдань пропонується створення інтегрованої ЗІС, тобто сукупності баз і банків даних про земельні та інші ресурси, технологій їх ведення й використання, інформаційно-телекомунікаційних систем, функціонуючих на основі загальних принципів і за правилами, що забезпечують інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб. Базовим елементом створення інтегрованої земельної інформаційної системи повинна бути інформація державного земельного кадастру. Це пов'язано з тим, що земельні ділянки, які розміщені на відповідній території, повинні бути основою для накладення на них інформації про інші об'єкти нерухомого майна (будівлі, споруди, комунікації тощо), об'єкти лісового і водного фондів, промисловості та ін.

У результаті дослідження сформовано просторову БД, створено та наповнено базу атрибутивних даних, що містить основні відомості про картографовані об'єкти. Сформовані картматеріали можуть використовуватися для аналізу землеустрою та землекористування в Городоцькому районі.

Перспективою даного дослідження є розширення банку атрибутивних даних, для задоволення комплексних потреб з метою ефективного та раціонального управління на рівні новостворених територіальних громад.

Список літератури :

1. Управління водними і земельними ресурсами на базі ГІС-технологій : навч. посібник / В. В. Морозов, П. П. Надточій, Т. М. Мислива, О. В. Морозов, В. І. Пічура, Д. О. Ладичук, С. Я. Плоткін / За ред. проф. Морозова В. В. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. – 288 с.

Богдана Галиця
Науковий керівник – доц. Данілова О.М.

**Територіальні відмінності сфери послуг
Чернівецької області**

Сфера послуг представляє собою сукупність галузей підгалузей і видів діяльності функціональне призначення яких у системі суспільного виробництва виражається у виробництві та реалізації послуг і духовних благ для населення.

Сьогодні сфера послуг – це одна з найперспективніших галузей економіки. Вона охоплює торгівлю і транспорт, фінанси і страхування, комунальне господарство, освітні та медичні установи, шоу-бізнес тощо. У розвинених країнах сфера послуг є найбільшим сектором економіки. У ній працює в середньому 65-75% зайнятого населення та припадає 50% обсягів капіталовкладень, 63-75% ВВП. Активно розвивається сфера послуг як виробничо-комерційна система і в Україні (частка послуг у ВВП перевищує 40%), де працює понад 55% зайнятих в економіці людей.

Розвиток сфери послуг – постійний і неминучий процес, одна із закономірностей розвитку сучасної світової і національних економік. Послуги охоплюють великий обсяг людської діяльності, який і надалі збільшуватиметься і внутрішньо змінюватиметься, а тому економічні проблеми розвинених країн значною мірою пов'язані з розвитком послуг. Модель такого розвитку стосовно постсоціалістичних країн ще остаточно не з'ясована. В Україні процес зростання кількості зайнятих у сфері послуг, що свідчить про її розширення, лише розпочався. Це актуалізує дослідження просторових засад і принципів розвитку послуг, обґрунтування «просторової організації ринків послуг». Зміна ролі послуг у сучасному житті людей є наслідком впливу демографічних, суспільних, економічних, політичних і науково-технічних чинників через відсутність підтримки галузі державою.

Загальна кількість підприємств сфери послуг у Чернівецької області у 2014 році склала 895 одиниць. З них діючих – 769 одиниць. Пересічно одним підприємством було

реалізовано послуг на суму в 2153,4 тис. грн. Загальна кількість працівників сфери послуг в Чернівецькій області склала 16383 осіб.

Найбільша кількість підприємств сфер послуг зосереджена в м.Чернівці - 638 (71,3% від загальної кількості підприємств) У розрізі адміністративних районів їх найбільше у Сторожинецькому -30 (3,4%), Глибоцькому -28 (3,1%) та Кіцманському -28 (3,1%) районах. Найменша кількість підприємств сфери послуг зафіксована у Заставнівському -11 (1,2%) та Герцаївському -9 (1,0%) районах.

У2014 році обсяг реалізованих послуг у Чернівецькій області склав 1 655 989 тис.грн. Найбільший обсяг реалізованих послуг зафіксовано в таких адміністративних одиницях Чернівецької області, як: м. Чернівці - 1477174 (89,2%), м. Новодністровськ -17268 (1,0%), Кіцманський -27139 (1,6%), Глибоцький -23922 (1,4%), Заставнівський -21396 (1,3%), Сторожинецький -18292 (1,1%), Новоселецький -15863 (1,0%) райони. Найменший обсяг реалізованих послуг у Кельменецькому -7862 (0,5%), Путильському -7266 (0,4%) та Герцаївському -3737 (0,2%) районах.

Сфера послуг революційно розвивається з другої половини ХХ ст., кардинально змінивши структуру світової економіки, посівши в трисекторній моделі провідну роль. Послуги створюють продукт і дохід держави, країни, міста, області, району, відіграючи визначальну роль в економічному зростанні – таким є сучасне розуміння місця і ролі сфери послуг у структурі господарства.

Список літератури:

1. Діяльність підприємств сфери послуг по містах та районах Чернівецької області за 2014 рік»/ Статистичний бюлетень. [Електронний ресурс] // Головне управління статистики у Чернівецькій області // www.cv.ukrstat.gov.ua.
2. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг / О.Б. Моргулець. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 234 с.

Максим Галочкін

Науковий керівник- доц. Білокриницький С.М.

**Порівняльний аналіз геодезичного
забезпечення Новоселицького району**

На сьогодні на території України функціонує державна геодезична мережа, яка є складовою частиною державної геодезичної мережі СРСР, побудованої протягом 50–90 років ХХ століття. Ця мережа є однією з найбільш унікальних за розмірами і точністю мереж у світі. Основні принципи побудови геодезичної мережі були викладені в 1961 р. в “Основних положеннях про побудову державної геодезичної мережі СРСР”, які пізніше отримали скорочену назву “Основні положення про державну геодезичну мережу СРСР 1954-1961 рр”

Згідно з цим нормативним документом, планова державна геодезична мережа СРСР поділялася на чотири класи: 1, 2, 3, 4-й. Для підтримання їх на сучасному рівні здійснюється комплекс науково-виробничих, матеріально-технічних і фінансових заходів, але, на жаль, питання розвитку державної геодезичної мережі гостро постає в наш час, а саме через відсутність робіт з її відновлення й до згущення протягом тривалого періоду та великою втратою геодезичних пунктів.

Геодезична мережа Новоселицького р-ну побудована в період з 1954-1976 рр. частинами Військово-топографічної служби та трестом «Геотопозйомка». У різний час ними було виконано ряд робіт, таких, як триангуляція 1-4-го класів. Роботи виконані з точністю, відповідною до вимог «Положень 1954-1961 рр.»

У зв'язку з науково-технічним прогресом, який відбувається у світі, і новими завданнями, які ставляться перед геодезичною галуззю України, державна геодезична мережа підлягає оновленню та модернізації. 8 червня 1998р. постановою Кабінету Міністрів України затверджені “Основні положення про створення державної геодезичної мережі України 1998р”. В 1999 році Головним Управлінням Геодезії Картографії та Кадастру при Кабінеті Міністрів України видана “Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500”

Згідно з цими документами, планова геодезична мережа України складається з :

- астрономо-геодезичної мережі 1-го класу;
- геодезичної мережі 2-го класу;
- геодезичної мережі згущення 3-го класу;
- розрядної геодезичної мережі (4-го класу, 1 і 2-го розрядів);
- знімальної мережі.

На територію Новоселицького р-ну припадає така кількість геодезичних пунктів: 1-го класу – 1; 2-го класу – 5; 3-го класу – 13; 4-го класу – 3.

Аналіз ДГМ на території Новоселицького р-ну був здійснений шляхом порівняння пунктів, які припадають на територію р-ну по каталогах координат геодезичних пунктів побудованих згідно «Положень 1954-61рр.» та даними геопорталу, який містить пункти, побудовані згідно «Положень 1998р.». У результаті порівняння було встановлено:

- середня щільність пунктів ДГМ – 1 пункт на 33 км²;
- граничні похибки взаємного положення суміжних пунктів триангуляції 1-го класу, а також пунктів триангуляції 2 і 3-го класів не перевищують 0,2 м;
- граничні похибки орієнтування на пунктах триангуляції і полігонометрії 1-3-го класів не перевищують $\pm 4''$;
- дирекційні кути на орієнтовані пункти з похибкою до 1" – були визначені з похибкою, що не перевищує $\pm 8''$, а з похибкою до 0,1' - були визначені з похибкою, що не перевищує $\pm 20''$.

З порівняльного аналізу точності геодезичної мережі визначено, що геодезичне забезпечення Новоселицького району не відповідає сучасним вимогам до ДГМ. Зважаючи на тенденцію втрати геодезичних знаків і центрів можна стверджувати, що геодезичну мережу Новоселицького району необхідно згущувати до вимог нормативних документів.

Список літератури :

1. Інструкції з топографічного знімання у масштабах 1: 5000, 1: 2000, 1: 1000, 1: 500. ГКНТА–2.04–02–98, затвердженої наказом Головного управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України від 09.04.1998 № 56.

Роман Гарасим'юк
Науковий керівник - доц. Костащук І.І.

**Релігійна сфера Івано-Франківської області:
суспільно-географічний аналіз**

Релігійна сфера досить помітно впливає на суспільні процеси і відіграє значну роль у консолідації суспільства. Тому її суспільно-географічне дослідження є досить актуальним та має значне практичне значення.

Аналізуючи динаміку чисельності конфесій різних напрямів від початку 90-х і до теперішніх років, нами виявлено зростання чисельності релігійних організацій і поява нових релігійних течій, що визначило сучасну релігійну сферу області.

За кількістю релігійних організацій територія Івано-Франківської області сьогодні посідає 12 місце серед областей України. Тут нараховується 804 населених пункти на які припадає 1357 релігійних громад. На один населений пункт припадає майже 2 релігійні громади. Найчисленнішою конфесією сьогодні є УГКЦ, яка нараховує 666 громад. На другому місці ідуть православні, які нараховують 485 громад, вони об'єднані у трьох віросповіданнях: УПЦ КП (294 громади), УАПЦ (152 громади) і УПЦ (39 громад). РКЦ налічує 34 громади. Протестантизм на Прикарпатті представлений 14 напрямками. Найбільшими протестантськими напрямками є ЄХБ (28 громад), ХВЄП (35 громад), Свідки Єгови (47 громад), АСД (22 громади). Об'єднання юдейських релігійних організацій України нараховує в області 3 громади, а Українська Лютеранська Церква 1 громаду [1].

Аналізуючи територіальні поширення релігійної сфери можна зробити такий висновок, що в північних районах області переважає греко-католицизм, в центральних районах греко-католицизм і православ'я, а в південних – православ'я.

Для більш детального дослідження релігійної сфери на рівні поселень ми обрали чотири райони у різних частинах області, а саме: Рогатинський, Коломийський, Долинський та Тисменицький.

Тисменицький район. У районі зареєстровано 82 релігійних організацій, з яких 55 громад та парафії належать УГКЦ.

Коломийський район. У районі зареєстровано 138 релігійних громад, що є найвищими показником в області серед районів. На території Найчисленнішими в районі є УГКЦ – 56 громад і УАПЦ – 42 громади.

Рогатинський район. Зареєстровано 85 релігійних громад. Найчисленнішою релігійною організацією є УГКЦ, яка налічує 58 громад.

Долинський район. У районі зареєстровано 88 релігійних громад. Найбільше громад зареєстровано УГКЦ – 40 громад.

Ми провели типізацію районів Івано-Франківської області за ступенем релігійної активності. Під час проведення ми враховували такі показники: індекс релігійної мозаїчності, забезпеченість населення і поселень релігійними громадами. Це дозволило нам виділити 5 типів районів:

✓ перший тип характеризується високим рівнем релігійної активності. Сюди ввійшли: Косівський і Тлумацький райони;

✓ другий тип районів характеризується вище середнім рівнем релігійної активності: Долинський, Коломийський та Снятинський;

✓ третій тип характеризується середнім рівнем релігійної активності: Богородчанський, Верховинський, Городенківський і Надвірнянський;

✓ четвертий тип районів характеризується нижче середнім рівнем релігійної активності Галицький і Рогатинський райони;

✓ п'ятий тип характеризується низьким рівнем релігійної активності сюди ввійшли 2 райони: Рожнятівський і Тисменицький.

Щодо релігійних конфліктів то в регіоні їх зафіксовано 37. Серед них чимало затяжних – тих, що тривають уже по десять і більше років. Такими є релігійні чвари у селах Соколівка на Косівщині; Текуче, Вікторів, Галицького району, Мишин, Коломийського району тощо.

Список літератури:

1. Матеріали Управління внутрішньої політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Марія Георгіян
Науковий керівник – асист. Скутар Т.Д.

Туристичні підприємства Чернівецької області

Дослідження туристичних підприємств є основою для надання якісних і актуальних туристичних послуг для споживачів і отримання максимального прибутку для виробників. Знання основних напрямків та тенденцій на туристичному ринку регіону дозволяє проаналізувати попит, якісно та кількісно покращити рівень туристичного обслуговування і впровадити максимально вигідні рішення для подальшого розвитку туристичного бізнесу.

За останнє десятиліття туристична галузь України постійно змінюється. Для України характерна нестабільність інституту управління, часті зміни підходів до управління туристичною сферою, вкрай низький рівень реалізації туристичного потенціалу.

Упродовж 2013 року в Чернівецькій області діяв 121 суб'єкт туристичної діяльності (у 2012 році – 141). Із загальної кількості туристичних підприємств 28 – туроператори, 92 – турагенти та 1 – займався тільки екскурсійною діяльністю. Туристичні підприємства Чернівецької області є здебільшого приватними підприємствами або товариствами з обмеженою відповідальністю (ТзОВ).

Розподіл туристичних підприємств в Чернівецькій області нерівномірний. Найбільша їх кількість знаходиться в місті Чернівцях (27 з 28 туроператорів) і лише один – у м. Хотині. З 92 турагентів 86 (93,5%) знаходяться в Чернівцях, 2 – у Новоселицькому районі, по одному у Вижницькому, Кельменецькому, Кіцманському та Хотинських районах.

Послугами туристичних організацій області в 2014 р. скористалися 16,6 тис. осіб, що на 11% менше, ніж у 2013 р. Основні показники туристичного ринку відображають до певної міри загальний стан економіки, що характеризується глибокою кризою, що значною мірою зумовлена нестабільною політичною ситуацією та воєнним конфліктом на сході країни. Ще одним недоліком роботи туристичних операторів є їх незначна участь в

обслуговуванні внутрішніх туристів. У структурі туристичних потоків частка внутрішнього туризму постійно скорочується і становить лише 12%.

Отже, туристичні пропозиції на Чернівецькому ринку туристичних послуг представлені чималою різноманітністю напрямків. Більшість туроператорів та турагентів працюють на виїзд, однак є й такі що займаються розвитком внутрішнього туризму і просувають різні напрямки подорожей на території нашого регіону. Щодо перспектив і основних тенденцій наступного сезону, ймовірно, Туреччина, Чорногорія, Кіпр, Болгарія та Єгипет стануть найпопулярнішими напрямками виїзного туризму в Україні влітку 2016 року. Оскільки регіональний ринок залежить від загальнонаціонального, аналогічні тенденції очікуються і в Чернівецькій області.

Список літератури:

1. Український туризм // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mw.com.ua>

2. Статистичний збірник « Туризм та відпочинок в області» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/tur/zb/zbir_TYR.pdf

3. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2013 рік // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/publiy/kompl/zb/shor2013.pdf>

Альвіна Глушко
Науковий керівник – проф. Кілінська К.Й

**Сучасність і перспективи розвитку
рекреаційно - туристичного природокористування
у Сокирянському районі Чернівецької області**

Сокирянський район – один із перспективних районів розвитку туризму, приваблює інвесторів близькістю до кордонів з Молдовою та Румунією, зручними транспортними зв'язками.

Рекреаційно-туристичне природокористування представлено природно-туристичними, історико-культурними, соціально-економічними, біосоціальними ресурсами. Сприятливі природно-кліматичні умови району, наявність ГАЕС і Дністровського водосховища, вигідне прикордонне розташування, попит громадян на відпочинок і оздоровлення зумовлюють організацію туристичних та туристично-спортивних об'єктів і розвиток відповідної інфраструктури. Продовжується робота по залученню інвестицій до розбудови туристичної інфраструктури району, розвитку сільського, спортивного й зеленого туризму. Бажаючим здійснювати туристичну діяльність надається консультативна допомога.

Правові та законодавчі акти розвитку туризму в районі здійснюються міською радою м. Сокиряни, яка має сучасну оновлену стратегічну програму розвитку Сокирянського району, що розроблена за принципами соціального партнерства та узгоджена з потребами представників бізнесу й громади району. Програмою визначені основні цілі: реконструкція технічної інфраструктури міста; створення додаткових джерел фінансування програм розвитку району; створення системи патріотичного, культурного, екологічного та естетичного виховання громади. Основною метою програми є: створення міської туристичної фірми та об'єднання представників туристичного бізнесу (екскурсійного, готельного, ресторанного) в районний „кластер”, у подальшому приєднатися до обласного „кластеру” і створювати туристично-розважальні комплекси в районі; формування нових туристичних маршрутів; створення системи навчання громадян основам „зеленого” туризму.

Сумарний потенціал ресурсів Сокирянського району від загальнодержавного показника складає 1,416 %, що є найвищим показником серед районів Чернівецької області. Таке високе значення сумарного потенціалу ресурсів досягається тим, що район займає перше місце в області за запасами мінеральних ресурсів (на них припадає 26,3 %) та одне з провідних місць за запасами земельних ресурсів (58,2 % у компонентній структурі природно-ресурсного потенціалу району). Ці чинники сформували своєрідний господарський комплекс на території району, провідні в якому галузі АПК, будівельної індустрії та ін. Важливим і необхідним для розвитку туризму району є: реконструкція і приведення в належний стан автомобільних доріг на основних туристичних маршрутах; встановлення рекламних щитів та єдиної системи маркування автошляхів до закладів туризму; розвиток спортивного туризму (насамперед створення матеріальної бази), що сприятиме формуванню розвитку здорового способу життя мешканців району; проведення семінарів, конференцій з метою залучення інвестицій для будівництва об'єктів туристичної інфраструктури; представлення району на туристичних виставках-ярмарках; розробка путівника-довідника про туристичні можливості району; створення сприятливих умов для залучення іноземних і вітчизняних інвестиційних і кредитних коштів у розвиток матеріально-технічної бази туристичної галузі; підтримка розвитку сільського туризму, в тому числі власників приватних садиб; створення товариств та громадських організацій, що здійснюють свою діяльність у сфері туризму.

Програма соціально-економічного розвитку Сокирянського району на 2016 рік містить завдання й орієнтири щодо подальшого розвитку рекреаційної сфери. Реалізація завдань Програми, виконання передбачених заходів дасть можливість досягти сталого соціально-економічного, екологічного та культурного розвитку району, створення нових робочих місць, підвищення рівня якості життя та соціальної захищеності населення, розвитку виробничого потенціалу та малого бізнесу, залучення інвестицій та ефективного їх використання, збереження належних умов для праці та гармонійного розвитку особистості.

Ірина Гокера

Науковий керівник – асп.Смик . О.С.

**Готельне господарство як перспективний напрям
розвитку туристичної інфраструктури
(на прикладі території Тернопільської області)**

Готельне господарство є головним фактором і основною складовою туристичної інфраструктури. Ця сфера в комплексі туристичних послуг світового господарства розвивається швидкими темпами і в перспективі, згідно прогнозів відомих профільних організацій, може стати найбільш важливим сектором туристичної діяльності.

Станом на 2014 рік у Тернопільській області налічувалось 59 готелів і аналогічних закладів розміщення. Найбільша кількість готельних закладів у м.Тернопіль і Кременецькому районі.

Кількість номерів у готельних закладах Тернопільської області станом на 2014 рік становила 1171 одиниць. Найбільша кількість номерів у готельних закладах Тернопільської області становила в Кременецькому районі (214) та Тернопільському районі (195) [2].

Стан готельної сфери впливає на розвиток індустрії туризму загалом, створення туристичних послуг, інші ключові сегменти економіки - транспорт, будівництво, зв'язок, торгівлю та ін. Отже, створення високоефективного готельного господарства має важливе значення як один з пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки України.

Готельна сфера - це основна складова туристичної індустрії за обсягом матеріальних і фінансових ресурсів, кількістю зайнятих працівників, обсягом доходів у туризмі. Готельний сервіс містить цілий комплекс послуг для туристів і є ключовим чинником, що визначає перспективи розвитку туризму. Туристичні послуги, зокрема в межах готельного обслуговування, належать до соціально-культурних. Вони створюються на принципах сучасної гостинності, що підвищує їхню роль у розвитку вітчизняного туризму, а також зумовлює необхідність професійної підготовки кадрів для туристичного і готельного сервісу. Для успішного вирішення комплексу

завдань з обслуговування гостей, управління закладами і збереженням міцних конкурентних позицій необхідно оволодіти професійними знаннями і постійно їх вдосконалювати [1].

В умовах конкурентного ринку послуг гостинності підприємства готельного бізнесу при обслуговуванні туристів та інших категорій громадян повинні забезпечити не лише високий рівень комфорту проживання, але й постійно підвищувати рівень сервісного обслуговування клієнтів, пропонувати широкий вибір додаткових та супутніх послуг, в тому числі інформаційні, побутові, посередницькі, послуги бізнес-центру, організації дозвілля та ін. Актуальна проблема впровадження у системі управління вітчизняними готельними підприємствами сучасних ефективних моделей управління, що відповідають світовим стандартам, обумовлена необхідністю надання високоякісних послуг, зниженні витрат, координації персоналом, проведення маркетингових досліджень ринку готельних послуг.

Досвід економічної діяльності останніх років у готельному господарстві України свідчить про повільне підвищення якісних параметрів оцінки продуктивності праці підприємствами галузі. Одночасно сьогодні розвивається мережа готелів високої категорії обслуговування, які надають послуги розміщення згідно з вимогами світових стандартів.

Список літератури:

1. Готельне господарство у контексті розвитку міжнародного туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org>
2. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2013 рік. Головне управління статистики у Тернопільській області .- Тернопіль.- 2014.- С.364-369.
3. *Стеченко Д.М.* Управління регіональним розвитком туризму: навч. посіб / Д.М.Стеченко. –К.: Знання, 2012.- 455с.
4. *Школа І.М.* Розвиток туристичного бізнесу регіону: Навчальний посібник/ За ред. доктора економічних наук, професора Школи І.М.- Чернівці: Книги-XXI, 2007.-292с.

Вадим Горіховський

Науковий керівник – доц. Дутчак С.В.

Використання картографічного матеріалу для прийняття перспективних рішень з питань планування населених пунктів (на прикладі села Великий Жванчик Дунаєвецького району Хмельницької області)

Роль перспективного планування територій є актуальним в контексті проведення реформи децентралізації влади. Питаннями планування та зонування територій населених пунктів займалося чимало науковців, серед них: П. Ф. Кулинич, В. В. Носік, А. М. Мірошниченко, А. І. Ріпенко та ін. Аналізуючи їх напрацювання можна окреслити деякі спільні погляди на означену проблему. До основних моментів планування слід віднести : а) науково обґрунтований вибір території розміщення населених пунктів; б) функціональне зонування території населеного пункту, диференціація земель населеного пункту за цільовим призначенням; в) встановлення перспектив розвитку населеного пункту у плані необхідності розвитку інфраструктури та забезпеченості земельними площами різного роду будівництва; г) максимально повний і органічний зв'язок організації території населеного пункту з природними особливостями місцевості [3].

Аналіз забезпечення містобудівною документацією населених пунктів та територій Дунаєвецького району дав змогу виявити ряд важливих проблем. При нормативному розрахунковому терміні містобудівної документації 20 років переважна більшість її розроблена понад 30 років тому. Органи місцевого самоврядування підготували комплексну програму забезпечення містобудівною документацією населених пунктів і території районів на 2013-2016 роки.

Для сільських населених пунктів питання розробки планів зонування разом з розробкою генеральних планів призупинилося. Причиною є ряд неузгоджених положень і норм Земельного Кодексу України. Основна концепція використання земельної ділянки в Україні на даний час – її цільове призначення. Тому при розробці перспективних планів населених пунктів нерідко вступає в суперечку проблема зонування території конкретного населеного пункту та цільове

призначення ділянки. Виникає питання доцільності чи недоцільності зміни цільового призначення ділянки залежно від загального напрямку тієї зони, в якій ділянка розташована. Тобто, якщо не брати до уваги розробку планів зонування, територій виникають значні розбіжності між цільовим призначенням земельної ділянки та використанням земель на засадах зонування [1].

Створення планів і картосхем зонування невеликих населених пунктів, використовуючи генеральні плани конкретного населеного пункту, дали б змогу начебто ефективніше реалізувати комплекс заходів визначених генпланом.

Ще одна проблема – невиконання проектних рішень генпланів 90-хх років, завищений обсяг житлових забудов замість передбачених об'єктів спільного користування (дитячі та спортивні майданчики, і т.п.), розміщенні приватні господарські будівлі, розташування яких часто порушує державні будівельні норми, необгрунтоване завищення вуличної мережі. Спостерігається також недотримання вимог квартальної забудови, коли господарські об'єкти занадто близько побудовані до дорожніх шляхів чи природних об'єктів [2].

В основу нашого дослідження покладено геоінформаційний підхід. Результатом виконання картографічних робіт планується створити картосхему зонування території населеного пункту Великий Жванчик, що, на нашу думку, дасть змогу проаналізувати відповідно до генерального плану доцільність рішень планування на перспективу, відповідність прийнятих рішень вимогам державних будівельних норм, і визначити основні напрямки роботи щодо благоустрою території села.

Список літератури :

1. Державні будівельні норми України. Планування і забудова сільських поселень. ДБН Б.2.4-1-94.– К.: Мінбудархітектури України,1994.– 64 с.
2. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 09.12.2015 - <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
3. Третяк А. М. Управління земельними ресурсами. /За редакцією професора А. М. Третяка. Навчальний посібник. — Вінниця: Нова Книга, 2006. — 360 с.

Катерина Грек
Науковий керівник – доц. Грицьку В. С.

Загальний огляд Хотинського національного парку

Національний природний парк «Хотинський» створений відповідно до Указу Президента України від 22.01.2010 № 56/2010 «Про створення національного природного парку «Хотинський»[1].

Даний природний парк – цікава тема дослідження, адже ця заповідна територія створена недавно і в своєму складі несе ряд пам'яток природи, які мало досліджені.

На території парку є існуюча мережа природно-заповідних об'єктів, їх ізольованість і компактність розташування, високий ступінь збереження природних комплексів, особливо лісових, наявність великої кількості видів рослин і тварин, занесених до Червоної Книги України, різноманітність ландшафтів, особливостей природно-кліматичного, рекреаційного, оздоровчого, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу, здійснення культурно-освітнього та естетичного виховання населення, проведення наукових досліджень, забезпечення комплексного розвитку регіону за умови збереження екологічної рівноваги, здійснення заходів, спрямованих на розвиток туристичної галузі, залучення іноземних інвестицій, сприяння створенню нових робочих місць, особливо з огляду на низький рівень зайнятості населення (зокрема у сільській місцевості), розвиток зеленого туризму та збереження реліктового біорізноманіття Придністров'я[2].

А також печери та водоспади: водоспад «Гупало» (утворений вапняковими пісковиками) і «Бульбони» (виповнений органогенними травертинами з невеликими прошарками), печери «Німецька яма» (карстово-тектонічного походження), «Рута»(карстового походження), «Бульбони» (антропогенного походження) [1].

Хотинський національний парк має великі перспективи для розвитку лікувального, культурно-пізнавального, спелеотуризму, розважального та велотуризму [2].

Серед найбільш визначних, привабливих туристичних об'єктів парку є Галицький монастир (XI–XIIст.), який засновано раніше, ніж усесвітньо відома Києво-Печерська лавра, одна з найстаріших культових споруд області – Рухотинська церква (1459р.) та перлина Галичини, Буковини та Поділля – річка Дністер, яка за тисячоліття проклала собі шлях до моря через кам'яні скелі, ставши українським аналогом знаменитого Великого Каньйону [3].

Унікальним історико-архітектурний заповідником Хотинського національного парку є Хотинська фортеця – свідок численних війн і баталій. Протягом століть вона була центром розвитку ремесел і торгівлі, культури й економіки [1].

Отже, розвиток і дослідження Хотинського національного парку пріоритетний на сьогоднішні. Має ряд нагальних, невідкладних для розв'язання соціально-економічних проблем, що передбачають розвиток і відновлення Хотинського національного парку. Заповідну зону також варто розглядати як рекреаційну, яка має для цього всі необхідні умови та ресурси для здійснення різних видів туризму, як для українських, так і для іноземних відвідувачів. Також дослідження даного національного парку передбачає розробку програм, спрямованих на охорону природи, її відновлення та збереження первісного вигляду, для природи нашої області та держави в цілому.

Список літератури

1. Годованець Б. Й., Скільський І. В., Бучко В. В., Мелешук Л. І. До гніздової біології сірої чаплі у Прут-Дністровському межиріччі України // Молодь у вирішенні регіональних та транскордонних проблем екологічної безпеки. Матер. Шостої Міжнар. наук. конф. (м. Чернівці, 11–12 травня 2007 року). – Чернівці: Зелена Буковина, 2007. – С. 70–72.
2. Коржик В. П. Розбудова національного природного парку «Вижницький» за кластерним принципом як модель оптимізації регіонального природокористування // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. «Екологічні та соціально-економічні аспекти катастрофічних стихійних явищ у Карпатському регіоні (повені, селі, зсуви)». – Рахів, 1999. – С. 156–159.
3. Природа Чернівецької області / Ред. К. І. Геренчук. – Львів: Вища шк., 1978. – 160 с.

Марія Гриник

Науковий керівник – доц. Бучко Ж.І.

**Природні та природно-антропогенні ресурси як основа
розвитку сільського зеленого туризму у
Косівському районі**

Важливим рекреаційним ресурсом для розвитку сільського туризму є ландшафти, особливо такі їх складові, як рельєф, рослинний і тваринний світ. Вагоме місце серед рекреаційних ресурсів займає рельєф. Він суттєво впливає на просторову диференціацію кліматичних, біотичних та інших ресурсів. З іншого боку, рельєф має значення у задоволенні потреби людини в красі, створюючи сприятливий психологічний клімат для успішного лікування, відпочинку та оздоровлення [2]. Косівський район має саме такі ресурси, оскільки він знаходиться у передгір'ях Карпат. Такі контрастні території забезпечують естетичну привабливість регіону. Крім того, гірській місцевості притаманні водоспади: Косівський Гук, Сріблясті водоспади, Лужківський водоспад, Рушівський водоспад, Яворівський Гук, Шепітський Великий і Малий Гук.

Косівський район багатий на природні та природно-антропогенні ресурси, що стало чинником розвитку сільського зеленого туризму. Тут під охороною перебуває 42 заповідних об'єкти: національний природний парк «Гуцульщина», 3 ландшафтних, 2 гідрологічних та 2 лісових заказників, 9 ботанічних, 9 гідрологічних та 7 геологічних пам'яток природи, 5 заповідних урочищ, 4 дендропарки [3].

Головним природно-антропогенним туристичним ресурсом Косівського району є національний природний парк (НПП) «Гуцульщина», площа якого становить 32,7% території району. Найвища вершина парку - гора Грегит, заввишки 1472 м. Тут протікають річки Черемош, Пістинька, Рибниця, Лючка.

Сукупність рекреаційних ресурсів певної території, які можуть бути використані в рекреаційній діяльності, формує природно-рекреаційний потенціал території — можливість території, району, країни надати рекреаційні послуги з відновлення здоров'я, повноцінного відпочинку та туризму

відповідно до потреб суспільства і рівня розвитку продуктивних сил [1]. Отож, у сільському туризмі саме рекреаційні ресурси є фундаментом успішного процесу розвитку екоагротуристичного бізнесу.

У Косівському районі налічується 65 агросадиб і приватних помешкань. Більшість з них розміщені або безпосередньо на території НПП "Гуцульщина", або по периферії. Найбільше садиб зосереджено у Шешорах (27), Косові (17), Космачі (8). Значною популярністю користуються односторонні походи на гори Михалків, Зіняків Верх, Рокита, Грегів, Терношори, Клифа, Няджин, Ріг, хребти Каменистий, Сокільський, Ігрєць, до озера Лебединого.

Туристсько-рекреаційні фактори є найважливішими для формування туристичних потоків, оскільки саме вони створюють її неповторність і привабливість для туристів. Тому атрактивність туристів до певного туристського району підвищується за наявності більшої кількості природно-рекреаційних об'єктів.

Отже, природні та природно-антропогенні ресурси відіграють важливу роль у розвитку сільського туризму, оскільки наявність цих ресурсів забезпечує атрактивність району, сприяє розвитку малого бізнесу в аграрних регіонах, дає можливість міським мешканцям активно відпочивати в приватних сільських господарствах, а сільським господарям поліпшити своє фінансове становище.

Список літератури:

1. Гаврилук С. П. Конкуренентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу: Навч. пос. / С. П. Гаврилук. — К.: КНТЕУ, 2006. — 180 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://tourism-book.com/>

2. Лужанська Т. Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи: Навч. пос. / Т. Ю. Лужанська, С. С. Махлинець, Л. І. Тебляшкіна. - К.: Кондор, 2008. — 385 с.

3. Мапа території НПП Гуцульщина [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nnph.if.ua/2010/10/22/300/>

4. Стецюк О. Суспільно-географічний аналіз розвитку сільського зеленого туризму в Івано-Франківській області / О. Стецюк // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. Вип. 29, ч.1, 2012. - С. 203–212.

Вікторія Грушкевич
Науковий керівник – асп. О.С.Смик

**Сучасний стан розвитку дитячо-юнацького туризму
у Хмельницькій області**

Дитячо-юнацький туризм - це масовий рух дітей і юнацтва з метою всебічного розвитку в активному пізнанні навколишнього світу і самих себе засобами туристично-краєзнавчої діяльності. А туристично-краєзнавча діяльність - комплексний засіб гармонійного розвитку підлітків і юнацтва, в активному пізнанні та доступному поліпшені навколишнього світу і самих себе, характерним структурним компонентом якого є похід (подорож, екскурсія, експедиція) [4].

Дитячо-юнацький туризм як специфічна система являє собою складне утворення. Як ціле вона постає, перш за все, у відносинах з оточуючим середовищем: політичним, економічним, соціальним і екологічним. Виступаючи складовою туристської галузі дитячо-юнацький туризм в першу чергу покликаний вирішувати важливі соціальні завдання, пов'язані з вихованням, оздоровленням і освітою підростаючого покоління засобами туристсько-краєзнавчої діяльності [3].

Дитячий оздоровчий заклад створюється з метою реалізації права кожної дитини на повноцінний відпочинок та оздоровлення, зміцнення здоров'я, задоволення інтересів і духовних запитів відповідно до індивідуальних потреб дітей шкільного віку.

Дитячий оздоровчий заклад може бути сезонним або цілорічної дії, розміщуватись у стаціонарних або орендованих приміщеннях (на базі пансіонатів, будинків відпочинку, санаторіїв-профілакторіїв, спортивних і туристських установ, навчальних закладів тощо).

Влітку 2013 року на території області діяло 833 дитячих заклади відпочинку й оздоровлення (у тому числі закладів оздоровлення - 11) на 1794 місць (у тому числі у закладах оздоровлення - 1520)[1].

Станом на 2013 рік у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку було оздоровлено 80,6 тис. дітей (у тому числі у закладах оздоровлення - 3,5 тис. дітей).

На території Хмельницької області розташовані дитячі оздоровчі заклади, а саме: районний дитячий оздоровчий табір "Надія", дитячий оздоровчий табір "Подольничик", дитячий заклад оздоровлення "Лісова пісня", позаміський заклад оздоровлення та відпочинку ТОВ "Дністровська чайка", дитячий оздоровчий заклад "Джерельце", позаміський заклад оздоровлення та відпочинку "Калинівка" та інші [2].

На території Хмельницької області розташовано 58 дитячо-юнацьких шкіл (у м.Хмельницький -16) та 45 спортивних федерацій та клубів (осередки всеукраїнських громадських організацій)[1].

Отже, основними проблемами в організації відпочинку та оздоровлення дітей в області є:

- 1) недостатня кількість дітей, оздоровлених на базі позаміських дитячих закладів оздоровлення та відпочинку;
- 2) скорочення мережі та недостатня матеріальна база позаміських дитячих закладів оздоровлення та відпочинку;
- 3) відсутність механізму стимулювання власників дитячих закладів оздоровлення та відпочинку.

Одне з найважливіших стратегічних завдань нашої держави - забезпечення соціального захисту дитинства, реалізація права дітей на оздоровлення та відпочинок.

Список літератури:

1. Державний комітет статистики України. Статистичний щорічник України за 2014 рік [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку[Електронний ресурс].- Режим доступу: www.km.ukrstat.gov.ua.
3. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як специфічна територіальна рекреаційна система / О.В.Колотуха // Культура народів Причорномор'я. - 2002.- Вип. № 36.- С.283- 288.
4. Серебрій В. Перспективи інноваційного дитячо-юнацького туризму і МАДЮТК / В.Серебрій // Краєзнавство. Географія. Туризм.-№ 20. - 2011.- С.3-5.

Людмила Дробот

Науковий керівник – доц. Николаєв А.М.

**Антропогенні зміни термічного режиму річок
міста Чернівці**

Річки урбанізованої території зазнають інтенсивного антропогенного впливу, який призводить до глибоких змін гідрологічного і гідрохімічного режимів, хімічного і теплового забруднення.

Термічний режим малих річок міста досліджений за результатами польових зйомок, які проводились протягом 2009-2014 рр. При їх виконанні температури води за допомогою стандартного водного термометра вимірювались у верхів'ях і на гирлових ділянках.

Найнижча температура води річок міста в січні, помітне її підвищення починається в березні, швидко - відбувається протягом квітня-червня. Найтепліша вода в липні, починаючи з серпня вона починає охолоджуватись, інтенсивне зниження температур спостерігається в жовтні-листопаді.

Помітні зміни термічного режиму, спричинені прямим скиданням стічних вод каналізації, були характерними для малих річок. Порівняння температур води річки-аналога і гирлових ділянок досліджуваних річок показало, що загальні риси їх термічного режиму (характер річного ходу температур) не зазнали змін, проте самі значення температур були помітно вищими. Спостерігалась і певна диференціація значень підвищення температур води. Більшими вони були для води гирлової ділянки р. Мольниця, особливо у зимовий і осінній періоди року.

У цілому, середні місячні температури води гирлової ділянки цієї річки були вищими за значення для річки-аналогу, навіть у найтепліший рік періоду багаторічних спостережень. Аналогічний характер, при нижчих величинах підвищення, мали зміни температур води гирлової ділянки р. Клокучка. Менших змін зазнавав термічний режим р. Шубранець. Середні місячні температури води гирлової ділянки цієї річки були дещо вищими, ніж річки-аналогу, проте не перевищували значень за найтепліший рік періоду спостережень.

Диференціація величин змін температур води досліджуваних річок визначалась рівнем антропогенного впливу. При близьких за значеннями для різних річок температурах руслових і стічних вод, основним чинником змін виступало співвідношення витрат річкових і стічних вод, особливо у меженні періоди року.

Більш помітне підвищення температур води досліджуваних річок відбувалось в осінньо-зимові, менш помітне – в літній періоди року, простежувалась залежність величини антропогенного підвищення від температури води,

Антропогенний вплив на термічний режим річки Прут також виражався підвищенням температур води при збереженні природного характеру її річних змін. Він простежувався на двох ділянках русла – нижче впадіння малих приток – річок Клокучка, Мольниця (правобережних) і р. Шубранець (лівобережної), та скидів очисних споруд каналізації. Найбільш помітне підвищення температур води р. Прут спостерігалось у зоні впливу скидів стічних вод каналізації, меншими були їх зміни на ділянці русла нижче впадіння малих річок. Середня сумарна витрата води річок Клокучка, Мольниця і Шубранець складала близько $1,0 \text{ м}^3/\text{с}$, і була незначною, у порівнянні з витратою головної річки. Крім того, гирла малих річок розосереджені на ділянці русла довжиною понад 2,5 км, внаслідок чого спільний вплив їх стоку на температуру води Пруту нівелювався. Витрати стічних вод, що відводились з очисних споруд каналізації міста, складали $0,6-0,8 \text{ м}^3/\text{с}$, проте їх скид зосереджений, унаслідок чого спостерігалось дещо помітніше підвищення температур води головної річки.

Наслідком підвищення температур води малих річок міста Чернівці були зміни льодового режиму.

Висновки. Основним чинником змін термічного режиму річок Чернівців є надходження стічних вод каналізації, рівень антропогенного впливу визначався співвідношенням об'ємів поверхневого стоку і стічних вод. При збереженні природного річного ходу температури річкових вод підвищувались, найбільші зміни спостерігались в осінньо-зимові сезони року.

Марина Дробот

Науковий керівник – доц. Николаєв А.М.

Зміни характеристик клімату Чернівців під впливом глобального потепління

Наприкінці ХХ століття стали спостерігатись стійкі ознаки змін клімату. Найпомітнішим проявом глобального потепління є підвищення середньорічної температури повітря. Уже тепер спостерігається вплив змін клімату на рівень Світового океану, природні екосистеми, біологічне різноманіття, водні ресурси, частоту повеней і посух. Зміни клімату впливають на різні сектори економіки, включаючи водне, сільське і лісове господарство, туризм.

Стійка тенденція підвищення середніх річних температур повітря в Чернівцях почала простежуватись після 1988 року. Період потепління, що триває вже 28 років, не був монотонним, він може бути поділений на дві частини меншої тривалості: 1989 – 1994 та 1998 – 2015 рр., межею яких є 4-річний період зниження температур, який охоплював роки з найхолоднішими зимами (1996 і 1997рр.). Кількісні показники змін термічного режиму наводяться у табл. 1.

Таблиця 1

Зміни середньої річної температури повітря в Чернівцях (1989-2015 рр.), у порівнянні з середнім значенням за період 1876-1988рр.

Період	Зміна середньорічної температури за період, °С	Річний градієнт температури, °С/рік	Середня температура за період, °С
1989-2015	+1,18	0,05	9,02
1989-1994	+0,95	0,16	8,95
1998-2015	+1,40	0,09	9,24

Середній градієнт підвищення річних температур відповідав середньому річному тренду, одержаному для території України. Разом з тим, на початку періоду потепління в Чернівцях він був майже утричі, протягом останніх 15-ти років – удвічі більшим. Динаміка змін середніх річних температур відповідала змінам їх сезонних значень. Порівняння середніх сезонних температур повітря в Чернівцях протягом 1881 – 1915 і 1989 – 2015 років показало, що відбулося підвищення середніх температур усіх кліматичних сезонів. Найбільш помітним було підвищення

температур зимових і весняних місяців, яке становило +1,5-2,5°C. Теплішими стали і літні (VI-VIII) місяці, для яких підвищення температур становило +1,5-1,6°C. Зазнали змін і часові межі кліматичних сезонів. Так, якщо на початку 50-х років ХХ століття середня дата початку весняного кліматичного сезону в Чернівцях припадала на 17 березня, то в 2005 – 2015 роках на кінець січня – початок лютого. Тривалість періоду стійкого снігового покриву зменшилась на 10 – 13 днів, він сховався на 10 – 15 днів раніше.

Важливий елемент клімату - атмосферні опади, режим яких у Чернівцях протягом періоду потепління також зазнав змін. Аналіз ходу річних сум опадів показав, що тенденція їх до помітного збільшення почала проявлятися після 2005 року. Річні суми опадів в Чернівцях протягом періоду потепління перевищували багаторічну норму на 12 %, у 2005 – 2015 роках, у середньому, на 22 %. Важливою особливістю цього проміжку часу є збіг стійких тенденцій підвищення середніх річних температур повітря і збільшення річних сум атмосферних опадів. Загалом, протягом періоду інструментальних метеорологічних спостережень у Чернівцях багаторічні зміни температур повітря і сум атмосферних опадів мали зворотний характер.

Вітровий режим також дещо змінився. Режим напрямків вітру в Чернівцях лишався незмінним більш, ніж 100 років (з 1886 по 2000 рік), його зміни почали проявлятися тільки протягом 2001 – 2014 років. В окремі роки останнього 12-річного періоду на 5-7% зменшилась кількість випадків вітрів північно-західного напрямку, проте суттєво – на 10-12% збільшилась кількість вітрів північного та південного напрямків. Так, якщо наприкінці 50-х років минулого століття переважали вітри східного і південно-східного напрямків, то в останнє 12-річчя почали переважати вітри південного і південно-східного напрямків. Встановлено, що протягом року наприкінці ХХ століття переважали західні і північно-західні, та східні і південно-східні вітри, натомість протягом періоду, коли клімат зазнав впливу глобального потепління, переважаючими напрямками вітрів стали північні – північно-західні та південні – південно-східні.

Антоніна Дусяк

Науковий керівник - доц. Чубреї О. С.

**Наукова діяльність проф. С.О.Ковалевського в
Чернівецькому університеті в повоєнний період**

Розвиток науки, освіти, культури в перші повоєнні роки зумовлювався потребами відбудови народного господарства і спрямовувався на професіоналізацію навчання в школі, а також військову підготовку учнів та студентів. Згідно з вимогами ідеологічних структур і централізації державного та господарського життя перебудовувалася вся система АН УРСР, галузевих науково-дослідних закладів, вузів. Створювалися нові заклади і в галузі природничих наук.

У 1940 р. у складі Чернівецького університету засновано геолого-географічний факультет (з 1944 року – географічний та геологічний факультети). Наукові дослідження чернівецьких географів розпочалися переважно з компонентного вивчення природи, дослідження взаємодії тектоніки і рельєфу (К. Геренчук), геоморфологічної будови долинних систем Прикарпаття (М. Кожуріна), ландшафтних характеристик (С. Проходський, К. Геренчук, П. Кучинський), карстових процесів (Б. Іванов), ґрунтового покриву Північної Буковини (П. Кучинський, М. Зеланд), гідрологічного режиму і водних ресурсів (Ю. Дєєв, М. Кирилюк, Є. Матвєєва) географії сільського господарства та утворення агропромислових комплексів (В. Онікієнко, Я. Бондаренко) [1].

В повоєнний період активно проводилися геологічні дослідження. Наукові праці вчених геологічного факультету присвячувалися вивченню марганцеворудних (М. Доморацький, Л. Мартиненко) та залізорудних родовищ України, їхніх особливостей (П. Канібалоцький, Л. Романовський), флішових і нафтогазоносних порід Північної Буковини (С. Ковалевський), палеофауни (В. Левінталь, Р. Абрुकіна) та ін.

Основні результати наукових досліджень чернівецьких географів та геологів публікувалися в «Працях експедиції по комплексному вивченню Карпат і Прикарпаття», «Вчених записок ЧДУ» та ін. [2].

Одним із найвидатніших науковців геологічного факультету повоєнного періоду був Сергій Олександрович Ковалевський. В 1946-1951 рр. він працював завідувачем кафедри загальної геології. Основними напрямками досліджень науковця були геологічна будова та корисні копалини, флішеві відклади, нафтові та газові родовища Північної Буковини.

В 1946-1949 рр. під керівництвом Ковалевського було організовано декілька наукових досліджень, зокрема з вивчення осадових флішових відкладів Північної Буковини, дослідження відкладів мезозою та кайнозою, геології та нафтогазоносності Північної Буковини. Окрім краєзнавчих геологічних досліджень Сергій Олександрович займався й вивченням палеофауни Аральського та палеогідрографії України. Під час роботи в Чернівецькому університеті Сергій Олександрович проявив себе як вчений із різносторонніми науковими інтересами. У 1946 році виходять друком його праці «Гідрографія Геродотової Скіфії» й «Танаїс і його епоніми». У співавторстві в 1947-1948 рр. підготовлено підручник «Геотектоніка». В 1950 р. в науковому збірнику університету видається праця Ковалевського із історичної картографії «Карта Птолемея». В Чернівецькому університеті викладав курс динамічної геології[3].

Таким чином, наукові дослідження географів та геологів ЧДУ в повоєнний період стосувалися вирішення прикладних завдань. В цей час особлива увага приділяється обґрунтуванню геологічної розвідки корисних копалин. Видатним геологом повоєнного періоду став проф. С. О. Ковалевський. Цей науковець розвинув теоретичну базу геологічної та палеогеографічної галузей та визначив перспективи щодо освоєння корисних копалин Чернівецької області.

Список літератури:

1. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні: навчальний посібник / Я. І. Жупанський. Львів : Світ, 1997. 262 с. : с.130-138
2. Материали о проведенни научно-исследовательских работ за 1946-1949 гг. – Державний архів Чернівецької області – Ф.82. – Оп.9. – Спр.44.
3. Протокол заседаний Учёного совета факультета 1947-1948 гг. – Державний архів Чернівецької області – Ф.82. – Оп. 9. – Спр.68.

Наталія Дячук

Науковий керівник – доц. Данілова О.М.

Якість життя населення Івано-Франківської області в загальноукраїнському контексті

У сучасних умовах, Україна значно відстає від більшості європейських країн за рівнем багатьох показників економічного розвитку. Водночас маємо визнати, що економічний розвиток сам по собі не розв'яже усіх соціальних проблем України. Глобальний досвід, включно з українським, свідчить, що економічне зростання супроводжується зростаючими диспропорціями в регіональному розвитку та збільшенням нерівності в доходах, і обидві ці проблеми потрібно розв'язувати за допомогою дієвих заходів державної політики.

Людський розвиток можна визначити як надання людям можливості повністю розвивати свій потенціал, жити продуктивно і творчо в гармонії з їхніми потребами та інтересами. Саме визначення рівня і якості життя населення випливає через Регіональний людський розвиток (РЛР). Якість життя населення – це категорія, що характеризує умови життєдіяльності та розвитку населення у конкретному середовищі з точки зору його здатності забезпечувати відновлення і збалансований розвиток суспільства. Рівень життя – це певна міра добробуту, головно матеріального стану населення [1, 3].

Інтегральну регіональну оцінку якості життя населення показано через регіональний індекс людського розвитку (РІЛР), розрахунок якого здійснюється на основі даних Державного комітету статистики України.

До розрахунку регіонального індексу людського розвитку віднесено 33 показники, об'єднані у 6 блоків відповідно до основних аспектів людського розвитку: відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця; освіта. Розрахунки індексу людського розвитку дозволяють побудувати єдину шкалу, на якій у ранжованому порядку розміщуються всі регіони України. Конкретне значення інтегрального індексу (або індексів, що характеризують окремі аспекти людського розвитку) не мають

економічної інтерпретації – важливим є лише місце, яке належить кожному конкретному регіону на єдиній для України шкалі.

За даними Державної служби статистики України, в Івано-Франківській області зафіксоване зростання ІРЛР за десятирічний період. Якщо у 2004 році ІРЛР у досліджуваному регіоні склав 3,3833, то у 2014 році – 3,8112 [2].

Івано-Франківська область за ІРЛР у 2014 році займала 11 місце серед регіонів України. У розрізі окремих показників: за відтворенням населення і соціальним становищем вона входила у 5-ку найкращих; за комфортним життям, добробутом, гідною працею займала відповідно 12, 17 і 14 місця серед регіонів України, а за освітою – 22 місце (таблиця 1).

Таблиця 1

Інтегральний регіональний індекс людського розвитку
в Івано-Франківській області за 2014 рік

№	Блок	Показник	Рангове місце в Україні
1	Відтворення населення	0,7490	2
2	Соціальне середовище	0,6476	5
3	Комфортне життя	0,5875	12
4	Добробут	0,5496	17
5	Гідна праця	0,5240	14
6	Освіта	0,7534	22
	ІРЛР	3,8112	11

У подальшому зростання показника ІРЛР можна досягнути за рахунок поліпшення показників із блоку «добробут» і «освіта».

Список літератури:

1. Гукалова І.В. Статус категорії «Якість життя населення» в географії і сучасна її динаміка у регіонах України / І.В. Гукалова // Український географічний журнал - Київ. - 2013. - № 448 – С.43-52.

2. Державна служба статистики України. Регіональний людський розвиток. Статистичний бюлетень. Київ – 2015.

3. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика Монографія/ Під ред. В.Г.Никифоренка. - Одеса, 2012. – 316 с.

Віталій Кавецький

Науковий керівник – проф. Сухий П.О.

**Застосування грошової оцінки земель
при обґрунтуванні розмірів земельного податку
й орендної плати**

Формування ринку земельних ділянок потребують чіткого економічного механізму регулювання земельних відносин, необхідним елементом якого є оцінка землі.

Грошову оцінку земельних ділянок належить розглядати як урегульований нормами чинного законодавства окремий вид земельно-кадастрової діяльності. Грошова оцінка земель необхідна для забезпечення економічного регулювання земельних відносин при передачі землі у власність, спадкуванні, даруванні та обміні земельної ділянки, визначення розміру земельного податку, орендної плати за земельні ділянки, державного мита при міні, втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, розроблення показників і механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель, проведенні аукціонів з продажу права оренди земельних ділянок і паїв, одержанні банківського кредиту під їх заставу [1].

Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення у межах села розраховується за рентним доходом, який створюється при виробництві зернових культур на різних ґрунтах і визначається за даними економічної оцінки земель і матеріалів бонітування ґрунтів.

В основу нормативної грошової оцінки земель села покладено рентний дохід, що отримується залежно від місця розташування населеного пункту в загальнодержавній, регіональній і місцевій системах виробництва та розселення, облаштування його території з урахуванням функціональних і локальних чинників.

На території села Підзамочок виділено 10 економіко-планувальних зон та 3 зони зайнятих сільськогосподарськими угіддями. Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів, яка проведена за вихідними даними станом на 01.04.1996 року, та земель сільськогосподарського призначення,

яка проведена станом на 01.07.1995 року підлягає індексації станом на 01.01.2015 року на коефіцієнт 5,728, а для сільгоспугідь 4,796, який визначається виходячи з добутку коефіцієнтів індексації з 1995 по 2015 роки. Витрати на освоєння і облаштування території становлять 19,12 грн. за м², а пересічна (базова) вартість – 38,24 грн./м². Середнє значення грошової оцінки 1м² земель житлової забудови, транспорту і зв'язку становить 39,03 грн., земель комерційного використання 97,58 грн., земель громадського призначення 27,32 грн., земель рекреаційного призначення 19,52 грн., земель змішаного використання 3,91 грн.

При визначенні грошової оцінки сільськогосподарських угідь враховується як якість земель, так і середньозважені бали бонітетів угідь по базовому господарству становлять: ріллі 34,83; багаторічних насаджень 44,0; сіножатей 19,29, пасовищ 18,75 балів. Грошова оцінка 1га ріллі складає 14371,10 грн., багаторічних насаджень – 3634,12 грн, сіножатей – 3828,00 грн, пасовищ 4620,00 грн.

Згідно з ухвалою Підзамочківської сільської ради, ставки орендної плати за оренду земель сільськогосподарського призначення встановлено в розмірі 3% від нормативної грошової оцінки за 1 рік, а земель промисловості, транспорту, зв'язку та комерційного використання – 5%; за межами села відповідно 3,6 та 10%. Ставка податку за земельні ділянки, незалежно від місцезнаходження, встановлюється у розмірі не більше 3%, а для сільгоспугідь – не більше 1% від їх нормативної грошової оцінки.

Ставка земельного податку за земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, встановлюється у розмірі 0,03 %, а для сільгоспугідь - 0,01 % від нормативної грошової оцінки земельної ділянки. А також у розмірі 1 % від їх нормативної грошової оцінки за земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання.

Список літератури :

1. Оцінка земель: підручник / [М.Г. Ступень, О. Я. Микула, С. С. Радомський Р.Й. Гулько та ін.] : за заг. ред. М.Г. Ступеня. – К. : Агроосвіта, 2014. – 373 с.

Діана Калиняк

Науковий керівник – доц. Дутчак С.В.
**Реалізація ландшафтного підходу в землевпорядкуванні
з використанням засобів САПР (на прикладі території
Розтоківської сільської ради)**

Основна мета землеустрою спрямована на комплексну реалізацію заходів по регулювання земельних відносин та раціональній організації територій адміністративно-територіальних утворень, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил.

Ландшафтний підхід, полягає у реалізації концепції природно-територіального комплексу направленою на вивчення цілісності досліджуваного об'єкта, зумовленого його елементами та зв'язками із середовищем.

Стаття 40 ЗУ «Про землеустрій» зазначає, що технічне забезпечення землеустрою базується на використанні засобів обчислювальної та інформаційної техніки, а технологічне забезпечення базується на використанні сучасних інформаційних технологій для збору, введення, контролю, накопичення, зберігання, поновлення, пошуку, перетворення, переробки, відображення, видачі й передачі даних. Однак, законодавчо не передбачено конкретних програмних засобів спрямованих на заходи по землевпорядкуванню територій.

Історично САПР-засоби з'явилися значно раніше і, як результат, набули більшого поширення. Тенденції останніх років засвідчують про спроби деякого заміщення поточної ситуації на користь ГІС. Дедалі частіше постають питання їх застосування разом або взамін САПР. Питання вибору інструменту при виконанні будь-якого завдання доволі актуальне, оскільки багато в чому визначає кінцевий результат.

Порівняльну характеристику функціональних можливостей цих специфічних програмних технологій у 2006 році здійснив А.В. Скворцов у вигляді матричної таблиці. З'ясувавши сучасні специфічні функціональні особливості зауважимо про певні притаманні відмінності, що можуть бути застосовані для вирішення ряду землевпорядних задач, зокрема автоматизоване проектування підпірних стінок. Власне одне із ключових

завдань оптимізації на основі ландшафтного підходу передбачає впровадження комплексу меліоративних та протиерозійних заходів. Технічна реалізація означеної функціональної можливості, відсутньої в ГІС обумовила використання САПР платформи AutoCAD.

На платформі AutoCAD базується програмний засіб AutoCAD Civil 3D, що дозволяє працювати зі звичним графічним середовищем та засобами побудови креслень [1].

Територія Розтоківської сільської ради виділяється не лише складністю геологічної будови місцевості та рельєфу, але й рядом несприятливих фізико-географічних процесів на ній. Щорічно кількість паводків становить 10-16, з підвищенням рівня вод до 2 м. Зсувні процеси призводять до сповзання великих мас гірських порід і потребують невідкладних заходів.

Загалом, увесь комплекс здійснених робіт полягав у побудові деталізованої TIN-моделі (рис. 1). Подальший аналіз поверхні котрої визначав траєкторії стоку води (Create Surface Water Drop). Завершальне застосування модуля демонструє місця для просторової локалізації підпірних стінок візуалізованих у вигляді елементів структурних ліній.

Рис. 1. TIN-модель фрагмента досліджуваної території

Список літератури :

1. Голубева А. Использование ГИС-функционала Map 3D в AutoCAD Civil 3D / Анастасия Голубева. // САПР и графика. – 2011. – №3. – С. 8–10.

Роман Кісіль

Науковий керівник - доц. Костащук І.І.

Конфесійний простір як об'єкт суспільно-географічних досліджень

Сьогодні в науці немає однозначного визначення поняття «конфесійний простір». Деякі вчені-релігієзнавці, філософи та соціологи ототожнюють дане поняття із поняттям «релігійний простір». Але в суспільній географії дані поняття розмежовують.

За Горіною К.В., конфесійний простір – це сукупність всіх релігій та усіх віровчень на певній території, ареали поширення яких можна розглядати, як самостійні підпростори [1, с. 5].

Філімонова І.Ю. під конфесійним простором розуміє складну геоетноконфесійну систему, компонентами якої є носії віри і елементи культурного ландшафту, який складається з елементів релігійного і світського ландшафтів [2, с. 42-43].

Мурзалев А.А. пропонує розглядати конфесійний простір як геосистему, виділяючи в ній «географічні» компоненти, які можуть мати певну територіальну приуроченість, характеризувати інші елементи соціального ландшафту і які є організуючою та перетворюючою силою соціокультурного життя населення певної території. До них відносяться: релігійні інституції та їхні послідовники, релігійна інфраструктура – матеріальна база відправлення культу, територіальні особливості релігійного культу, а також релігійні цінності, як один з важливих рубіжних компонентів територіальних етноконфесіональних комплексів [4, с. 159].

Сафронов С.Г. розуміє конфесійний простір як співвідношення територіальних сфер впливу основних релігій на населення [4]

Андріянова С.І. під конфесійним простором пропонує вважати частину геокультурного простору, який виник у результаті взаємодії та розвитку конфесійних груп населення [5].

Булаєв В. М. та Горіна К.В. стверджують, що конфесійний простір - якісна характеристика території, яка є відображенням

територіальних належностей і духовного компонента як інформаційно-енергетичної складової геопростору [6, с. 147].

Балабейкіна О.А. розглядає конфесійний простір як територію, в межах якої здійснюється релігійна діяльність і розташовуються об'єкти конфесійної інфраструктури [7, с. 5].

Косташук І.І. під конфесійним простором розуміє географічне поєднання релігійних громад різних конфесій на певній території та їх вплив на населення [8, с. 139].

Нами також опрацьовані поняття релігійної сфери, яке широко використовується в суспільно-географічних дослідженнях українських учених, а саме: Ковальчука А.С., Кучабського О.Г., Патійчука В.О., Ключко Л.В., Когатько Ю.Л. та інших. У всіх працях подається таке визначення релігійної сфери: це віруючі, їхні релігійні організації (від окремої громади до великої церкви), їхня релігійна діяльність, а також релігійна діяльність не віруючої частини суспільства у взаємозв'язаній сукупності. Тобто релігійну сферу від конфесійного простору відділяє релігійна діяльність атеїстів.

Опрацювавши визначення різних учених, які досліджували релігійний простір, ми дійшли висновку, що конфесійний простір відрізняється від понять конфесія, релігійна сфера та релігійний простір. Усі вони мають різне наукове пояснення та тлумачення, хоча і інколи в Українській суспільній географії вживалися як синонімічні значення.

Під *конфесійним простором* ми розуміємо складову частину релігійного простору, яка поєднує в собі на певній території релігійні громади різних конфесій, течій та напрямів, поєднаних взаємозв'язками між собою.

У досліджуваному просторі можна розглядати підпростори, наприклад православні різних конфесій, два напрямки католицизму та інші.

Територіальну структуру конфесійного простору ми пропонуємо розглядати в кількісному та якісному поєднанні на певній території всіх наявних конфесій, напрямів і течій, а саме їхніх громад. Для вираження територіальної структури пропонуємо використовувати такі її елементи: конфесійний пункт, конфесійний центр, конфесійний ареал, конфесійний

вузол. При конфесійно-географічному районуванні належить виділяти конфесійно-географічний район та підрайон.

Список літератури:

1. Горина К.В. Географическая специфика формирования конфессионального пространства Забайкальского края: Автореф. дисс. ... канд. геогр. наук: 25.00.24 «экономическая, социальная, политическая и рекреационная география» / К.В. Горина. – Улан-Удэ, 2011. – 23 с.

2. Филимонова И. Ю. Структура и развитие конфессионального пространства Оренбургской области: Дисс. ...канд. геогр. наук: 25.00.24 «экономическая, социальная, политическая и рекреационная география» / И.Ю. Филимонова. – Оренбург, 2006. – 174 с.

3. Музалёв А.А. К вопросу о географии религий и о понятии «религиозная геосистема» в географическом исследовании / Музалёв А.А. // Вестник Адыгейского государственного университета. – 2007. – №1. – С. 159-161.

4. Сафронов С.Г. Географические аспекты изучения религиозной сферы России: Автореф. дисс. ...канд. геогр. наук: 25.00.24 «экономическая, социальная, политическая и рекреационная география» / С.Г. Сафронов. – Москва, 1998. – 23 с.

5. Андреев С.И. Структура и особенности формирования конфессионального пространства Северного Кавказа: Дисс. ... канд. геогр. наук: 25.00.24 «экономическая, социальная, политическая и рекреационная география» / С.И. Андреев. – Ставрополь, 2015. – 133 с.

6. Булаев В.М. Конфессиональное пространство как предмет социальной географии / Булаев В.М., Горина К.В. // Вестник Российского государственного университета им. И. Канта. – 2011. – Вып. 1. – С. 147-156.

7. Балабайкана О.А. Санкт-Петербургская епархия: историческая география православия: Автореф. дисс. ... канд. геогр. наук: 25.00.24 «экономическая, социальная, политическая и рекреационная география» / О.А. Балабайкана. – Санкт-Петербург, 2005. – 19 с.

8. Косташук І.І. Територіальна організація релігійної сфери регіонів України / Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского / Научный журнал. Серия «География». Спецвыпуск. Том 24 (63) № 2 часть 3. – Симферополь: Таврический нац. ун-т им. В.И. Вернадского, 2011. – 392 с. – С. 137-143.

Катерина Коваль

Науковий керівник – проф. Ющенко Ю. С.

Проблема розвитку річкового Прутського екологічного коридору в межах міста Чернівці

Серед сполучних територій переважають річкові долини. Провідними елементами долин виступають русла та заплави річок, а також низькі тераси. Вони ж зазнають найбільшого антропогенного впливу. Фактично це найбільш вразливі ділянки, функціонування яких стикається з найбільшими проблемами [3]. У районі міста Чернівці русло і заплава річки Прут зазнають інтенсивного антропогенного впливу ще від другої половини ХХІ ст. Спочатку це було пов'язано із побудовою мостових переходів, спрямленням русла [2].

Опис заселення та освоєння долини річки здійснювався на основі карт, що охоплюють період 1774-1978 рр. З карти за 1823 рік видно, що заселеною була територія поза межами однорідної ділянки русла та заплав (ОДРЗ). Також у цей час існував міст у районі сучасного автодорожнього мосту. На карті 1855 року можна побачити, що в цей час існувала дорога, до с. Магала. Заселеними були райони старого міста, Ленківців, Роші, Старої Жучки, Калічанки і Горечі. У 60-х роках ХХІ ст. було побудовано залізницю, залізничний міст і вокзал. Вони розташовані в межах ОДРЗ. Зокрема, вокзал знаходиться на місці стариць, зображених на карті 1823 року. За картами 1905 та 1909 років, до цього часу відбулось заселення значної території міста, з'явилися забудови у районі Садгори та міст по сучасній вулиці Московської Олімпіади. У першій половині ХХ ст. частина споруд зазнала руйнації, зруйнованим був і залізничний міст. Карти 1922 та 1940 років відображають системи регулювання русла. Забудова та промислове освоєння заплави посилились у післявоєнний період. Значна частина будівель розташована в межах ОДРЗ.

Після проходження катастрофічного паводку 1969 року розпочався новітній етап протипаводкових заходів. Також з цього часу розпочався нерациональний відбір руслового алювію.

Імовірно перші стадії врізання русла (на 1 м) розпочались у ХХІ столітті. Станом на 1969-1970 роки таке положення русла

зберігалось. У 60-х роках ще функціонували частини заплави (на ділянці нижче автодорожнього та залізничного мостів). На ділянці нижче сучасного Калинівського ринку ще розвивались звивини, були добре виражені стариці. Приблизно з 1970 року розпочинається інтенсивне сучасне врізання р. Прут. Воно становить понад 2 м. Сумарне врізання складає понад 3 м. Це призвело до пониження рівнів води, утворення островів у районі автодорожнього мосту [1].

Аналіз історії розвитку території Прутського екологічного коридору в районі міста Чернівці дозволяє зробити деякі висновки. На даній урбанізованій ділянці надзвичайно сильно порушені природні умови. Значно змінені річка, її русло та заплава, прирічні ландшафти. Тому сучасний стан можна характеризувати як незадовільний. Це потребує розробки заходів щодо сталого розвитку даної території, можливостей хоча б часткового відновлення функцій річкових екосистем, ландшафтів. До заходів, які сприятимуть відтворенню річкового екологічного коридора відносяться: припинення відбору руслового алювію, визначення та винесення на місцевість мінімально можливої та необхідної смуги ландшафту як складової екокоридора, влаштування рекреаційних зон, створення берегової охорони, проведення досліджень щодо можливих перспектив функціонування Прутського екокоридора як складової екомережі регіону.

Список літератури:

1. Настюк М. Г. Деякі особливості руслоформування річок басейнів Прута і Сірету за даними експедиційних досліджень та гідрологічних спостережень // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. Вип. (4) 21: – Київ: 2010. – С. 41-49.

2. Пасічник М. Д. Геогідроморфологічний аналіз територіальної структури днищ долин основних річок Чернівецької області: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.07 „Гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія“ / М.Д. Пасічник // Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2012. – 20 с.

3. Ющенко Ю. С., Смуги руслоформування річок як провідний елемент екомережі (на прикладі основних річок Чернівецької області) / Ющенко Ю. С., Смирнова В. Г., Лупулишина К. А. //Ландшафти та геоecологічні проблеми Дністровсько-Прутського регіону. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 222-224.

Микола Козак

Науковий керівник – доц. Скрипник Я. П.

Роль ГІС у формуванні територіальних громад (на прикладі громад Тернопільської області)

Нині Україна стоїть на порозі радикальних змін у різних сферах управління. Однією із них є адміністративна реформа, яка зумовлює ряд змін у місцевому самоврядуванні, зокрема формування нових економічно спроможних територіальних громад. Формування територіальних громад передбачає зміну існуючих меж сільських рад, а отже – і необхідність актуалізації картографічного забезпечення. Та для створення відповідних картографічних матеріалів необхідно знати чітку просторову структуру новоутворюваної територіальної громади, що не завжди можливо. Проблемним регіоном у цьому контексті є й Тернопільська область, де досі ще не сформовано та не затверджено кількість і територіальну структуру всіх громад.

Розробкою теоретичних положень, методикою формування й функціонування територіальних громад займалися Г. Г. Зубко, С. В. Алфьоров, В. Э. Дюран, Бернар Дрейфюс, І. Р. Залуцький, та ін. Проблемні й методичні аспекти функціонування зарубіжних громад локального рівня висвітлені у відповідних конституціях країн та ін. нормативних і правових актах. Питання геоінформаційного картографування й ГІС-аналізу розглянуті у працях В. Д. Шипуліна, Т. І. Козаченко, Д. О. Ляшенко та ін. вітчизняних науковців. Проте на даний час методичні аспекти розробки та функціонування ГІС проєктів територіальних громад не отримали ще необхідної науково-практичної розробки.

У процесі дослідницького експерименту для ГІС-картографування регіону на основі програмного забезпечення ArcGIS 10.1 створено проєкт адміністративного устрою Тернопільщини (графічна частина перспективного плану). Проєкт є інтерактивною картою, яка відображає межі нових спроможних територіальних громад, їх потенційні адміністративні центри та всі населені пункти, що увійшли до їх складу.

Формування ГІС проєкту громад Тернопільської області здійснювалося відповідно до методики у декілька етапів: визначення центру спроможної територіальної громади (місто,

районний, обласний центр); визначення зони доступності населених пунктів до адміністративного центру (20 км); визначення адміністративного центру з населених пунктів, які розташовані за межами зони доступності; уточнення меж нових територіальних громад; створення цілісного картографічного зображення та паспортів окремих громад.

Процес створення перспективного плану в ГІС середовищі передбачає: збір та прив'язку всіх наявних картографічних матеріалів у єдиній системі координат; побудову векторної основи території у розрізі сільських рад; наповнення ГБД інформацією, яка є одним із факторів поділу території; проведення аналітичних операцій (пошук перспективних центрів, створення буферів, об'єднання сільських рад у громаду та ін.); формування цілісного картографічного зображення.

У перспективі використання ArcGIS при створенні проекту дозволить оперативно вносити зміни, що виникатимуть у процесі об'єднання територіальних громад (зміна складу учасників громади, утворення нових громад). Крім того, вихідні шари проекту слугуватимуть основою для створення картмоделей окремих громад. Програмні засоби ArcGIS дозволяють виокремлювати територію громади та здійснювати накладання інших векторних і растрових шарів, а також додавати WMS шар публічної кадастрової карти до картмоделі. Наповнення проекту додатковою інформацією локального рівня дозволить удосконалити процес управління територіальною громадою.

У процесі дослідження розглянуто методико-технологічні аспекти ГІС-картографування територій громад на основі вихідних картматеріалів та статистичної інформації, сформовано просторову базу даних, що містить основні відомості про картографовані об'єкти.

Створення графічної частини проекту за допомогою програмного забезпечення ArcGIS дозволить автоматизувати процес управління, шляхом аналізу, актуалізувати інформацію, налагодити клієнт-серверну технологію та надавати необхідну інформацію зацікавленим особам. Проект можна використовувати на етапі формування громад і у процесі їх функціонування.

Список літератури :

1. Введение в использование ArcGIS : учеб.-метод. пособие (для студентов ...) / Сост. Шипулин В.Д. – Харьков : ХНАГХ, 2005. – 258 с.

Юлія Козак
Науковий керівник – асист. Скутар Т.Д.

**Інформаційне забезпечення туристичної діяльності
(на прикладі м. Чернівці)**

Перспективність розвитку туризму в м. Чернівцях сьогодні не викликає сумнівів. Про можливості та наявний туристичний потенціал свідчить зацікавленість Чернівцями світових організацій, таких як ЮНЕСКО, яка внесла один з об'єктів історичної частини міста (Резиденцію митрополитів Буковини та Далмації) до світової спадщини, а також значний потік, як внутрішніх, так і іноземних туристів. Проте, залишається багато не вирішених проблем для належного розвитку туризму, серед яких значне місце посідає проблема визначення необхідного рівня інформування та рекламування туристичного регіону.

У сьогоднішній інформаційний вік без належного інформаційного забезпечення не обходиться жоден процес. У процесі підвищення туристичної привабливості регіону важливе місце посідає інформування туристів про його принади, адже від кількості доступної інформації про туристичну дестинацію значно залежить кількість туристів, які забажають її відвідати [2].

Можна виділити такі основні складові інформаційного забезпечення в туризмі:

- Інформаційне забезпечення системи управління сферою туризму.
- Презентація туристичного потенціалу та інформаційно-рекламна діяльність з просування національного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринку.
- Створення загальнодержавної інформаційної мережі з метою представлення потенційним туристам інформації про об'єкти туристичної інфраструктури.
- Інформаційне забезпечення діяльності туристичних підприємств.

Важливою умовою ефективного функціонування туристичної галузі міста Чернівці є належний рівень інформаційної підтримки розвитку туризму, зокрема розвиток і вдосконалення

туристичної інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Невід'ємною складовою інформаційної інфраструктури туризму є Туристично-інформаційні центри (ТІЦ), за допомогою яких туристи та інші суб'єкти туризму мають змогу отримати туристичну інформацію та консультативні послуги щодо туристичної діяльності в дестинації та за її межами [1]. Сьогодні в Україні функціонує 48 ТІЦ, а в місті Чернівцях поки лише один.

З метою забезпечення доступу до туристичної інформації в Чернівцях створено вільні Wi-Fi зони на площах історичного центру міста та проведена робота щодо їх знакування. Розпочато також роботу з розміщення дорожніх туристично-інформаційних знаків до туристично-привабливих об'єктів у місті.

З метою забезпечення популяризації туризму упродовж останніх років у області було здійснено ряд інформаційно-рекламних заходів, значна частина яких реалізувалася в рамках програм міжнародного співробітництва [3]. Зокрема, за фінансової підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) створено туристичний веб-портал м. Чернівці, впроваджується проект „Розробка бренду міста Чернівці” тощо.

Отже, інформаційне забезпечення є невід'ємною частиною динамічного розвитку туристичної індустрії на загальносвітовому, державному, регіональному та місцевому рівнях.

Список літератури:

1. Гаврилук А. Туристично-інформаційні центри як чинники державного регулювання туристичної галузі України / А. Гаврилук // Вісник Національної академії державного управління. – 2013. – С.78-85
2. Музиченко-Козловська О.В. Інформаційне забезпечення оцінювання туристичної привабливості території // Вісник Національного університету "Львівська політехніка".-2008.- С.474-480
3. Скутар Т.Д. Просування туристичного продукту Чернівецької області на ринку / Т.Д. Скутар // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції [„Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону”], (Чернівці, 23-24 квітня 2015 р.) / [Текст]. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2015. – С.346-347.

Павло Козлов

**Науковий керівник – асист. Смірнов Я.В.
Картографічне моделювання динаміки берегових ліній
за даними радарної зйомки**

Берегові лінії – одні з найбільш динамічних природних ліній, що знаходяться на перетині трьох геосфер – літосфери, атмосфери та гідросфери. З давніх-давен, як і сьогодні, вони є основними територіями проживання людини. За даними дослідження "Глобальний індекс міст" [1] проведеного агенцією А. Т. Kearney у 2015 р. 13 з 25 міст, що представлені у даному рейтингу знаходяться на узбережжях морів та океанів, а отже, безпосередньо залежать від процесів, які відбуваються у прибережних зонах, і будуть змушені адаптуватись до них.

Питання зміни берегових ліній, спричинене зростанням темпу підвищення середнього рівня Світового океану, постало найважливішим екологічним, соціальним та економічним викликом 21 століття для глобального співтовариства та країн, розташованих уздовж узбережжя. Ефекти, спричинені збільшенням кількості води у рідкому стані, суттєво відрізняються тому доцільно проводити їх моделювання й аналіз на локальному рівні. Також моделювання динаміки змін берегових ліній важливе для широкого кола дисциплін, пов'язаних з узбережжям, – геології, регіонального планування, екології та ін. Зазначимо, що підвищення середнього рівня вод Світового океану спричинене не лише таненням льодових полів Антарктики, Ісландії та Гренландії, а й через зростання середньої температури води. Фізичні ефекти підвищення рівня моря можна згрупувати у п'ять типів: повені районів з низькою абсолютною висотою над рівнем моря, ерозія пляжів та крутих берегів, сольова інтрузія у прісні водоносні горизонти, підвищення рівня поверхневих вод і збитки від штормів [2]. Рівень моря підвищувався на 1.7-1.8 мм/рік упродовж ХХ століття, але в останнє десятиліття підвищився до 3 мм/рік [3]. Ці прогнози підтверджують потребу у створенні детальної моделі динаміки берегових ліній півдня України.

Існують готові картографічні веб-моделі зміни берегових ліній. Sea Level Rise and Coastal Flooding Impacts Viewer (coast.noaa.gov/digitalcoast/tools/slr) Національного управління

океанічних і атмосферних досліджень США та Surging Seas (sealevel.climatecentral.org) неприбуткової медіа-організації Climate Central. Вони охоплюють прибережні райони Сполучених Штатів Америки та дозволяють наочно оцінити вплив глобальних явищ на конкретні домогосподарства, висвітлюючи підвищення рівня світового океану як загрозу добробуту, застерігаючи щодо применшення загрози змін клімату.

Створення картографічної моделі зміни динаміки берегових ліній у даному дослідженні виконувалося за допомогою ГІС ArcGIS. Основою є цифрова модель рельєфу ASTER GDEM. В даному дослідженні використано другу версію даних отриманих супутником Terra ASTER. Ця модель доступна для безкоштовного завантаження на сайті (gdex.cr.usgs.gov/gdex) у вигляді 16-бітних растрових файлів формату GeoTIFF. Рівень підняття Чорного й Азовського моря ототожнювався до середнього рівня підняття Світового океану, оскільки мета роботи – локальне картографічне моделювання, а не дослідження впливу глобальних змін на їхній режим. У рамках моделювання використовувалися рівні підняття вод, отримані в результаті сучасних досліджень і опубліковані у фахових виданнях. Прогнозований рівень моря картографувався відповідно до існуючого рівня. Області, які поєднані гідрологічно з Чорним і Азовським морем, але знаходяться нижче прогнозованого рівня, виділялися кольором. Використовувана цифрова модель рельєфу не охоплювала комунікації водовідведення, канали, дамби і насипи, що призвело до неточностей у певних ділянках берегової лінії. Тому перспективним напрямком розвитку дослідження буде уточнення окремих фрагментів елеваційної моделі.

Список літератури :

1. Kearney Global Cities Index and Global Cities Outlook, 2015. – P. 2.
2. Nicholls, R.J. Letherman S.P. Adapting to sea-level rise: relative sea level trends to 2100 for the USA. – Coast Manage, 1996. № 24. P. 301-324.
3. Church, J.A. Neil N.J. A 20th century acceleration in global sea-level rise. – Geophysical Research Letters, 2006. №33. P. 4.

Анна Козьмич

Науковий керівник – доц. Данілова О.М.

Сучасний стан і тенденції розвитку органічного виробництва в Україні

Загострення протиріччя між суспільством на навколишнім природним середовищем стало поштовхом для розвитку екологоорієнтованих галузей економіки. Важливе значення у зазначеному аспекті належить органічному виробництву, результатом діяльності якого є екологічно чисті продукти харчування. Світовий ринок органічної продукції оцінюється нині більше ніж у 60 млрд. євро, й науковці прогнозують, що найближчим часом потрібно очікувати збільшення глобального ринку органічних продуктів.

В Україні органічне виробництво почало формуватись наприкінці 1990-х років. Маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, вона досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Так, площа сертифікованих сільськогосподарських угідь в Україні, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає вже понад чотириста тисяч гектарів, а наша держава займає почесне двадцяте місце серед світових країн-лідерів органічного руху. Частка сертифікованих органічних площ серед загального обсягу сільськогосподарських угідь України складає близько 1%. Вона займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур. Крім того, в нашій державі сертифіковано 530 тис.га дикоросів (станом на 31.12.2014 р.) [1].

В останні роки спостерігається тенденція активного наповнення внутрішнього ринку власною органічною продукцією за рахунок налагодження власної переробки органічної сировини. Зокрема, це крупи, борошно, молочні та м'ясні продукти, соки, сиропи, повидло, мед, олія, чаї, лікарські трави.

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо у 2003 р. в Україні зареєстровано 31 господарство, що отримало статус “органічного”, то в 2014 р. нараховувалось уже 182 сертифікованих органічних господарства. Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях. Українські сертифіковані органічні господарства – різного розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до декількох тисяч гектарів ріллі. Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав розвиватись з початку 2000-х років, склавши: у 2007 році - 500 тис. євро, а у 2014 р. - до 14,5 млн. євро [1].

3 січня 2014 р. в Україні вступив у дію Закон України № 425-VII “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” у якому визначаються правові та економічні основи виробництва та обігу органічної сільсько-господарської продукції та сировини, заходи контролю та нагляду за такою діяльністю які спрямовані на забезпечення справедливої конкуренції та належного функціонування ринку органічної продукції та сировини. Відповідно до цього Закону, суб’єкти господарювання, які маркують свою продукцію як органічну, зобов’язані привести свою діяльність у відповідність з положеннями Закону протягом шести місяців.

У Державній цільовій Програмі розвитку села на період до 2015р. [2], що вже закінчила свою дію, було задекларовано довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства до 10% чого, безумовно, досягнуто не було через відсутність підтримки галузі державою.

Список літератури:

1. Федерація органічного руху України / Органік в Україні. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Федерації органічного руху України <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року» № 1158 від 19 вересня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Андрій Кузяк

Науковий керівник — проф. Сухий П. О.
**Структурно-функціональні особливості
використання земельного фонду
Тернопільського району**

Активний розвиток господарства і розширення масштабів залучення у виробництво земельних ресурсів, призводить до збільшення на них антропогенного навантаження, зменшення їх продуктивності та деградації. Тому особливого значення набуває завдання аналізу та подальшого раціонального використання земель, яке тісно пов'язане з національним відродженням нашої держави.

Структура земельного фонду району формувалася протягом тривалого періоду під впливом низки чинників, основні з яких — природно-географічні та соціально-економічні. Інтенсивне використання земель тісно пов'язано з давньою господарською освоєністю регіону, значною щільністю населення, системою розселення сільського населення та впливом обласного центру на формування приміської системи розселення населення та формування виробничої спеціалізації сільськогосподарського виробництва.

У структурі земельного фонду, як зазначалося вище, домінують землі сільськогосподарського призначення (84%). З них 79,43% займає рілля, 9,17 % — пасовища, 6,11 % — сіножаті, землі під багаторічними насадженнями — 2,71%.

Загальна площа ріллі становить 50052,74 тис га. Найбільші площі цього виду угідь у Настасівській (2933,53 га), Малоходачківській (2160,60 га), Чернелево-Руській (2039,61), найменші в Ступецькій (410,09 га), Петриківській (564,42 га), Білецькій (578,41 га) сільських радах. Найвищою часткою ріллі у структурі сільгоспугідь характеризуються сільради, розміщені в північно-східній частині району. Висока розораність території зумовлена комплексом природно-географічних чинників, із-поміж яких сприятливі агрокліматичні умови, висока природна родючість ґрунтів, продуктивна природна рослинність. Із соціально-економічних чинників присутні: висока щільність

сільського населення, значне сільськогосподарське освоєння та розміщення підприємств харчової промисловості. Займаючи 6,11 % території всіх сільськогосподарських угідь області, природні сіножаті Тернопільського району використовуються в основному для сінокошіння.

Землі, відведені під пасовища, займають 9,17% від загалу і характеризуються низькою продуктивністю, частина з них інтенсивно не використовується відповідно й перебувають вони в незадовільному стані.

Землі, зайняті під багаторічними насадженнями, становлять 1710,46 га або ж 2,71%. Значні площі зосереджені в центральній частині району, насадження розміщені переважно на сірих та темно-сірих опідзолених ґрунтах, лідирують за величиною площ Буцнівська (171,65 га), Підгороднянська (168,33 га), Великогаївська (122,77 га) сільські ради.

У процесі дослідження обчислено значення коефіцієнта залучення земель до господарського обігу [1]. Максимальні його значення спостерігаються на територіях Острівської (0,97), Чистилівської (0,96), Буцнівської (0,96), мінімальні — Дубовецькій (0,69), Стегниківській (0,73), Романівській (0,73) сільських радах. Аналіз показників коефіцієнта свідчить про більш інтенсивне використання земельного фонду в північній та центральній частинах району

У результаті аналізу структури та використання земельного фонду району виявлено низку проблем, пов'язаних з використанням земельних ресурсів, які потребують негайного розв'язання. Серед них – недотримання оптимального режиму використання угідь, надмірна розораність, порушення умов раціонального використання земель, їх забруднення, відсутність заходів, щодо відновлення деградованих унаслідок господарської діяльності земельних угідь, брак ефективного механізму планування та регулювання режиму використання земельних ресурсів, недосконала нормативно правова база в галузі земельних відносин, відсутність у населення певної культури землекористування.

Список літератури :

1. Гришин А.Ф. Статистика / А. Ф. Гришин. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 177 с.

Роман Курилик

Науковий керівник - асист. Смірнов Я.В.

ГІС як засіб для вирішення муніципальних проблем міста Чернівці

В епоху широкого розповсюдження та впровадження ГІС-технологій все більшого значення набувають питання муніципального характеру. Муніципальні служби – це різні підприємства та установи, основна мета яких – забезпечення належного функціонування обслуговуючої системи міста.

У Чернівцях таку систему утворюють понад 13 підприємств, зокрема: ПП Санітарія, Ремжитлосервіс, Житлосервіс, Регіон-Центр; Чернівціобленерго, Чернівціводоканал, Чернівцігаз, Теплокомуненерго, КЖРЕПи, тощо.

Розробка картографічного забезпечення муніципальних служб зумовлена постійним розвитком міста, а отже необхідністю створення єдиної муніципальної системи управління. Характерними особливостями подібної системи буде її спрямованість на збір інформації, об'єднання цієї інформації в єдину базу даних, виконання просторового аналізу з метою підтримки прийняття рішень у процесі управління містом.

У результаті виконання дослідження виявлено, що у таких комунальних підприємствах, як Чернівціобленерго, Чернівцігаз, Чернівціводоканал відсутні електронні карти з даними про розташування та характеристики всіх ліній водопостачання та водовідведення, електромереж тощо. Відсутність подібних картографічних матеріалів суттєво знижує ефективність виконання ремонтних робіт та планування розвитку систем життєзабезпечення міста.

Проаналізувавши доступні картографічні матеріали муніципального характеру, визначили, що їх можна поділити на: карти якості дорожнього покриття, карти місць для паркування, карти мереж водопостачання та водовідведення, карти електромереж і газових мереж, карти розташування звалищ побутових відходів. Також до картографічного забезпечення

муніципального характеру можна віднести електронні веб-карти розташування муніципальних установ та інших служб міста.

Наявність усіх зазначених картографічних матеріалів дозволить поліпшити взаємозв'язок між громадянами (які фактично є споживачами муніципальних послуг) та організаціями, які ці послуги надають. У перспективі всі муніципальні картографічні матеріали можуть бути інтегровані в рамках єдиної системи, що дозволить в онлайн-режимі встановлювати проблеми у функціонуванні муніципальних служб та направляти на місце працівників відповідальних за вирішення визначених муніципальних проблем.

Весь комплекс зазначених завдань дозволяє виканати ГІС-пакет ArcGIS, який містить значну кількість модулів, призначених для розв'язання різних задач. До подібних можна віднести: управління просторовими даними і структурою БД, створення та редагування карт, здійснення картографічного аналізу, перетворення та обробку просторових даних. Загальна поширеність ArcGIS у світі робить цей програмний пакет універсальним рішенням для всіх муніципальних служб міста і відкриває великі можливості для інтеграції і обміну досвідом.

Водночас ГІС пакет ArcGIS володіє рядом недоліків, основний з яких – значна вартість у порівнянні з аналогами. Звичайно, є й безкоштовні чи порівняно дешеві складові, але їх функціональність досить обмежена. Так, аналогом ArcGIS може слугувати ГІС-пакет MapInfo. ГІС “MapInfo Professional” дозволяє збирати, зберігати, відображати, редагувати та обробляти картографічні дані, що зберігаються в базі даних, з урахуванням просторової прив'язки об'єктів. Подібно до ArcGIS MapInfo підтримує більшість форматів файлів, дозволяє використовувати свій програмний інструментарій для керування розширеннями, написаних мовами Delphi, C++. Та оскільки у порівнянні з ArcGIS, MapInfo має меншу вартість, його функціональні можливості в контексті автоматизації управління муніципальними службами дещо менші [1].

Список літератури :

1. Мокін В. Б. Геоінформаційні системи в екології / В. Б. Мокін, Є. М. Крижановський. – Вінниця: Вінницький національний технічний університет, 2014. – 192 с.

Василь Лакуста
Науковий керівник – доц. Косташук В. І.
Бальнеологічні ресурси с. Брусниці

У селі Брусниця, що розміщена на території Буковини (Чернівецька обл., Кіцманський р-н), функціонує бальнеологічний санаторій «Брусниця», який базується на Брусницькому родовищі мінеральних вод.

Цікава історія санаторію. Про те, що на цих землях можуть колись забити цілющі джерела, в Брусниці ніхто й не думав. Не шукали тут мінеральних вод ні геологи, ні вчені. Їх відкрили випадково, коли почали копати нові криниці для ферми. Несподівано для всіх вода у них виявилася з незвичним запахом. Дивною рідиною одразу зацікавилися науковці Чернівецького медінституту. Уже перші дослідження показали, що воно мало високу концентрацію сірководню, який і надавав воді специфічного запаху, і за загальною мінералізацією належало до відомих вод знаменитого кавказького курорту «Мацеста». Подальше вивчення привело до ще цікавіших результатів – порівняно з мацестинською місцева вода містила більшу кількість іонів натрію і гідрокарбонатів, мала меншу концентрацію кальцію і магнію, що посилювало її лікувальні властивості.

Незабаром у Брусниці з'явився санаторій. Згодом тут віднайшли ще одне цілюще джерело, яке за своїм хімічним складом гідрокарбонатне і близьке до вод типу «Єсентуки-4», «Арзні», «Кваси», але, на відміну від них, має вищу лужність, більшу кількість кремнієвої кислоти, що надавало рідині високої біологічної активності. Це унікальна рідкість, щоб в одному і тому ж регіоні знаходилися такі унікальні за складом мінеральні води. Брусницьке родовище має три типи бальнеологічних вод:

Перший – сірководнева мінеральна вода високої концентрації «Мацеста». До речі, буковинська «Мацеста» має значні переваги над кавказькою «Мацестою» (Сочі). Другий – гідрокарбонатно-хлоридно-натрієва мінеральна вода типу «Єсентуки-4». Третій – хлоридно-натрієва мінеральна вода, що є аналогом «Миргородської» мінеральної води.

Брусницькі мінеральні води типу «Мацеста» містять в одному літрі від 50 до 300 міліграмів загального сірководню. Характерною особливістю є відносно висока лужність і великий вміст іонів натрію і гідрокарбонатів, що надає їм особливої м'якості. Залягають води на глибині 190 – 300 метрів. Потужність водоносного горизонту коливається в межах 20 – 50 метрів. Мінеральні води типу «Мацеста» лікують серцево-судинні захворювання - міокардіодистрофію, гіпертонічні хвороби при відсутності судинних кризів і вираженого склерозу судин мозку, серця і нирок, залишкові появи флебітів і тромбофлебітів; допомагають при порушеннях нервової системи, зокрема запаленнях і сухотці спинного мозку, менінгітах, струсах голови; при таких захворювань шкіри, як псоріаз, червоний плоский лишай, хронічна кропив'янка, свербіць та ін. До того ж, ця вода помічна для жінок, які мають гінекологічні ускладнення, бо прекрасно виліковує запальні процеси придатки матки, тазової очеревини та клітковини. А головне – допомагає позбутися такого тягаря, як безпліддя.

Брусницькі лікувально-питні мінеральні води типу «Сентуки-4» за призначенням лікаря можна застосовувати також для лікування хронічних гастритів, хронічних захворювань печінки, жовчовивідних шляхів, хронічних панкреатитів.

На базі Брусницького родовища можна створити туристичний, фармацевтичний та лікувальний комплекс, де люди зможуть гарно відпочити, набратися сил і здоров'я біля витоків природи, а також подихати чистим цілющим повітрям карпатських лісів. Тому Буковинська «Мацеста» дозволить Брусницькій водолікарні вийти на світовий рівень у галузі лікувально-оздоровчого туризму.

Список літератури:

1. Кілінська К.Й. Рекреаційно-туристична різноманітність Чернівецької області: сучасний стан, оцінка та перспективи : монографія / К.Й. Кілінська, Т.Д. Скутар. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. – 284 с.
2. Кирстюк П. Буковинська „Мацеста” // Буковинське віче./ П.Кирстюк – 2008. – 30 трав. (№ 40). – С. 1.

Василь Лакуста

Науковий керівник – доц. Підгірна В. Н.

Управління трудовими ресурсами на підприємствах санаторно-курортного профілю

Розвиток та функціонування рекреаційних підприємств залежить від низки факторів, серед яких особливе місце має механізм управління трудовими ресурсами, що безпосередньо впливає на ефективну роботу санаторно-курортного підприємства.

У зв'язку зі зростаючим значенням ефективності управління розвитком трудових ресурсів санаторно-курортних підприємств, розширюються наукові дослідження вітчизняних науковців у сфері створення теоретичних і методичних основ у роботах Вербівська Л.В., Дядечко Л.П., Яника В.Я., Герасименко В.Г.[1-4].

Ключовою фігурою в менеджменті виступає менеджер, від якого залежить реалізація кожної управлінської функції [1]. Сьогодні досить актуальними є проблеми підготовки, навчання, підвищення кваліфікації сучасних керівників санаторно-курортних закладів. Це пояснюється тим, що керівником санаторно-курортного закладу є головний лікар – особа, яка має успішно справлятися з управлінням не лише медичними процесами (профілактичними, діагностичними, лікувальними), але й мати спеціальні знання в галузі державного управління, соціальної медицини, економіки, охорони здоров'я, кадрової політики.

Без сумніву, сучасний керівник санаторно-курортного закладу має бути творчою особистістю з широким діапазоном якостей: із зацікавленістю своєю роботою, вмінням керувати людьми, із здатністю до ризику, вмінням брати на себе відповідальність і т. ін. Саме ці якості є сьогодні передумовою успішного управління санаторно-курортним закладом, враховуючи змінне середовище їх діяльності[2].

Безумовно, для ефективного управління трудовими ресурсами підприємств санаторно-курортної сфери, необхідно існування механізму. Основними причинами неефективного

управління трудовими ресурсами підприємств санаторно-курортного комплексу є: безперервна реорганізація органів центральної виконавчої влади, не врахування кризових ситуацій, факторів ризиків, недостатність системного підходу до управління трудовими ресурсами підприємств цієї сфери, низький рівень обслуговування, низькі доходи населення, невпевненість населення у якості курортно-рекреаційних послуг, недостатність відкритої інформації, інвестиційних можливостей та інше [3].

Головні функції механізму ефективного управління трудовими ресурсами санаторно-курортних підприємств можна уявити як взаємопов'язані складові цього механізму, з урахуванням специфіки сфери його діяльності [4]. Ефективне управління підприємствами та трудовими ресурсами у рекреаційній галузі передбачає управління інформаційним, технічним, ресурсним забезпеченням, управління маркетинговою діяльністю, трудовими ресурсами з урахуванням кризових ситуацій.

Отже, дослідження механізму управління персоналом рекреаційної сфери як сукупності складових, що знаходяться у взаємодії та взаємозв'язку, показало, що наявність механізму діє на ефективність функціонування підприємств, у цілому, та трудовими ресурсами, зокрема. Такий механізм діяльності трудових ресурсів сприяє підвищенню ефективності їх праці, якості наданих послуг, підвищенню конкурентоспроможності на рекреаційному ринку з урахуванням кризових явищ в Україні.

Список літератури:

1. Вербівська Л. В. Менеджмент персоналу : навч. посіб. / Л. В. Вербівська, О. В. Зибарева. – Чернівці : [БДФЕУ], 2014. – 620 с.
2. Герасименко В.Г. Ринки туристичних послуг: [Монографія] / за ред. В. Г Герасименко. – Одес. нац. екон. ун-т, 2013. – 223 с.
3. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу / Л.П. Дядечко. – Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
4. Янік В. Ефективність формування і розвитку підприємництва в умовах трансформації економіки постсоціалістичних країн: [Монографія] / В. Янік. – Львів: Видавничий дім «Панорама», 2009. – 304 с.

Неля Лівада
Науковий керівник – доц. Н. С. Андрусяк

**Оцінка рекреаційної привабливості
оздоровчого комплексу «Візит»**

Зростаюча потреба суспільства у відпочинку та оздоровленні становить нові стратегічні орієнтири для розвитку санаторно – курортних підприємств України. Об'єктом дослідження є оздоровчий заклад «Візит», що знаходиться у місті Трускавець Львівської області.

Оздоровчий заклад «Візит» - це відносно новозбудований заклад, який функціонує з 12 жовтня 2014 року. Розташований відразу при в'їзді у місто Трускавець посеред лісового масиву. Приємний вигляд із закладу на фонтан з однієї сторони чи лісу, з іншої, через його великі панорамні скляні вікна дозволить відчутно насолодитися атмосферою спокою та затишшя. Пропонуються до послуг відвідувачів, номери категорій Double, Double Twin, Junior suit, Junior suit- original, Suit. Відвідувачі закладу можуть також замовити комплексне харчування. Надається консультація лікаря-терапевта, стосовно проведення лікування мінеральними водами «Нафтуса», «Марія» та «Юзя». Працює кабінет масажу, згідно попереднього запису на прийомі лікар косметолог. Додатково у літній період організуються екскурсії. У літній період часу організуються велосипедні прогулянки, прогулянки на конях.

Для ефективної роботи та організації процесу відпочинку рекреантів необхідна інформація про рекреаційну привабливість оздоровчого закладу «Візит». Дана оцінка проведена за критеріями визначеними А. С. Краєвською, О. О. Мороз і Б. Грабовецьким [1]. Комплексне оцінювання привабливості закладу дає можливість визначити, що саме приваблює рекреантів у даному оздоровчому закладі. Оцінювання порівняльної вагомості кожного критерію здійснювалося рекреантами за 100 – бальною системою. При цьому 100 балів надавалося найсуттєвішому фактору, 0 балів – несуттєвому.

За результатами опрацювання анкет кожен із критеріїв отримав таку кількість балів: зовнішній імідж оздоровчого

закладу – 100 балів; рівень розвитку лікувальної бази та ефективність організації лікувального процесу закладу – 80 балів; екологічний стан території рекреаційного закладу – 60 балів; стан і забезпеченість житлового фонду – 70 балів; відповідність «ціна – якість» курортних послуг – 90 балів; спортивна та анімаційно-дозвільна інфраструктури - 50 балів.

Враховуючи підсумкові бали, можна побудувати рейтинг рекреаційної привабливості оздоровчого закладу «Візит». За важливістю для рекреантів критерії розташовуються у такому порядку:

I – Зовнішній імідж санаторно – курортного закладу;

II – Відповідність «ціна – якість» курортних послуг;

III - Рівень розвитку лікувальної бази та ефективність організації лікувального процесу закладу;

IV - Стан та забезпеченість житлового фонду;

V- Екологічний стан території рекреаційного закладу;

VI - Спортивна та анімаційно – дозвільна інфраструктури.

Підсумовуючи вище зазначене, варто зауважити, що споживачі послуг оздоровчих закладів, в першу чергу, звертають увагу на імідж закладу, який формується за рахунок реклами та інтерв'ю в засобах масової інформації, від знайомих та інших джерел інформації. Враховуючи, що відвідувачі оздоровчого закладу в основному це особи із середнім рівнем доходу, важливе значення має ціна. Рекреанти відзначають важливість розміщення оздоровчого закладу неподалік лісу та високу якість надання медичних послуг.

Список літератури:

1. Краєвська А. С., Мороз О. О., Грабовецький Б. Є. Рекреаційні ресурси санаторно – курортних підприємств: сутність та перспективи використання / А. С. Краєвська, О. О. Мороз, Б. Є. Грабовецький // Монографія. – Вінниця. – 2013. – С.126 – 135.

Діана Мальцева

Науковий керівник – асист. Цепенда М.М.

**Вплив інформаційних технологій на розвиток
туристичного підприємства
(на прикладі турфірми "Мандри")**

Інформаційні технології здійснюють безпосередній вплив на розвиток туристичної галузі, оскільки сприяють підвищенню ефективності роботи як кожного суб'єкта підприємницької діяльності окремо, так і усього туристичного бізнесу в цілому. Це зумовлює підвищення конкурентоздатності фірми на ринку. Використання комп'ютерних мереж, інтернету та інтернет-технологій, програмних продуктів наскрізної автоматизації всіх бізнес-процесів туристичного бізнесу сьогодні – це не просто питання лідерства та створення конкурентних переваг, але і виживання на ринку в найближчому майбутньому.

Інформаційні технології у туристичному бізнесі оптимізують потоки інформації в системах управління. Суб'єкти туристичного ринку здійснюють постійний активний обмін інформацією, що викликає необхідність її оперативного збирання та опрацювання.

Система інформаційних технологій в туризмі включає: інформаційні системи менеджменту; глобальні системи бронювання; мультимедіа; інтегровані комунікаційні мережі тощо [1].

Інформаційні технології менеджменту з'явилися у світовій індустрії давно, на українському ринку – присутні кілька років. Для більшості фірм України, які займаються туристичною діяльністю, впровадження автоматизованих систем управління необхідне і важливе для успішного розвитку бізнесу. Тому українська туристична індустрія сьогодні переживає етап масштабної переорієнтації з паперово-ручного методу роботи на застосування автоматизованих систем управління. Існують такі рівні автоматизації:

- офісна оргтехніка (телефони, факси, ксерокси);
- комп'ютери з стандартним програмним забезпеченням типу Microsoft Office;

- спеціальне програмне забезпечення – BackOffice та його зв'язок з глобальними системами бронювання;
- наявність власних інтернет-магазинів [2].

Не виняток із загальноукраїнських трендів у сфері туристичного бізнесу діяльність туристичної агенції "Мандри", що існує на ринку із 2011 року. Вона змогла досягти і завоювати певний авторитет серед туристів і туроператорів. Від початку своєї діяльності підприємство обрало шлях упровадження інформаційних технологій управління.

На сьогодні, на підприємстві за допомогою автоматизації виконуються такі завдання:

1. Моніторинг стану ринку (відбувається стеження за допомогою систем бронювання та просування турів, розроблених конкурентами).
2. Автоматизація внутрішнього документообігу (пришвидшення оформлення необхідних туристу документів та відстеження життєвого циклу заявки клієнта).
3. Автоматизація взаємовідносин з туроператорами (створення та друк бланків заявок тощо).
4. Автоматизація бухгалтерії (використання спеціалізованих бухгалтерських програм типу "1С-Бухгалтерія", "Парус-Турагентство").
5. Автоматизація аналізу даних і отримання статистики (програмне забезпечення, яке використовується туристичною фірмою для формування статистичних звітів).

Упровадження сучасних інформаційних технологій підвищує продуктивність праці менеджерів турфірми й ефективність її діяльності в цілому. Це відкриває потенційні можливості для підвищення ефективності управління.

Список літератури:

1. Міжнародний туризм і сфера послуг: підруч. / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
2. Шаховалов Н.Н. Интернет-технологии в туризме: учеб. пособ. / Н.Н.Шаховалов. – Барнаул: АлтГАКИ, 2007. – 251 с.

Ольга Марчук
Науковий керівник – доц. Костащук В.І.

**Економічні аспекти розвитку екскурсійного туризму
(на прикладі Кіцманського району)**

Наразі на теренах Кіцманського району розроблено та запропоновано 2 автомобільних туристичних маршрути та один маршрут для сплаву р. Прут. Однак розроблені туристичні маршрути наразі використовуються недостатньо. Однією із причин такого стану справ є відсутність економічного обґрунтування їх функціонування та відповідно і ціни на даний вид туристичних послуг. Тож розглянемо економічне обґрунтування туристичного маршруту „Мистецькими шляхами Кіцманщини.”

Запропонований маршрут передбачає ознайомлення туристів із основними мистецькими ресурсами Кіцманського району. Ключові пункти туристичного маршруту: Чернівці – Мамаївці – Лужани – Брусниця – Чорторія – Вашківці – Зеленів – Чернівці. Вид маршруту: культурологічно-мистецькознавський. Протяжність маршруту – 40 км. Розрахований на 2 дні.

Для економічного обґрунтування даного туристичного маршруту необхідно перш за все врахувати вартість: послуг перевезення, необхідність надання послуг супроводу (гіда), послуги харчування та проживання (1 ночівля), а також витрати на відвідування об'єктів атракції.

Витрати пального для автомобілів „Merstdes-Vito” та „Volkswagen Transporter” коливаються від 7 до 10 літрів на 100 км. відстані. Таким чином на 40 км., туристичного маршруту буде витрачено від 3,0 до 4,0 літрів пального (дизпалива), що при ціні 20 грн., за 1 літр буде формувати витрати 60-80 грн. Заробітну плату водія пропонується встановити на рівні 250 грн. за добу, що в сумі буде становити 500 грн. Страхівка автомобіля терміном на 15 днів становить 254 грн. За цей час максимально можлива кількість туристичних подорожей за даним маршрутом 7, але враховуючи різні чинники (наявність замовлень, простій автомобіля через поломки, тощо) для розрахунку страхових витрат на одну подорож пропонуємо

взяти 3 туристичні подорожі. Тому страхові витрати будуть становити близько 85 грн. за туристичну подорож. Таким чином при 100 % наповненості автомобіля собівартість транспортних туристичних послуг для одного туриста буде становити - 95 грн., при 75% - 133 грн., при 50% - 221,6 грн.

Вартість проживання в готелі „Оскар” наразі становить 100 грн., з особи (у вартість не увійшло харчування). Вартість сніданку, обіду, вечері та сніданку в закладах харчування коливається (залежно від меню та закладу) в межах 150-250 грн. на одного туриста. Інші витрати у розрахунку на групу (вартість проживання і харчування водія та гіда, відвідування музеїв тощо) становлять 700-900 грн.

Отже, ціни на запропонований туристичний маршрут (при рівні рентабельності 15%) будуть коливатись від 370 до 850 грн. з одного туриста. Це не враховуючи вартості на переїзд туристів з місця їх постійного проживання до м. Чернівці.

Ціна для запропонованої двохденної туристичної подорожі при наявному рівні атрактивності туристичного маршруту та відповідності туристичних послуг критерію ціна-якість неконкурентоспроможна на ринку. Даний туристичний маршрут може бути цікавим тільки для невеликої кількості громадян України, які мають високий рівень доходу та бажання глибше ознайомитись із Буковинським краєм, а також для іноземців, особливо в контексті розвитку ностальгічного туризму. Однак даний туристичний маршрут можна використовувати як складову туристичного продукту м. Чернівці, у вигляді радіального одноденного туру. В такому випадку вартість подорожі скоротиться на 43,2%. Це скорочення відбудеться перш за все за рахунок зниження вартості транспортних послуг та послуг гіда (заробітна плата водія і гіда зменшується в двічі), а також послуг розміщення та харчування. Таке використання маршруту дозволить урізноманітнити туристичні послуги в м. Чернівці та збільшити тривалість перебування туристів, що в сумі підвищить економічну ефективність туристичного комплексу міста.

Анастасія Миколаюк

Науковий керівник – доц. Костащук І.І.

Соціально-економічна нерівність районів

Чернівецької області: суспільно-географічний аналіз

У всіх суспільно-географічних дослідженнях України останніх років головну увагу зосереджено на проблемах нерівномірності регіонального розвитку та суспільно-просторової поляризації. Остання має свої особливості прояву у різних регіонах нашої держави.

Ученими-географами регіональний розвиток розглядається як суспільно-просторовий процес – зміна станів, стадій просторової організації людської діяльності в регіонах країни. Посилення неоднорідності суспільного простору супроводжується зростанням концентрації активності в окремих його місцях. Це і становить сутність процесу його поляризації. Регіональний розвиток має стадійно-еволюційний характер. Виділяють три основні стадії регіонального розвитку: доіндустріальна, індустріальна та постіндустріальна. Між основними стадіями існують і проміжні – низькоіндустріальна та високоіндустріальна. Перехід до кожної наступної стадії розвитку – це наслідок глибоких і всебічних трансформаційних зрушень у регіональних структурах, які стосуються практично всіх компонентів та підсистем суспільно-просторових комплексів та мають прогресивний характер [1].

Визначальною рисою трансформації структури економіки Чернівецької області за останнє десятиліття є скорочення частки первинного та вторинного секторів економіки при стрімкому зростанні третинного сектора. Трансформації економіки несуть безпосередній вплив на населення. Вони породжують безробіття, диспропорції у доходах та трудові міграції населення.

У 2014 році рівень безробіття у Чернівецькій області становив 9% (міські поселення – 9,5%, сільська місцевість 8,7%). Спостерігається значна нерівність у доходах населення, наприклад, найвища середньомісячна номінальна заробітна плата спостерігається у м. Новодністровськ і становить 3624 грн, найменша вона у Кіцманському районі – 2206 грн. Загалом

по області цей показник складає 2578 грн. У 2014 р. міграційний рух населення Чернівецької області характеризувався додатнім сальдо міграції. Міграційний приріст становив 1397 осіб.

Існують різні підходи для оцінки регіональної нерівності, але найпоширеніші них рейтинги (комплексне оцінювання) та методи дослідження нерівності в доходах (крива Лоуренса, коефіцієнт Джині).

Коефіцієнт Джині – це показник, що характеризує диференціацію грошових доходів населення. Чим вищий його показник, тим більша диференціація в розподілі сукупного доходу між окремими частинами населення певної території. У розрізі Чернівецької області коефіцієнт Джині обчислений за розподілом грошових доходів і розподілом загальних доходів. Індекс Джині за розподілом грошових доходів станом на 2013 рік становив 0,214, для міських поселень – 0,235, для сільської місцевості – 0,160. За розподілом загальних доходів індекс Джині у 2013 році складав 0,197, для міських поселень – 0,236, а для сільської місцевості – 0,158.[2]

У ході дослідження ми провели комплексне оцінювання регіонального розвитку. За складеними рейтингами, нами було виділено такі типи районів:

- найбільш розвинуті (м. Чернівці, Кіцманський, Хотинський і Вижницький райони).
- перехідні (Глибоцький, Кельменецький, Новоселицький, Путильський і Сторожинецький райони).
- найменш розвинуті (м. Новодністровськ, Сокирянський і Герцаївський райони).

Отже, основна нерівність у розвитку спостерігається між районами, які територіально ближче розташовані до обласного центру, і районами більш віддаленими. Центром зростання, або іншими словами полюсом, виступає місто Чернівці.

Список літератури:

1. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: Монографія. – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 132 с.
2. Матеріали головного управління статистики в Чернівецькій області

Ірина Мороз
Науковий керівник – асист. Скутар Т.Д.

Туристичні комплекси Чернівецької області

Одна з найбільш перспективних галузей розвитку економіки Чернівецької області – туризм. Регіон характеризується високим туристичним потенціалом і є одним із найпривабливіших в Україні.

Складовою розвитку туристичної індустрії краю є конкурентоздатні туристичні комплекси. Поняття „туристичний комплекс” складне і багатозначне. У науковій літературі туристичний комплекс часто розглядається як господарська система, цільовою функцією якої є надання послуг розміщення, харчування, відпочинку, лікування, розваг тощо.

На території Чернівецької області налічується 15 туристичних комплексів. Більшість із них розташовані у Вижницькому, Путильському та Сторожинському районах, а в Хотинському, Кіцманському та Кельменецькому – жодного (див. табл.). Щодо особливостей розміщення, то простежується тенденція тяжіння до гірських ландшафтів („Мигово”, „Німчич”, „Стіжок” та ін.) та водних об’єктів („Аква-плюс”, „Услад” та ін.). Характерним для туристичних комплексів (ТК) є надання послуг розміщення (крім „Горбово”) та харчування. Крім того, до основних послуг, що надаються, належать проведення екскурсій, організації свят, облаштування конференц-залів, надання SPA-процедур, а також залежно від профілю – забезпечення гірськолижного відпочинку або водно-рекреаційних занять (риболовлі, катання на човнах) та ін. Спільна перевага для всіх комплексів – наявність ресурсної бази, недолік – недостатня рекламно-інформаційна діяльність (зокрема такі туристичні комплекси, як „Цецино”, „Корчма над Панським ставом” і „Берег любові” не мають власного веб-сайту). Зазначені туристичні комплекси відрізняються між собою за рівнем розвитку інфраструктури, популярністю, рівнем обслуговування тощо.

Туристичні комплекси Чернівецької області

<i>№ п/п</i>	<i>Назва адміністратив- ного району, міста</i>	<i>Назва туристичного комплексу</i>	<i>Кіль- кіст ь (од.)</i>
1	м. Чернівці	ТК „Цецино”, ТК „Черемош”	2
2	Вижницький	Гірськолижний ТК „Мигово”, ТК „Лекече”, ТК „Стіжок”, ТК „Карпати Мигово”	4
3	Герцаївський	Сноупарк „Горбово”	1
4	Глибоцький	ТК „Георг парк”	1
5	Заставнівський	ТК „Корчма над Панським ставом”	1
6	Новоселицький	ТК „Сонячна долина”	1
7	Путильський	Міжнародний туристично - розважальний комплекс „Німчич”, еко-курорт „Хутір Тихий”	2
8	Сокирянський	ТК „Усад”	1
9	Сторожинецький	ТК „Аква-плюс”, ТК „Берег любви”	2
	Усього		15

Отже, Чернівецька область має значні перспективи для розвитку туризму, зокрема для розширення туристичної інфраструктури, створення нових туристичних комплексів і поліпшення стану існуючих.

Список літератури:

1. Іванунік В. І. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку рекреаційно-туристичної бази закладів розміщення на території Чернівецької області / В. І. Іванунік, В. Г. Явкін // Наукові записки. Терноп. нац. пед. ун-ту. – Тернопіль, 2009. – Вип. 1. : Географія. – С. 94-101.
2. Офіційний веб-сайт Чернівецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua>.
3. Туристично-інформаційний центр міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chernivtsy.cv.ua/uk/>

Анатолій Морозов
Науковий керівник - проф. Сухий П.О.

**Екологічна оцінка агроландшафтів
Прут-Дністерського межиріччя**

Організація землеробства на ландшафтній основі передбачає чітке уявлення про природні та антропогенні ресурси території. Для відновлення родючості ділянки із пересічно- і сильноеродованими ґрунтами доцільно вивести зі складу ріллі з подальшим використанням під природні угіддя. Такий підхід передбачає встановлення оптимального співвідношення площ ріллі, пасовищ, сіножатей, природоохоронних територій, лісонасаджень, населених пунктів та інших антропогенних і стабілізуючих складових, що сприяють саморегуляції агроландшафту. Під оптимальним розуміють агроландшафт, структура і функції якого максимально відповідають можливостям і потребам збалансованого розвитку окремих його компонентів. Оптимізація просторової структури агроландшафтів передбачає певне співвідношення лісових площ, лучних та інших угідь і ріллі – з одного боку, й правильне розміщення їх за елементами рельєфу – з іншого.

Нами проведено екологічну оцінку сільськогосподарських ландшафтів за співвідношенням орних земель (О) Прут-Дністерського межиріччя Чернівецької області до екологостабілізуючих угідь (ЕСУ). Ступінь порушення екологічної рівноваги (співвідношення $O : ЕСУ$) визначали за допомогою модифікованої оціночної шкали запропонованої О.О. Ракоїд (2008). Відповідно до розробленої 5-бальної шкали оцінювання показників, згідно з якою присвоєння низького балу відповідає угіддям з найкращим агроекологічним станом, а в разі зростання значення балу вказує на погіршення екологічних умов останніх [1].

Аналіз даних свідчить про повну відсутність типів територій 0-II (табл.1), які характеризуються оптимальним, задовільним і критичним станом. Більшість ландшафтів, що знаходяться в межах дослідженої території, за цими показниками належить віднести до кризових і катастрофічних (тип III-IV). За

результатами екологічного оцінювання виявлено, що практично всі досліджені фізико-географічні райони відповідають IV екотипу (катастрофічний стан агроландшафтів) за винятком Хотинського району, де співвідношення показників становить 65,2 : 34,8, що відповідає III екотипу (кризовий стан).

Таблиця 1

Антропогенне порушення земельних угідь фізико-географічних полігонів Прут-Дністерського межиріччя Чернівецької області

Тип агроландшафтної території	Частка угідь, % до їх сумарної площі		Екологічний стан агроландшафтів	Райони
	П	ЕСУ		
0	< 20	> 80	оптимальний	–
I	20-37	63-80	задовільний	–
II	37-54	43-63	критичний	–
III	54-70	30-46	кризовий	Хотинський
IV	> 70	< 30	катастрофічний	Заставнівський Кіцманський, Новоселицький Долиняно-Балковецький, Оселівський, Кельменецький Сокирянський

Отже, оцінюючи агроландшафти Прут-Дністерського межиріччя, ми встановили, що землі п'яти з шести районів характеризуються катастрофічним і незадовільним екологічним станом, що пов'язано зі значним ступенем розораності територій, унаслідок чого вони піддаються деградаційним явищам, особливо водній ерозії, дегуміфікації, переущільненню. Вважаємо, що основними напрямками їх оптимізації повинно бути відведення, особливо схилівих земель, під природні кормові угіддя, насадження молодих лісів, збільшення площ багаторічних насаджень і водних об'єктів.

Список літератури :

1. Ракоїд О.О. Агроекологічна оцінка земель сільськогосподарського призначення: Автореферат дисертації канд. с.-г. наук. – К., 2007. – 21 с.

Андрій Небесний

Науковий керівник – проф. Сухий П. О.

Аналіз використання земельних ресурсів

Підволочиського району Тернопільської області

Питання, пов'язані з використанням земельних ресурсів, поставали постійно з розвитком суспільства та залишаються актуальними і дотепер. Земля, як один з видів природних ресурсів, який при раціональному використанні може залишатися практично невичерпним, потребує дбайливого ставлення.

Дослідження використання земельних ресурсів у межах Підволочиського району Тернопільської області актуальне для оптимізації всієї системи природокористування, оскільки частка земельних ресурсів тут домінуюча у структурі ПРП.

Загальна площа земельного фонду у межах Підволочиського району станом на 1.01.2016 року становила 83726,0 га, де переважають землі сільськогосподарського призначення, на які припадає 73428.9 га (88.7 %) до загалу.

Землі лісгосподарського призначення посідають друге місце в районі, площа лісів та інших лісовкритих площ становить 4297.1 га (5.1 %), з яких 3947.9 га вкрито лісовою рослинністю, в тому числі 3190.0 га припадає на ліси захисного значення.

Під забудовані землі в районі відведено 3601.6 га (4.3%). Найвищий відсоток показник забудованих земель у смт. Підволочиськ 396.1 га (44.2 %) та м. Скалат 249.3 га (13.3 %). У структурі забудованих земель домінують землі під одно та двоповерховою житловою забудовою.

Відкриті заболоченні землі займають площу 623.8 га (0.7 %) - від загальної площі району. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом займають площу 749.4 га (0.9 %). Землі водного фонду займають площу 1022.3 га (1.2 %).

Невід'ємним елементом є землі природо-охоронного призначення, які займають площу 3463.3 га (4.1%). Понад 42 % площ цієї категорії 1459.2 га знаходяться на території Подільської та 924.9 га у Зарубинцівській сільрадах.

Основний вид землекористування досліджуваної території – сільськогосподарське. Загальна площа ріллі становить 62835.3 га або ж (87.5 %). Значно вищі показники в Кривенській (95.6 %), Колодіївській (93.5 %) та Подільській (93.3 %) сільських радах. У Пальчинській (77.1 %), Дорофіївській (76.3 %) сільських радах та в Підволочиській (50.6 %) селищній раді ці значення порівняно нижчі.

Займаючи 7.4 % (5444.7 га) природні пасовища концентруються в Підволочиській 142.4 га (35 %) селищній раді, Кошляківській 524.3 га (14.5 %) та Дорофіївській 124.1 га (12.3 %) сільських радах.

Сіножати на території району мають антропогенне походження (сіяні трави), займають площу - 2905.0 га (4 %). Основні масиви сіножатих зосереджені на території Пальчинської 209.1 га (12.5 %), Староміщинської 153.9 га (11.6%) та Качанівської 328.3 га (11.2%), сільських рад.

Багаторічні насадження культивуються на площі – 591.8 га найбільший їх масив в Підволочиській 27.5 га (6.8 %) селищній раді, тоді як в інших адміністративних одиницях району цей показник не перевищує 2 %.

Важливим показником при аналізі використання земельного фонду є залучення сільськогосподарських угідь до активного господарського обігу. Його значення – це відношення суми площ ріллі, багаторічних насаджень і сіножатей до загальної площі сільськогосподарських угідь. Проведені розрахунки свідчать, що нині 92.4 % сільгоспугідь перебувають в активному господарському обігу, а на території Кривенської сільської ради цей показник становить 97.5 %. Значна розораність території сприяє розвитку ерозійних процесів, насамперед, активізації лінійних форм (утворення ярів, ритвин) та площинного змиву.

Сучасна структура землекористування в районі не можна вважати раціональною. Надмірне антропогенне навантаження вимагає оптимізації, поліпшення стану земельних ресурсів та навколишнього середовища.

Список літератури :

1. Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Підволочиського району (станом на 01.01.2016 року) : форма 6-зем. Державної звітності / Голов. упр. зем. ресурсів у Терноп. обл. – Тернопіль, 2016. - 40с.

Марія Олійник

Науковий керівник – доц. Николаєв А.М.

**Антропогенні зміни гідрохімічного режиму
малих річок міста**

Хімічний склад води річок вивчався протягом 2008-2013 років, на кожній з них опробовування виконувалося на двох створах: у верхній і нижній (пригирловій) частинах басейну. Відбір проб супроводжувався вимірюванням температури, а на пригирлових створах – і витрат води. Виявлені характеристики гідрохімічного режиму порівнювалися з природними. Як такі використані результати режимних спостережень гідрометеослужби на річці Дерелуй, що є гідрологічним аналогом досліджуваних річок.

За результатами порівняльного аналізу встановлено, що гідрохімічний режим у частинах басейнів річок з низьким рівнем антропогенного навантаження, у цілому, зберігав риси природного, його зміни були більш помітними у меженні періоди. При підвищеній водності річкові води відносились до гідрокарбонатного класу групи кальцію, другого типу. Під час зимової і літньо-осінньої межені зі зниженням водності формувалась гідрокарбонатно-кальцієво-натрієві другого та гідрокарбонатно-магнієві і гідрокарбонатно-натрієві води другого і третього типів. Мінералізація води у цих частинах басейнів була вищою, ніж у річці з природним гідрохімічним режимом, і становила від 0,7-0,8 г/дм³ під час весняного водопілля до 1,0 г/дм³ у меженні періоди року. Для мінералізації води та концентрацій головних іонів спостерігалася зворотна залежність від водності. Зменшилась тіснота зв'язків між концентраціями головних іонів. Загальні риси режиму розчиненого кисню не змінилися, хоча його концентрації дещо знизились, менш тісною стала і залежність його концентрації від температури води. Переважаючою формою мінерального азоту була нітратна, її частка складала 65-88% загального вмісту. Режим органічної речовини був близьким до природного. Найбільші концентрації мікроелементів спостерігались під час весняного водопілля і дощових паводків.

При підвищенні антропогенного навантаження до середнього і високого рівнів у гідрохімічному режимі досліджуваних річок відбувалися суттєві зміни. Гідрокарбонатно-кальцієві води спостерігались тільки у періоди підвищеної водності. У меженні

періоди року формувались хлоридно-натрієві води другого і третього типів. Мінералізація руслових вод була помітно більшою і становила 0,9-1,0 г/дм³ в меженні періоди року і 0,8-0,9 г/дм³ в періоди весняного водопілля і дощових паводків. Для нижньої частини басейну річки Мольниця, з найвищим в умовах досліджень рівнем антропогенного навантаження, спостерігалась лише загальна тенденція зниження мінералізації при збільшенні водності. Послабились зв'язки між концентраціями головних іонів і водністю річок. Менш тісними стали і зв'язки між концентраціями головних іонів. Вміст розчиненого кисню у воді гірлових ділянок річок знизився на 80-90%. Зазнав змін і природний характер сезонних варіацій вмісту розчиненого кисню: під час зимової межени та весняного водопілля спостерігались його низькі (1,5-3,5 мгО/дм³) концентрації, які значно (до 0,1 мгО/дм³) знижувались в літньо-осінні меженні періоди. Суттєвих змін зазнав режим мінеральних форм азоту. Підвищення концентрацій його нітратної й амонійної форм спостерігалось в осінньо-зимові меженні періоди, помітно знижуючись під час весняного водопілля і літньо-осінніх дощових паводків. Наслідком високого рівня антропогенного навантаження стали і зміни у співвідношенні форм мінерального азоту. Переважаючою (81-92%) стала амонійна. Значно (у 5-9 разів) підвищився вміст органічної речовини. Концентрації мікроелементів у воді частин басейнів річок з високим рівнем антропогенного навантаження помітно підвищувались. Особливо помітним було підвищення вмісту важких металів (Cu, Cr, Ni, Zn), основна частина яких надходила в річки у складі стічних вод. Залежність концентрацій мікроелементів від водності стала менш визначеною. Практично не спостерігалась залежність концентрацій мікроелементів від водності річки, у яку вони надходили, в основному, у складі стічних вод.

Висновки. Гідрохімічний режим малих річок урбанізованої території зазнає помітних змін, глибина яких визначається рівнем антропогенного навантаження на річковий басейн.

Ельвіра Папіш

Науковий керівник: асист. Пасічник М.Д.

Поняття про систему потік-русло
(на прикладі найбільших річок світу)

Русловий потік – водний потік, що протікає в алювіальному або скальному руслі. Русловий потік характеризується швидкістю течії, глибиною, шириною, ухилом тощо. Русловий потік разом з руслом визначає систему «потік-русло», в яких відбуваються руслові процеси. До руслових потоків відносяться річки, струмки, канали тощо.

Не маючи конкретних даних про руслоформуючі витрати води, ми скористалися оціночним підходом, який полягав ось у чому: за орієнтир бралися середньорічна та максимальна витрати. Маючи дані про середньорічну витрату, можна знайти наближену розрахункову. Згідно із залежністю $Q \approx \frac{1}{2}$ максимальної витрати становитиме водність 10-20 % забезпеченості.

Активному руслоформуванню протиставляється пасивне. На наш погляд, воно може бути пов'язане як з успадкуванням, „старінням”, руйнуванням активного струменя та відповідних руслових форм, так і з неможливістю досягнення системою активних станів (тимчасово або постійно) у зв'язку з відсутністю необхідних умов. Порівняння активних і пасивних станів (режимів функціонування) системи важливе для розкриття законів її розвитку. Зокрема, нами зроблена спроба показати місце меандрування на генералізованому графіку $L=f(Q)$. Для порівняння з активними станами (в умовах однакового водного режиму) основні кроки звивин були віднесені до верхніх діапазонів руслоформуючих витрат води (20-10% забезпеченості). Крім того, система може знаходитися в надактивному стані („верхні” режими). З особливостями функціонування пов'язаний і морфогенез, морфологія. А з генералізованою морфологією пов'язані уявлення про основні типи русел: квазіпрямолінійний, розгалужений і звивистий.

Генералізована залежність $L=f(Q)$, побудована в подвійному логарифмічному масштабі, з одного боку, нівелює,

знищує вплив деталей процесу, регіональних особливостей, а з другого – залишає значний простір для їх розгляду відносно обмежених часово-просторових змін і відносно основних режимів функціонування системи потік-русло. В узагальнюючих і детальних дослідженнях виникають різні вимоги точності. Саме тому при аналізі даної залежності забезпеченість руслоформуючих витрат можна вказувати орієнтовно, користуючись грубими (але надійними) оцінками.

Кореляційний аналіз логарифмічної залежності $L=f(Q)$ дає змогу виявити існуючу істотну залежність величини звивини від витрати. Зв'язок між ними досить тісний. Коефіцієнт кореляції для наших даних становить 0,745.

Список літератури:

1. Алексеевский Н. Особенности системы поток-русло/ Н. Алексеевский // Закономерности гидрологических процессов / под ред. Н.И.Алексеевского. – ГЕОС Москва, 2012. — С. 533–535.
2. Знаменская Н. С. Донные наносы и русловые процессы / Н. С. Знаменская. – Л.: Гидрометиздат, 1976. – 192 с.
3. Католиков В. М. Побочные действия в руслах рек: условия образования и их динамика / В. М. Католиков, З. Д. Копалиани // Водные ресурсы. – 2001. – Т. 28. – № 5. – С.579–586.
4. Макаев Н. И. Русловые процессы/ Н. И.Макаев, Р. С. Чалов. –М. : Изд-во МГУ, 1986. – 264 с.
5. Ющенко Ю.С. Геогідроморфологічні закономірності розвитку русел /Ю.С. Ющенко// – Чернівці: Рута, 2005. – 320 с.

Олег Паюл

Науковий керівник - доц. Костащук І.І.

Суспільно-географічні аспекти захворюваності населення у Чернівецькій області

В Україні складну медичну картину й демопопуляційну ситуацію визначають високий рівень захворюваності населення, швидкі темпи поширення соціально значущих хвороб, істотні регіональні диспропорції у рівні захворюваності населення. Для комплексної оцінки стану системи охорони здоров'я в Україні в цілому і в окремих регіонах необхідно виконати спеціальні соціально-географічні дослідження, за результатами яких можлива розробка рекомендацій з реорганізації та реформування медичної галузі України.

Однаковість діагностики та реєстрації всіх відомих нозологічних форм досягається на основі МКХ – 10 (міжнародний класифікатор хвороб), у якому всі хвороби діляться на 21 клас.

Упродовж 2014 року в Чернівецькій області медичними закладами зареєстровано 1,6 млн. випадків захворювань, з них 0,6 млн. (37,3% усіх захворювань) – з уперше в житті встановленим діагнозом. Кількість уперше зареєстрованих випадків захворюваності у порівнянні з 2010 роком зменшилась на 2,3%, у тому числі серед дітей віком 0-14 років – на 2,5%, серед дітей віком 15-17 років – на 8,0% та серед дорослих – на 1,7% [1].

За захворюваністю за всіма класами хвороб м.Новодністровськ посідає перше місце (100371 випадок захворювань з уперше в житті встановленим діагнозом на 100 тис. населення), далі м.Чернівці (98060 випадків), а серед районів – Сторожинецький (69492), Сокирянський (64829) та Хотинський (64763 випадки захворювань з уперше в житті встановленим діагнозом на 100 тис. населення) райони [1].

У структурі захворюваності населення найбільша частка припадала на хвороби органів дихання – 45,0%, системи кровообігу – 6,6%, шкіри та підшкірної клітковини – 6,4%, сечостатевої системи – 6,3%, хвороби ока та його придаткового апарату – 5,8% [1]. Як бачимо структура захворюваності

населення у 2014 році практично не змінилася із загальною захворюваністю 2012 року. Таким чином, можна стверджувати, що рівень загальної захворюваності населення має територіальні відмінності, а також відрізняється за віковими групами, статевими, соціальними та іншими ознаками.

Нами проведена типізація районів області за рівнем, особливостями поширення та структури захворюваності населення (рис. 1), що сприяють соціальному неблагополуччю, і отримано три групи районів – із високим рівнем прояву – м. Чернівці, Хотинський, Сокирянський, Сторожинецький та Глибоцький райони, із середнім рівнем загрози – Кіцманський, Заставнівський, Кельменецький, Вижицький, із низьким рівнем – Герцаївський, Путильський, Новоселицький райони.

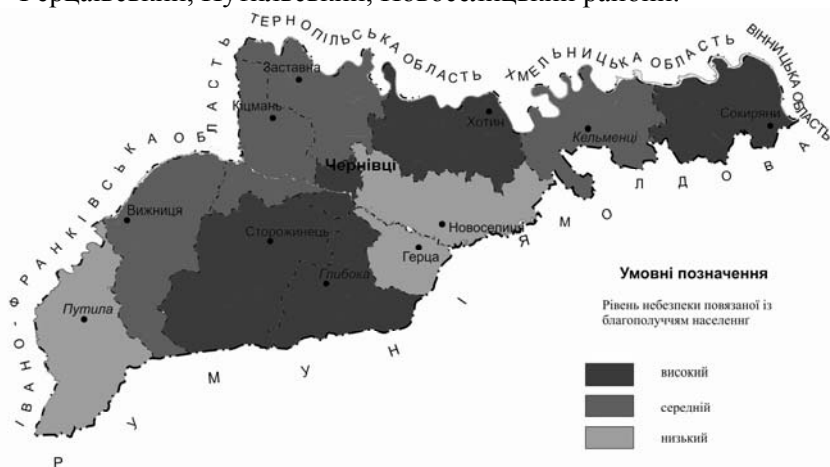

Рис.1. Типи районів Чернівецької області за рівнем, особливостями поширення та структурою захворюваності населення

Як виявилось існують помітні відмінності у співставленні рівня захворюваності населення. Деякі індикатори, зіграли важливу роль у порушенні соціального благополуччя. Наприклад захворюваність ВІЛ у Сторожинецькому районі.

Список літератури:

1. Матеріали Головного управління статистики в Чернівецькій області

Олеся Писаренок

Науковий керівник – асист. Гуцул Т.В.

Аналіз створення та інтеграції геопросторового банку даних території України в розрізі адміністративних утворень

Сучасний етап інформатизації суспільства передбачає створення єдиного національного інформаційного середовища акумуляції наявних інформаційних ресурсів. І хоча проблемі створення геопросторового банку даних (ГБД) приділяється значна увага, загальний стан робіт характеризується як початковий. У період з 1998 по 2010 рік виконувалося лише дві державні програми розвитку національного картографування за Постановами КМУ № 181 від 16.02.1998 року № 37 від 16.01.2003 року. Реалізація зазначених програм дозволила досягти незначних зрушень у національному картографуванні. Створено набори геопросторових даних території України масштабу 1:200000 як основи для ГІС загальнодержавного та регіонального значення. Встановлено, що недолік означених банків даних полягає у відносно високій вартості та низькій актуальності статистичних відомостей.

Роботи щодо створення ГБД у розрізі адміністративних утворень ґрунтувалися на використанні принципів чинних національних стандартів, зокрема правил кодування та цифрового опису векторних даних, методів оцінки якості та вимог щодо обмінного формату геопросторових даних на основі географічної мови розмітки GML. Розробку набору геопросторових даних здійснено з використанням міжнародного досвіду, а саме : стандарту територіального поділу країни для статистичних цілей NUTS (фр. – nomenclature des unites territoriales statistiques), діючого на території Європейського Союзу. Технічні аспекти здійснюваних в контексті даного дослідження робіт у середовищі ГІС MapInfo 15.0 зазначено в [1].

Вихідним джерелом для створення векторного набору геопросторового банку даних України слугували дані адміністративно-територіального поділу території України отримані з електронних нашарувань Публічної кадастрової карти (щодо проходження державного кордону, меж областей, районів, районів у містах та власне населених пунктів). Для

полегшення орієнтування застосувався вбудований у середовище MapInfo WMS-служби Bing в двох інтерпретаціях – Bing Ariel та Bing Hybrid.

Наповнення атрибутивної складової опиралося на використання офіційних джерел. Так, назви та статус адміністративно-територіальних одиниць наведено згідно з даними Управління по зв'язках з місцевими органами влади і органами місцевого самоврядування Апарату Верховної ради України. Коди адміністративно-територіальних об'єктів України взято з Класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України. Статистичні відомості щодо чисельності населення України використовувалися на підставі офіційної публікації Державної служби статистики «Чисельність наявного населення станом на 1 січня 2015 року».

Структура геопросторового банку даних складається з двох шарів: адміністративно-територіальні одиниці України та адміністративно-територіальні одиниці тимчасово окупованих територій України. Такий розподіл зумовлено відсутністю ведення статистики на території останніх, і як наслідок прагненням до запобігання виникнення диспропорцій під час тематичного картографування в розрізі областей.

У результаті проведеного дослідження створено геопросторовий банк даних, що містить топологічно-коректну та достовірну атрибутивну інформацію і може застосовуватися для розв'язання ряду прикладних задач (візуалізації й аналізу даних), зокрема тематичного картографування обліково-статистичних відомостей різних установ і організацій. Створення шаблону для формування звітів у середовищі Crystal Reports дозволяє оперативно та належно відображати вибірки інформації для друку. Окрім того, неабияка цінність набору даних полягає в можливості їх багатоцільового використання шляхом геокодування й організації взаємодії з геопорталами та картографічними службами WMS.

Список літератури :

1. Гуцул Т. В. Технічні аспекти створення геопросторової бази даних об'єктів адміністративно-територіального устрою України / Т. В. Гуцул, О. В. Писаренко. // Шевченківська весна – 2015. Географія. – 2015. – С. 61–63.

Ольга Питюк
Науковий керівник – асист. Холявчук Д.І.

Мінливість клімату м. Яремче на початку XXI ст.

Кліматична мінливість гірських ландшафтів залишається найменш вивченою у контексті кліматичних змін. Екстремальні метеорологічні події на початку XXI ст. свідчать про актуальність подібних досліджень. Тому метою дослідження є вивчення особливостей кліматичних умов гірської долини м. Яремче і визначення тенденцій їх змін протягом 2005-2015 рр..

Гірські долини – переважно вузькі, часто з крутими та стрімкими схилами; тільки в місцях виходу м'яких порід долини розширюються утворюючи округлі або подовгуваті улоговини. При виході на Передкарпаття перетворюються у широкі лійкоподібні улоговини. Яремче знаходиться у меридіонально орієнтованій долині гірської річки Прут. Таке положення міста сприяє формуванню комфортних кліматичних умов: місто захищене від північних вітрів, відкрите для доступу прогрітого над суміжними рівнинами повітря.

Для кліматичного аналізу використані матеріали режимних спостережень місцевої метеостанції за період з 2005 по 2015 роки та кліматична статистика довідників. Загалом, з'ясовано, що клімат гірської долини мінливий через мезомасштабні прояви діяльності атмосфери (активізація атмосферних фронтів, інверсії температури над дном долини, гірсько-долинна циркуляція, утворення наземних гідрометеорів) [1, с. 30].

Аналіз метеорологічних даних показав, що найбільша кількість опадів припадає на 2008-2010 рр. Водночас, можна виділити специфічні роки до і після вказаного періоду з негативним і позитивним трендами опадів відповідно. Зокрема, в 2005-2007 рр. помічене поступове зниження кількості опадів. 2011 рік виразний різким зменшенням кількості опадів, після якого спостерігається поступове збільшення опадів. Тобто можна припустити, що в межах десятирічного циклу опадів простежується тенденція до трьохрічних періодів з великою

кількість опадів, які чергуються з роками з меншою кількістю опадів [3].

Температурна крива показує, що при зменшенні опадів середньорічні температури зростали, як це було у 2007 році. Глобальна тенденція до підвищення середньорічних температур у м. Яремче помітна лише з 2014 року. У 2015 році зафіксована найвища середньорічна температура за весь аналізований період. Чіткішою є тенденція росту пересічних температур упродовж холодного періоду.

Ще однією суттєвою рисою десятилітньої мінливості є зміни у тривалості сезонів. Пересічно зимовий період триває з кінця листопада і до середини березня. Тривалість метеорологічних весни та літа були найкоротшими у 2005 році, з поступовим збільшенням до кінця досліджуваного періоду [2, с. 7]. Загалом, тривалість теплого періоду в 2015 році склала 312 днів, тоді як в 2005 – лише 248 днів. Комфортності клімату м. Яремче сприяють умови метеорологічної осені та холодного періоду. Осінній сезон триває з середини вересня і до кінця листопада. Суворих зим практично не буває, сніговий покрив – не тривкий.

Виявлена мінливість метеорологічних умов цих сезонів спонукає до необхідності подальшого статистичного аналізу в межах річного, місячного і добового режимів. Такі дослідження сприятимуть виявленню особливостей динаміки клімату гірських долин. Необхідні подальші дослідження особливостей місцевого клімату та його змін для потреб рекреації та курортотолікування.

Список літератури:

1. Киналь О. Гідрокліматичні особливості зволоження територій / О. Киналь, Е.Крогулець. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2009. – 108 с.
2. Kholiavchuk D., Pytyuk O. Variability of mountain valley climates in the Ukrainian Carpathians in the 21th century. Abstract Volume. The International Symposium “Environmental Quality and land Use”. 8-10 May 2015, Suceava.
3. Kynal, O., Kholiavchuk, D., Climate variability in the mountain river valleys of the Ukrainian Carpathians, Quaternary International (2016), In Press.

Наталія Пригода
Науковий керівник – доц. Паланичко О.В.

Режим опадів на території Бережанського району протягом 2000-2012 рр.

Атмосферні опади – основне джерело зволоження підстильної поверхні. Саме тому від надійності визначення їхньої кількості залежить точність цілого ряду теоретичних розрахунків: водного балансу, зв'язку теплового та водного балансу діяльної поверхні і т.д.

У Бережанському районі в середньому за рік випадає 600-660 мм. опадів, що є нормою. Їх розподіл по району характеризується значною строкатістю, що зумовлено впливом висоти та форм рельєфу. Для річного ходу характерне переважання опадів за теплий період, коли випадає близько 74-75% річної норми. Особливо дощові три літніх місяці.

В окремі роки кількість місячних опадів може досягати 200 мм або навіть знижуватись до 12-15 мм [1]

На більшості метеостанцій України опади вимірюють за допомогою опадомірів Третьякова. Але у розвинених країнах почали використовувати інноваційні прилади компанії: DeltaOhm, Vaisala, Seba Hydrometrie, KNTR та інші. Це сучасні прилади з високою точністю, надійністю та простішими у використанні порівняно з вітчизняними приладами. Ці прилади дозволяють виконати точні вимірювання всіх типів опадів, їх кількість, інтенсивність, а також швидкість випадання навіть у суворих умовах. [2,3]

Дані про кількість опадів Бережанського району на протязі з 2000 по 2012 роки, показали, що найбільша середньомісячна кількість опадів спостерігалася у червні, липні, серпні. У серпні 2006 року випало 205,5 мм опадів, що не характерно для даної території, а наприклад у 2001 році в цьому ж місяці опадів узагалі не спостерігалось.

Найменше середньомісячне значення припадає на грудень, січень, лютий. У 2006 році за ці місяці випала найменша

кількість опадів, у 2010 найбільша за зимовий період протягом 12 років.

Найбільша річна сума опадів на території Бережанського району припадає на 2001 та 2010 роки. Їх річна кількість перевищує норму приблизно на 200 мм.

Найменша кількість – 2011 році, відповідно опадів було на 200 мм менше норми.

Отже кількість опадів за період з 2000 по 2012 рік дорівнює приблизно 624 мм, що нормально для даної території. Річний хід також стабільний, тобто найбільша кількість опадів припадає на літо, де спостерігаються інтенсивні грози і зливи. На цей період припадає близько 60% річної норми опадів.

В умовах сучасного клімату за період 2000-2012 рр. у Бережанському районі суттєвих змін опадів відносно кліматологічної стандартної норми не відбулося. Про це свідчать дані з річної кількості опадів за теплий і холодний періоди, які досить стійкі у часі. Але простежуються перерозподіл кількості опадів за окремі місяці та сезони. Ці зміни коливаються у межах 10-15%. Поки що можна говорити лише про помітну тенденцію до зниження опадів у зимовий період, особливо у грудні і січні. Імовірно, це прояви періодичностей, які відзначалися раніше.

Список літератури:

1. Крисоватий Б.В. Географія Тернопільської області: навчальний посібник для учнів 8-9 класів / Крисоватий Б.В., Миколів І.М., Царик Л.П. – Тернопіль: Астон, 2002. – 80 с.

2. Компания Seba Hydrometrie. Метеорология, снегоизмерения. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://seba-hydro.ru/taxonomy/term/24>. – Назва з екрана.

3. Нові технології водопідготовки та водоочищення «Компанія Нью Текнолоджис Плюс». Обладнання. Гідрологічне і метеорологічне обладнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:

<http://www.kntp.ru/ru/produkty/oborudovanie/gidrologicheskoe-i-meteorologicheskoe-oborudovanie/osadki.html>. – Назва з екрана.

Артур Приймак

Науковий керівник – асист. Григорійчук В.В.

Реконструкція інженерних мереж в умовах міської забудови

Інженерні мережі – це комплекс комунікацій і систем, які забезпечують повноцінну життєдіяльність населення і підприємств. До інженерних мереж належать: лінії електропостачання, системи опалення та кондиціонування, каналізація, водопровід і багато інших систем життєзабезпечення, без яких комфортне існування людини уявити неможливо. Усі потрібні інженерні комунікації належить прокладати на етапі будівництва, оскільки в подальшому на доопрацювання або переробку повністю готового об'єкта, може знадобитися набагато більше коштів і часу. Саме тому всі потрібні інженерні системи будь-якої споруди, потрібно вносити в проектно-кошторисну документацію.

Інженерні комунікації споруд вимагають відповідного дотримання правил експлуатації і догляду за ними. У разі несправності або зношеності систем прокладання нових інженерних мереж не завжди обов'язкове. У багатьох випадках, можна провести реконструкцію інженерних мереж, оскільки саме від даного процесу залежатиме нормальне життєзабезпечення будівлі.

Економія коштів або відкладання ремонтних робіт «на завтра» може спричинити виникнення аварійних ситуацій. Своєчасно проведена реконструкція інженерних комунікацій дасть можливість уникнути багатьох неприсмних випадків, тому потрібно завчасно оглянути всі системи, провести ремонтні та будівельні роботи. Реконструкція інженерних систем – це своєчасне виявлення та відновлення аварійних ділянок, що дуже важливо.

Будь-яка реконструкція або перевлаштування інженерних комунікацій має здійснюватися досвідченими фахівцями, які мають відповідну кваліфікацію з дотриманням усіх належних вимог з безпеки. Крім цього, замовник може почати роботи тільки після того, як отримає відповідний дозвіл.

Наявність розгалуженої мережі численних міських інженерних комунікацій визначає різні методи прокладки трубопроводів і, відповідно, напрям їхньої реконструкції. Не завжди можливо й економічно вигідно використовувати безтраншейний спосіб будівництва.

Безтраншейні технології, відомі в світі як NO-DIG або TRENCHLESS TECHNOLOGIES, є варіантом виконання робіт з прокладання підземних комунікацій без порушення денної поверхні. За останні десятиліття у сфері будівництва, ремонту і реконструкції міських комунальних трубопроводів активізувався новий напрям, який одержав назву безтраншейної технології будівництва (прокладання) нових і відновлення (реконструкції) старих трубопроводів.

Переваги безтраншейного методу реконструкції:

- через використання лінійної опалубки ґрунт за краєм траншеї залишається нерухомим, що дозволяє працювати безпосередньо біля житлових будинків і під час напруженого руху транспорту обабіч траншеї;

- істотно підвищується безпека ведення земляних робіт;

- скорочуються строки виконання;

- значно зменшуються обсяги ґрунту, який розробляється і вивозиться;

- підвищується культура проведення земляних робіт і поліпшується зовнішній вигляд будівельного об'єкта.

- виключається пошкодження існуючих комунікацій.

- через зазначені умови значно знижується вартість робіт.

- зменшується шкода навколишньому середовищу, зводяться до мінімуму перешкоди громадському транспорту й людям.

До безтраншейних методів належать:

- Продавлювання (проколювання);
- Мікротунелювання;
- Горизонтальне спрямоване буріння;
- Щитова проходка.

Список літератури:

1. Деркач І. Л. Міські інженерні мережі. Навчальний посібник / І. Л. Деркач. – Харків, ХНАМГ, – 2006.

2. Орлов В. А. Строительство и реконструкция инженерных сетей и сооружений / В. А. Орлов, 304 ст.

Дмитро Проданюк

Науковий керівник – доц. Скрипник Я.П.

Геоінформаційне забезпечення функціонування Національного природного парку Вижницький

Нині в суспільному житті спостерігається значний інтерес до питань організації територій та об'єктів природо-заповідного фонду. Першочергово це обумовлено важливістю наукових й інженерних досліджень даних територій в контексті зберігання біологічного та ландшафтного різноманіття, що значною мірою підтверджено великою кількістю наукових і методико-прикладних публікацій. У нашому випадку у процесі дослідження проаналізовано праці зарубіжних і вітчизняних науковців, які так чи інакше стосуються формування ГІС-картографування. Його теоретичними аспектами займалися свого часу О.М. Берлянт, Е.Л. Бондаренко, В.М. Самойленко, Т.І. Козаченко, Д.О. Ляшенко та ін. Прикладні сторони ГІС-картографування з акцентом на землекористування, притаманні працям І.П. Ковальчука, О.В. Барладіна, Я.В. Смірнова також використовувалися теоретичні і методичні напрацювання зарубіжних вчених, зокрема: Є.Г. Капралова, О.В. Кошкарьова, В.С. Тікунова, В. Ю. Андріанова, Я. Мейсера та ін.

Зауважимо, що розробка програмного забезпечення для ведення розподілених баз даних природо-заповідного фонду (БД ПЗФ), підвищення ефективності функціонування системи ведення моніторингу природного довкілля на основі ГІС-технологій дозволяє забезпечити якісне й оперативне інформаційне підґрунтя системи управління природними парками.

Геоінформаційне забезпечення (інтеграція геодезичного, картографічного та ГІС) створення та функціонування об'єктів НПП логічно пов'язане із необхідністю створення бази географічних даних (БГД). Така БГД має містити в собі просторову і непросторову інформацію про об'єкти картографування різних рівнів (наприклад, від найменших - виділів лісгосподарств, до територіальних складових об'єкту ПЗФ). Доцільне створення внутрішньої структури БГД так, щоб забезпечити користувачеві зручний перехід до картографічної інформації та введення статистичних даних моніторингу. З метою реалізації ГІС-забезпечення пропонується розробити модель картографування на основі спеціалізованої ГІС, яка забезпечить шляхом наповнення БД створювати за оптимізованою технологією окремі карт-моделі (шари), що

відобразатимуть у поєднанні з просторовим аспектом як певні показники діяльності парку так і функціонування системи землекористування загалом. Створення БД ґрунтується на геодезичному забезпеченні, сформованому на основі даних по опорних пунктах та наявного каталогу координат для об'єктів (опорних точок) території НПП «Вижницький». Базовий набір геоданих – основа для координатної прив'язки та інтегрування усіх інших просторових і непросторових відомостей, що є найнеобхіднішими елементами в ГІС (рельєф, геодезичну основу, гідрографія, населені пункти, транспортна мережа, заповідні об'єкти, рослинність, категорії земель та ін.).

Територія парку знаходиться на контакті південно-західного схилу Волино-Подільської плити Східно-Європейської платформи та складчастих структур Карпатської геосинклінальної області, що зумовлює надзвичайну складність його геолого-геоморфологічної будови, а отже, забезпечує високий ступінь його ландшафтного різноманіття. Тож одним із завдань дослідження було якомога детальніше передати пластику та морфоструктуру рельєфу, використовуючи засоби редагування QGIS.

Для оновлення існуючих і створення нових картмоделей нині інтенсивно використовуються різноманітні ГІС-платформи, зокрема і QGIS. Саме використання QGIS при застосуванні потужного програмного інструментарію дозволяє поєднувати в одному об'єкті просторову й атрибутивну інформацію і на цій основі здійснювати геопросторовий аналіз, будувати карти найрізноманітнішої тематики, створювати тривимірні й динамічні геозображення, моделі, подавати їх у різних форматах тощо.

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що вибір середовища QGIS з метою забезпечення ГІС-забезпечення і геоаналізу даних об'єктів ПЗФ є достатньо вдалим рішенням, зокрема для НПП, які мають значний обсяг первинних даних, відповідні результати польових моніторингових спостережень, сформовану матеріально-технічну базу.

Список літератури:

1. Бондаренко Е.І. Геоінформаційні системи еколого-географічного картографування / Е.І. Бондаренко, В.О. Шевченко, В.І. Остроух. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – 116 с.

Анастасія Пуганцева
Науковий керівник – доц. Костащук І.І.

**Якість життя населення Чернівецької області:
суспільно-географічний аналіз**

Якість життя населення набуває дедалі більшого значення в сучасних умовах розвитку країни загалом та окремих її регіонів. У сучасному світі поняття якість життя має велике значення для визначення ступеня задоволення людини її існуванням, а також для порівняння умов життя у різних регіонах та на різних етапах розвитку. Зростає актуальність дослідження якості життя населення для розробки стратегії збалансованого соціально-економічного розвитку країни.

У наш час в Україні все більше зростають диспропорції в різних сферах життя населення, що значно впливає на загальний стан громадян. Міжнародним співтовариством якість життя визнано однією з головних характеристик рівня розвитку країни. Тому визначення чинників, які впливають на якість життя та виокремлення її складових є пріоритетним напрямком дослідження і основним завданням для соціальної політики держави.

Якість життя – це комплексна характеристика безлічі чинників. Основними з них є: екологічна ситуація, демографічна ситуація, соціальні, економічні та освітньо-культурні чинники.

Основні складові оцінки якості життя населення – це екологічна, соціальна, економічна і освітня.

Чернівецька область у порівнянні з іншими областями є досить благополучною в екологічному відношенні. Упродовж 2014 р. у повітряний басейн області викинено 37,9 тис. т забруднюючих речовин, у водні ресурси потрапило 2,7 млн.м³ забруднених зворотних вод [2].

Для якості життя важливу роль відіграє охорона здоров'я населення. Основними показниками є захворюваність населення на активний туберкульоз, по області цей показник становить 366 осіб. Кількість хворих з діагнозом ВІЛ-інфіковані станом на 2014 р. по області становить 114 осіб, що на 6 осіб більше, ніж минулого року [2].

Економічне становище населення та країни здійснює безпосередній вплив на якість життя населення. Заробітна плата є основним показником доходу населення. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників у 2014р. для області становила 2578 грн. Порівняно з 2013 роком цей показник збільшився на 3,6%. Рівень безробіття населення загальний по області у 2014 році становив 9%. Серед чоловіків рівень безробіття вищий і становить 13,1%, а серед жінок – 4,2% [2].

Усього у Чернівецькій області станом на 2014р. налічується 379 дошкільних навчальних закладів, що на 6 закладів більше, ніж минулого року, кількість дітей у цих закладах становить 32,3 тис. осіб. Кількість загальноосвітніх навчальних закладів залишилася незмінною і становить 436. Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах становить 97,2 тис. осіб. Кількість студентів у ВНЗ з кожним роком зменшується, так у 2014 році кількість студентів становила 32,1 тис. осіб, що на 2,1% менше ніж у 2013 р. [2].

Вагомим чинником, що здійснює прямий вплив на якість життя населення, є демографічні процеси. Важлива зміна природного приросту з від'ємного значення на додатне. У 2014 році природній приріст становив 60 осіб. Кількість народжених у 2014 році зросла на 214 осіб (1,8%) [2].

Дуже важливим показником для якості життя населення, як в Україні, так і в світі є середня очікувана тривалість життя при народженні. Цей показник у 2014 році не змінився і становив 73,2 років [2].

Оцінка якості життя населення на сьогодні має базуватися на побудові системи комплексних показників, підбір яких співвіднесений зі стратегічними напрямками розвитку країни [1].

Список літератури:

1. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: монографія / Інститут географії НАН України. — К., 2009. — 347с.

2. Статистичний щорічник Чернівецької області, 2014 рік: за редакцією Ротаря А.В. – Чернівці, 2015. – 580 с.

Радошук Вадим
Науковий керівник –асист. Пасічник М.Д.

Аналіз взаємозв'язку сонячної активності та максимальних витрат річки Сірет

Дане дослідження присвячене аналізу взаємозв'язку сонячної активності та максимальних витрат на річці Сірет в межах території України. Нами було здійснено спробу ув'язати витрати води на річці із числами Вольфа.

Побудовано графік ходу величин максимальних витрат води за період від 1965 по 2010 роки та графік ковзкого осереднення витрат води за 11 річний період (рис. 1.), графік зміни величини чисел Вольфа та їх ковзке осереднення за досліджуваний період і з тим самим осередненням.

За період з 1965 по 2010 роки спостерігалася циклічність ходу сонячної активності та витрат води на річці Сірет. Це дає можливість нам зробити висновок, що існує зв'язок між досліджуваними даними.

Побудовані графіки порівняння максимальних витрат води та величини чисел Вольфа, показують, що із 1970-х років у максимальних витрат води спостерігається поступовий спад, а крива сонячної активності спрямована на підйом. На початку 1990 років витрати води досягають своїх мінімальних значень, а сонячна активність – максимальних. Із 1995 по 2010 рік спостерігається черговий підйом кривої витрат, що відповідає спаду сонячної активності.

Також зроблено кореляцію цих величин для річки Сірет. Згідно із залежністю кореляція становить $-0,54$. Це вказує на помірний зв'язок між даними величинами. Можна зробити висновок, що в найближчому майбутньому буде спад у максимальних витратах і збільшення сонячної активності.

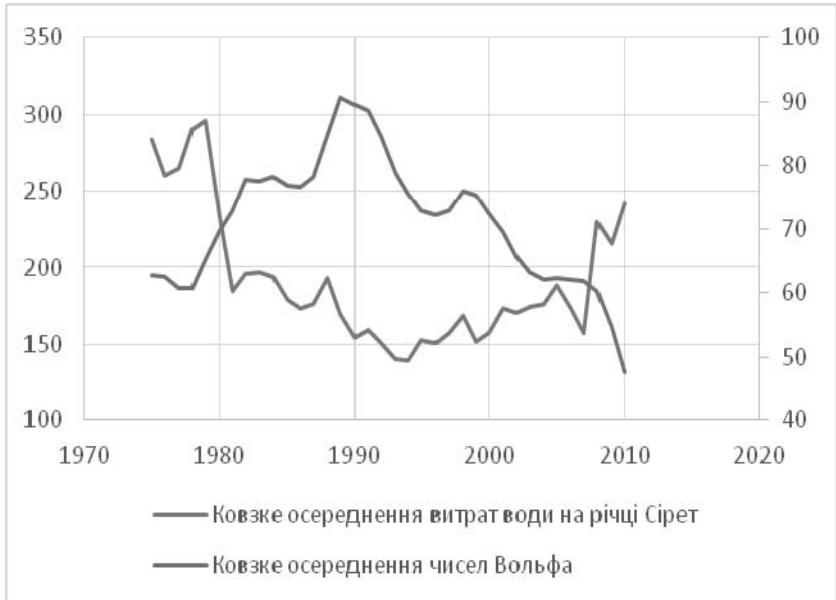

Рис. 1. Графік зміни величин ковзкого осереднення максимальних витрат води та ковзкого осереднення чисел Вольфа

Список літератури:

1. Ющенко Ю.С. Геогідроморфологічні закономірності розвитку русел. Чернівці: Рута, 2005. – 320 с.
2. Явкін В.Г., Кирилюк А.О., Цепенда М.В. Розвиток базису ерозії басейнів Прута, Черемоша та Сірету // Річки і долини. Природа – ландшафти – людина. Зб. наук. праць. – Чернівці – Сосновець. – 2007. – С. 258-266.
3. <http://www.dpbuvr.org.ua>
4. http://www.ggfdnu.org.ua/publ/sbornikkonferencii2007/osoblivostipavodkovogorezhimu_richki_siret_v_mezhakh_cherniveckoji_oblasti/10-1-0-283
5. <http://www.nbu.gov.ua>
6. <http://www.uarivers.net>
7. <http://www.wikipedia.org.ua>

Катерина Ріпка

Науковий керівник - асист. Смірнов Я.В.

Моніторинг зелених насаджень буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації засобами ГІС

Режим використання території пам'яток, заповідників, буферних (охоронних) зон, пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО передбачає проведення робіт щодо упорядкування та озеленення території за проектами, погодженими центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини [1]. Проте можна впевнено сказати, що мало хто переймається питанням озеленення міст. Зокрема, в місті Чернівці відсутня єдина концепція озеленення навколо такого важливого об'єкта історико-культурної спадщини ЮНЕСКО, як резиденція митрополитів Буковини та Далмації.

Однак, завдяки спостережливості жителів, що помічають різке зменшення зелених насаджень на вулицях міста і повідомляють про це за допомогою різних засобів масової інформації, стало зрозумілим, що доцільне принаймні ведення певного обліку та контролю за кількісним і якісним станом наявних рослин. Звісно, існують громадські організації та спілки, що займаються моніторингом озеленення вулиць, проте навряд чи навіть вони досконало орієнтуються у численних поодиноких насадженнях уздовж доріг, житлових будинків тощо.

Перш ніж приступити до безпосереднього виконання робіт, виконано аналіз світового та вітчизняного досвіду застосування ГІС-технологій у моніторинзі рослинного покриву територій міст. Так варто згадати про проект аналізу ступеню озеленення санітарно-захисних зон промислових об'єктів України, а також аналіз зелених зон та інвентаризації зелених насаджень у прибережних містах Аргентини. У рамках аналізу виявлено, що у більшості випадків моніторинг зелених насаджень міст здійснюється засобами таких повнофункціональних ГІС як ArcGIS або QGIS.

Основною метою дослідження стало встановлення ролі ГІС технологій для забезпечення моніторингу зелених насаджень міста. Так, у результаті виконання польової частини

дослідження, створено тематичну складову «зелені насадження», яка збережена у базі геоданих буферної зони резиденції митрополитів Буковини і Далмації. Досліджено близько 40 вулиць, серед яких: вул. Коцюбинського, Главки, Марка Вовчка, Університетська, Лесі Українки, Щепкіна, Дарвіна, Хмельницького, Сковороди, 28 Червня, Заньковецької, Гете, Шиллера, Ватутіна, Франка, пл. Соборна. Було оглянуто та сфотографовано як поодинокі дерева, так і їх групи вздовж доріг та будівель з метою внесення отриманих відомостей до таблиці, що містить основну інформацію про зелені насадження міста (вид, приблизний вік, загальний стан та ступінь пошкоджень, а також наявність огорожі і віддаленість від проїжджої частини). Відзняті фотографії прив'язано до відповідного місцеположення на карті. Результатом робіт стало нанесення основних об'єктів у вигляді точкового векторного шару та заповнення його таблиці атрибутів, що дає змогу отримати цілісну картину про стан озеленення обраної частини міста Чернівці.

Розробка пілот-проекту ГІС «Буферна зона резиденції митрополитів Буковини і Далмації» та створення тематичної складової «зелені насадження» дасть змогу створити єдину систему обліку рослинності території буферної зони резиденції, отримувати доступ до необхідної інформації в будь-який час та своєчасно вносити корективи до характеристик зелених насаджень. Використання ГІС також дозволить виконувати моделювання можливих змін у зелених насадженнях та аналізувати їх вплив на вигляд об'єктів історико-культурної спадщини і екологічний стан міста. У перспективі розробка пілот-проекту ГІС допоможе зберегти природну цілісність і самобутність важливого об'єкта спадщини ЮНЕСКО як у екологічному, так і естетичному аспектах.

Список літератури:

1. Режим використання території пам'яток, заповідників, буферних (охоронних) зон пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kga.gov.ua/dp.kga.gov.ua/images/files/4_Rtgin_buferna.pdf

Андрій Руснак

Науковий керівник – асист. Дарчук К.В.
Лісокористування на території Славецького лісництва
ДП "Берегометське ЛМГ"

Славецьке лісництво, загальною площею 2534,0 га, входить до складу ДП "Берегометське ЛМГ" - яке включає 9 територіальних лісництв і розташоване в північній його частині на території Вишницького адміністративного району. Територія лісництва розділена на 1 майстерську дільницю та 7 обходів.

Площа лісових земель, укритих лісовою рослинністю, становить 1938,7 га, а лісові ділянки не вкриті лісовою рослинністю, займають 506,3га, з яких 210,7га - це зруби. Загальний запас насаджень 558,31 тис. м³.

На території лісництва також знаходяться нелісові землі, загальною площею 89,0га, серед яких 37,3га припадає на сільськогосподарські угіддя.

У відповідності з «Порядком поділу лісів на категорії та виділенням особливих лісових ділянок» виключено з розрахунку рубок головного користування 7,6% вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок та 12,8% площі стиглих і перестійних насаджень. У зв'язку з цим експлуатаційний фонд лісництва складає 375,1га із запасом 144,6 тис. м³, а загальний обсяг головного користування на 2015 рік – 64,5 тис. м³ ліквіду.

Розміщення рубок головного користування проведено з урахуванням наявного експлуатаційного фонду по лісництві, стану насаджень і схеми існуючої дорожньої мережі [1].

Рубки головного користування не перевищують установленого ліміту і цілеспрямовано впливають на структуру та стан лісового фонду, забезпечують безперервне та невичерпне лісокористування.

Запроектвані рубки догляду, які включають: освітлення, прочищення, проріджування, прохідні рубки - проводяться на площі 181,2га.

Із загального обсягу рубок догляду в рекреаційно - оздоровчих лісах проектується провести їх на площі 35,0 га з запасом, що вирубується 0,78 тис. м³.

Деревина від рубок догляду в основному реалізується в круглому вигляді та частково іде на переробку.

Варто відзначити і санітарні рубки, які відбуваються на площі 283,9га, що пов'язано з погіршенням санітарного стану, а саме: масовим всиханням похідних ялинників, вітровалами та буреломами, які пройшли в ялинниках.

На території лісництва знаходиться 18,0 га ділянок, укритих лісовою рослинністю земель, що використовуються для збору насіння деревних порід і лісової селекції.

Основним способом лісовідновлення в підприємстві є природне відновлення лісу. Фонд лісовідновлення в основному складається зі зрубів ревізійного періоду. Із загальної площі не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і лісосік призначено під лісовідновлення 363,1 га. Заплановано доповнення лісових культур на загальній площі 115,3 га.

Теперішнім лісовпорядкуванням в лісництві виявлено 46,2 га площ лісомеліоративного фонду, з яких 3,6 га – вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки та 3,7 га зрубів і 3,1 га боліт.

Лісові ділянки у практичній діяльності використовуються ефективно. Про це свідчить відносно невисока питома вага не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок, поліпшення середніх таксаційних показників.

Великою проблемою у лісництві є боротьба з самовільною рубкою. З розвитком малого бізнесу, великою кількістю пилорам, а також зайнятості населення ця проблема стала особливо гострою. Для її розв'язання в ДП «Берегометське ЛМГ» і лісництві створенні оперативні - мобільні команди, пости перевірки транспортних засобів.

Отже можна стверджувати, що лісокористування на території лісництва проходить на належному рівні. Ведення лісокористування здійснюється згідно з проектом лісовпорядкування, який забезпечує безперервне та раціональне використання лісових ресурсів.

Список літератури:

1. «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок»: постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733 у редакції від 30.10.2013 р. [Електронний ресурс].

Михайло Салій
 Науковий керівник - доц. Костащук І.І.

**Релігійна сфера Тернопільської області:
 суспільно-географічний аналіз**

Перебуваючи на відносно не значній моноетнічній території завдяки своєрідним історичним передумовам свого формування та розвитку в територіально-географічному та історичному відношенні Тернопільська область поділяється на дві історико-географічні частини: Галичина, куди входять Бережанський, Буцацький, Гусятинський, Заліщицький, Збаразький, Козівський, Підволочиський, Підгаєцький, Тербовлянський, Тернопільський та Чортківський райони; та Волинь, що охоплює територію Кременецького, Лановецького та Шумського районів. Беручи до уваги таке історико-географічне районування та зіставляючи його з наявними статистичними даними, можна судити про просторово-географічні особливості кількісного та якісного розміщення релігійних громад по території області (табл. 1).

Таблиця 1

Релігійна сфера Тернопільської області

Територіальна одиниця	К-ть нас. тис. осіб	К-ть релігійних громад (РГ)	К-ть РГ на 10000 осіб	Середня к-ть нас. на одну РГ
<i>Тернопільська область</i>	<i>1072,1</i>	<i>1770</i>	<i>16,5</i>	<i>606</i>
по області без м. Тернопіль	856,5	1668	19,5	513
<i>Галицька частина</i>	939,1	1494	15,9	629
м. Тернопіль	215,6	102	4,7	2114
без м. Тернопіль	723,5	1392	19,2	520
<i>Волинська частина</i>	133	276	20,8	482

Як бачимо, спостерігається переважання кількості релігійних громад, що припадає на 10 тис. осіб на Волині, але попри це кількість населення, що припадає на одну релігійну громаду тут є меншою, ніж на Галичині. Це пояснюється меншою людністю сільських поселень на Волині.

Досить цікаві і конфесійні відміни в релігійній сфері Волині та Галичини (рис. 1)

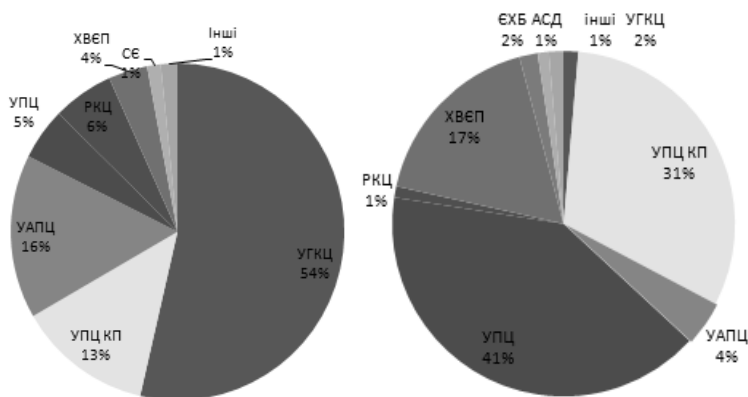

Рис. 1. Релігійна сфера Галичини (зліва) та Волині (справа) у межах Тернопільської області

З проведеного аналізу чітко видно переважання УГКЦ у Галицькій частині та м. Тернополі. Щодо Волинської частини, то тамтешні особливості розподілу різко відрізняються від загальнообласних, а саме: переважанням православних церков (УПЦ та УПЦ КП) та значна частка ХВЄП, з практично мінімальним представництвом УГКЦ. Практично по всій області незначна частка РКЦ, особливо на Волині.

Підсумовуючи можна констатувати про пряму залежність між історико-географічними частинами області та конфесійною структурою.

Список літератури:

1. Матеріали Відділу у справах релігій Управління внутрішньої політики Тернопільської обласної державної адміністрації

Валентина Самотюк

Науковий керівник – доц. Березка І. С.

Аналіз сучасної структури земельних ресурсів басейну річки Путилки та шляхи її оптимізації

Раціональне використання природних ресурсів, зокрема земельних, завжди стоїть у пріоритеті будь - якої державної політики. Адже забезпеченість ними населення і галузей виробництва є передумовою економічного розвитку території. Рівень освоєння території дає можливість передбачити найбільш вигідні напрямки для економічного зростання в галузі, встановити закономірності та орієнтири для забезпечення оптимізації ведення процесу землеустрою.

В умовах посилення антропогенного навантаження на земельні ресурси виникає нагальна проблема вивчення їх структури в межах басейнів річок з метою удосконалення управління територіями.

Путильський район має доволі розгалужену структуру водотоків по всій території за рахунок малих річок, непостійних потоків та струмків, проте забезпечення поверхневими водами цієї гірської місцевості складає всього 0,7% (0,6 тис. га).

Басейн річки Путилки займає приблизно 45% від загальної площі району. Зважаючи на поточні зміни законодавства стосовно адміністративного поділу держави, введенням поняття «територіальні громади», територія долини річки буде закріплена за Путильською об'єднаною громадою, до складу якої входить 14 сільських рад [1].

Для аналізу структури земельних ресурсів у межах долини річки Путилки визначаються на такі пункти:

- 1) аналіз стану використання й охорони земель долини річки Путилки;
- 2) виявлення резервів земельних ресурсів, придатних для використання за цільовим призначенням;
- 3) аналіз існуючого використання земель і потреби у цих ресурсах у межах басейну для соціального й економічного розвитку регіону, охорони довкілля;

4) раціоналізація використання земельного фонду територіальної громади в галузях, зважаючи на придатність земель для використання за цільовим призначенням.

Рельєф території району є домінуючим чинником який не дозволяє значного агровиробництва тому землі сільськогосподарського призначення становлять 29,2% від загальної площі земель району, приблизно половина (13,1%) цих земель розташовані в басейні Путилки.

На території басейну річки активно функціонує лісопромисловий комплекс, і тільки незначна частка гірських лісів відноситься до категорії природоохоронних. Необґрунтована, а подекуди несанкціонована вирубка лісових масивів провокує розвиток небажаних екзогенних процесів на схилах у межах річкових терас і долин у цілому. Через зменшення площі лісового покриву території виникає загроза пришвидшеного розвитку масштабних ерозійних процесів, які призводять до змиву ґрунтового покриву на місцях суцільних вирубок, збільшення кількості ерозійних форм рельєфу, значне поглиблення базису ерозії, значний за об'ємом винос матеріалу в гірлову частину, що спричиняє загачування мостів і подальшу їх руйнацію

Тому для запобігання деградаційних процесів і процесів ерозії пріоритетними напрямками повинні бути:

- 1) збільшення лісистості території;
- 2) резервування земель для природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого та рекреаційного використання;
- 3) пріоритетність екологічної безпеки та дотримання екологічних вимог охорони земель у процесі землевпорядкування територій;
- 4) обмеження вилучення (викупу) особливо цінних земель, зокрема сільськогосподарського призначення, для не сільськогосподарських потреб;
- 5) удосконалення системи управління використанням і охороною земель.

Список літератури:

1. Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Чернівецької області (станом на 1.01.2016 р.): форма 6-зем. Державної звітності / головне управління земельних ресурсів у Черн. обл. – Чернівці : 2016. – 27 с.

Олена Семенишин
Науковий керівник – проф. Сухий П. О.

**Огляд законодавчих актів щодо розмежування
земель за останні 15 років**

З моменту прийняття Земельного кодексу України у 2001 р. одним з найбільш гострих земельних питань залишалося розмежування земель на державні і комунальні. Справа в тому, що ЗК передбачено, що всі землі в країні є державними, крім тих, які віднесені до комунальної чи приватної власності (ст.84).

У 1999 році запропоновано Указ «Про розмежування земель державної та комунальної власності», який постановляв проведення розмежування земель державної та комунальної власності. У ньому зазначалося, що в комунальній власності перебувають землі загального користування у межах населених пунктів, а також земельні ділянки, на яких розміщено об'єкти комунальної власності. У державній власності перебувають усі землі України, за винятком земель комунальної та приватної власності. Проте даний документ не набрав чинності.

У серпні 2002 року постановою КМ України запропоновано «Тимчасовий порядок розмежування земель права державної і комунальної власності». У якій надавався перелік призначень, за яким надалі будуть розмежовуватися землі та зазначається обов'язковим визначення меж земельних ділянок при їх формуванні. Проте дана постанова втратила чинність на підставі Постанови КМУ від 08.10.2004.

Закон України «Про розмежування земель державної та комунальної власності» від лютого 2004 року передбачав проведення розмежування земель державної та комунальної власності за проектним принципом, фактично шляхом проведення інвентаризації всіх земельних ділянок державної, комунальної і приватної власності. Головною вадою цього способу розмежування була висока вартість виготовлення проектів, а також надмірно складний порядок їх погодження. Основою прийнятого Закону України була відмова від розроблення проектів землеустрою щодо розмежування земель державної та комунальної власності, проектів землеустрою

щодо формування земель комунальної власності, та проведення розмежування земель державної та комунальної власності за принципом «в силу закону». Протягом 2004-2013 років закон, з деякими змінами, успішно функціонував.

1 січня 2013 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування земель державної та комунальної власності». Згідно з документом, Кабінет Міністрів передає земельні ділянки із земель державної власності у власність або у користування у випадках, визначених статтею 149 Земельного кодексу, і земельні ділянки дна територіального моря, а також сільськогосподарського призначення державної власності до статутного капіталу державного Земельного банку, який стовідсотково належить державі і не підлягає приватизації. З дня набуття чинності цього закону землями комунальної власності відповідних територіальних громад вважаються: земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності відповідної територіальної громади, які перебувають у постійному користуванні органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств, установ, організацій. У цілому у I кварталі 2015 року органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади прийнято 17 рішень, щодо розмежування земель державної та комунальної власності на площу 29,09 тис. га, зокрема, у Рівненській – 15 (на площу 20,7 тис. га), Харківській – 1 (0,20 тис. га) та у Донецькій – 1 (8,19 тис. га). Також, впродовж цього часу, було замовлено 4 проекти землеустрою на площу 8,39 тис. га, а саме: у Харківській області – 1 (на площу 0,20 тис.га), Донецькій – 3 (8,19 тис. га). Було затверджено 3 проекти землеустрою на площу 0,56 тис. га, зокрема, у Тернопільській – 1 (0,40 тис.га), у Кіровоградській – 2 (0,16 тис. га) областях.

Список літератури:

1.Панас Р.М. Кадастр природних ресурсів : навч. посібник / Р.М. Панас, М.С. Маланчук; за заг. ред. Р.М. Панаса. – Львів : ВЛП, 2014. – 436 с.

Станіслав Сідор
 Науковий керівник - доц. В.С. Грицьку

**Стан тваринницької галузі сільського господарства
 України за роки незалежності**

Тваринництво є галуззю сільського господарства, що займається розведенням сільськогосподарських тварин для виробництва тваринницької продукції. За своїм значенням для життєдіяльності людини особливо виділяються м'ясне і молочне скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво. Частка цих галузей у виробництві тваринницької продукції становить більше 90%. Усі продукти тваринництва - м'ясо, молоко, масло яйця та інші - відрізняються високою енергетичною та поживною цінністю. Тваринництво постачає так само необхідну сировину для переробної промисловості: харчової, текстильної, шкіряно-взуттєвої та деяких інших галузей. Воно різнобічно пов'язане з різними галузями народного господарства і має важливе значення в розвитку продуктивних сил країни. Окремі галузі промислового виробництва виникають безпосередньо під впливом розвитку тваринництва.

Після розпаду СРСР галузь тваринництва значно втратила свої потужності з виробництва продукції, причиною якої стали процес переходу країни до ринкових методів господарювання, що ознаменувався кризою, яка охопила, насамперед, сільське господарство. При цьому найбільшого спаду зазнало тваринництво. Так, протягом останніх 20-ти років поголів'я великої рогатої худоби скоротилося більш, ніж на 80%; корів на 70%; свиней на – 60%; овець та кіз на 80% (рис 1.)

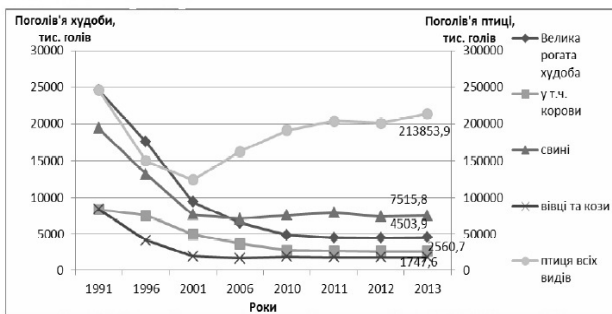

Рис. 1. Динаміка поголів'я худоби та птиці за 1991-2013 роки [1]

Дана ситуація пов'язана з тим, що в ринкових умовах сільськогосподарським товаровиробникам не вигідно займатися такою фінансово-матеріаломісткою галуззю. Зміна економічних відносин між виробниками аграрної сфери та підприємствами, недосконалі механізми керування та недостатнє фінансування галузі призвели до таких катастрофічних наслідків занепаду тваринницької галузі. Але, проаналізувавши статистичні дані за часів незалежності та рис. 1, ми дійшли висновку, що суттєве зменшення поголів'я відбувається тільки до 2001 року. Далі ми спостерігаємо, що з 2001 по 2013 рік відбувається відновлення поголів'я птиці до показників 213853,9 тис. голів. З 1990 по 2001 рік відбувається стрімке зменшення великої рогатої худоби, свиней, корів та занепадає скотарство. Далі ми спостерігаємо що з 2001 по 2013 рік особливих змін у розвитку тваринництва немає. Як наслідок, на даний час близько 60% валової продукції тваринництва виробляється господарствами населення. При цьому сільськогосподарські підприємства виробляють 57% м'яса всіх видів і лише 20% молока. У виробництві м'яса переважає птиця – 67%, на другому місці – свинина – 25%, і, відповідно, на третьому – яловичина і телятина – лише 8% від загального обсягу виробництва сільськогосподарськими підприємствами [1]. Особливою проблемою є закриття фермерських господарств на території країни та недостатнє фінансування галузі.

Тож, можна зробити висновок, що за час незалежності Україна зменшила свою виробничу потужність. У тваринництві за своїм потенціалом ми б могли зайняти достойне місце в світі по виробництву продукції галузі. Але за недостатнього фінансування і нестабільної економічної ситуації країна залишається на одному рівні з 2001 роком. Тваринництво - це важлива галузь сільського господарства, тому виробникам потрібно набирати швидкий темп з нарощування тваринницької продукції, тому що Україна сильна і незалежна держава, яка могла б у майбутньому стати лідером у світі з виробництва сільськогосподарської продукції, в тому числі і з тваринницької.

Список літератури:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Наталія Сірук
Науковий керівник - доц. Заблотовська Н. В.

Територіальна організація розселення Житомирської області

Сучасна мережа поселень Житомирської області станом на 1.01.2013 року нараховувала 1668 населених пунктів. В області налічується 55 міських поселень, з них 12 міст (5 обласного та 7 районного значення) та 43 селищ міського типу. Сільські поселення представлені 1613 поселеннями. В адміністративно-територіальному відношенні вони представлені 12 міськими, 40 селищними та 579 сільськими радами.

У поселеннях Житомирської області мешкає 1 млн. 262,5 тис. осіб, з яких 739,7 тис. осіб мешканці міських населених пунктів, а 522,8 тис. сільські мешканці. Найвищі показники чисельності населення характерні для таких міст, як Житомир і Бердичів (270,9 та 78,3 тис. осіб відповідно), беручи по адміністративних районах найбільша чисельність характерна для Брусилівського, Житомирського і Овруцького районам (153, 70,2 та 58,1 тис. осіб відповідно). Найменші значення людності у місті обласного підпорядкування Малин (26,9 тис. осіб) та Новоград-Волинськ (56 тис. осіб), серед районів найменший показник чисельності населення має Народницький район (9,5 тис. осіб).

Пересічна кількість мешканців у населених пунктах регіону дослідження становить 754 мешканці, при 14,7 тис. осіб населення для міських поселень та 324 особи для сільських населених пунктів. Найвищі значення пересічних показників людності поселень характерні для Брусилівського (4,1 тис. осіб), Андрушівського (835 осіб) районів. Найнижчі ж характерні для Малинського та Народницького районів Житомирської області, по 188 та 146 мешканців відповідно.

З метою детального вивчення розселення населення Житомирської області нами було розраховано показники коефіцієнта концентрації населення (всього, міського та сільського). Найвищі показники концентрації населення фіксуємо у Брусилівському, Житомирському й Овруцькому

адміністративних районах (відповідно 37,2; 17,5; 11,9;). Найнижчі значення концентрації населення у Народницькому, Малинському та Лугинському адміністративних районах.

Для аналізу системи розселення, як Житомирської області так і інших областей, користуються поняттям опорного каркасу розселення. Аналізується взаємне розміщення найбільших міст області, що відіграють визначальну роль у формуванні загального характеру розселення. Розглядаючи територіальну структуру Житомирської області можна побачити, що для неї характерна лінійна композиція розміщення міжрайонної системи розселення, що розташовані відповідно до протяжності області – з півночі на південь і заходу на схід. Дана вісь формується в прямій залежності від головних транспортних шляхів (залізничних та автошляхів). У формуванні Житомирської субрегіональної системи розселення відіграє важливу роль розміщення центру та підцентрів. У даному випадку головний центр, осередок обласної системи розселення – м. Житомир – розташований у південній частині області, між трьома іншими містами - центрами міжрайонних систем розселення (Новоград-Волинський, Бердичівський та Коростенський).

На основі дослідження території й аналізу складених нами картосхем встановлено, що на території області об'єктивно сформувалася Житомирська субрегіональна система розселення, структура якої характеризується її поділом на певні ієрархічні рівні. Так, субрегіональна система поділяється на 4 міжрайонні системи розселення: Житомирську, Бердичівську, Коростенську, Новоград-Волинську. До складу першої нами входять 6 районних систем розселення, до другої та третьої – по 7, до четвертої – 3. А районні системи розселення поділяються на куцові, що формуються у межах селищних і міських рад.

Перспективи розвитку Житомирської субрегіональної системи розселення в першу чергу пов'язані з підвищенням рівня соціально-економічного розвитку території, особливо малих міст, депресивних сільських поселень.

Список літератури:

1. Матеріали Головного управління статистики в Житомирській області.

Анна Скиба

Науковий керівник – доц. Скрипник Я. П.

**Проблеми та перспективи технічної інвентаризації
об'єктів нерухомого майна із застосуванням
сучасних інформаційних технологій
(на прикладі об'єктів міста Новодністровськ)**

Проблематика обороту нерухомого майна завжди привертала увагу з боку держави та пересічних громадян, адже внаслідок тривалої еволюції підходів до регулювання зазначеної сфери суспільного життя виникли особливі юридичні конструкції, які нині опосередковують перехід речових прав на нерухомість між учасниками цивільних правовідносин, а також забезпечують їх від можливого негативного впливу третіх осіб. Нині такими конструкціями є нотаріальне посвідчення правочинів на нерухомість, її державна реєстрація, а також державна реєстрація речових прав на неї, кадастровий облік, технічна інвентаризація тощо.

Питання технічної інвентаризації об'єктів нерухомості комплексно подані у науково-методичній літературі, зокрема у працях О.А. Артюхова, О.О. Бойко, Т.В. Боднар, М.І. Брагінського, В.І. Борисова, В.В. Вітрянського, В. Дзери, І.В. Жилінкова, Н.С. Кузнєцова, Р.А. Майданика, Є.О. Мічуріна, В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького та ін. В них проаналізовано етапи та методику технічної інвентаризації, зокрема із застосуванням ГІС - технологій. Для підвищення ефективності процесу первинної паспортизації об'єктів нерухомого майна та забезпечення необхідного рівня достовірності інформації авторами пропонуються такі заходи: створення серверу картографічного матеріалу або геоінформаційного серверу, який забезпечує збереження картографічної інформації в рамках єдиного адресного простору; організація автоматизованих мобільних робочих місць для проведення польових робіт і фіксації загальних характеристик точок огляду; застосування програмно-технічних засобів, які забезпечують ведення й актуалізацію бази даних первинної інформації про об'єкти нерухомості безпосередньо на місці огляду.

З розвитком комп'ютерних технологій створено значну кількість програмно-методичних комплексів для інвентаризації

об'єктів нерухомого майна із різним ступенем спеціалізації й прикладної орієнтації. У процесі дослідження проаналізовано програмні засоби найпоширеніших світових виробників ГІС, зокрема: AutoCAD, AutoCAD Mechanical, Компас, ThinkDesign 2013, ArCon, Sweet Home 3D, ArchiCAD тощо. Головним чином саме зазначені пакети забезпечують необхідну оперативність обробки геоданих і автоматизацію технологічного процесу проектування, кінцевим результатом якого є комплект проектно-конструкторської документації. Останній може містити й відомості з технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна.

Як експериментальний регіон дослідження обрано територію міста Новодністровськ, де значно розвинена будівельна галузь, у зв'язку із чим активно проводиться технічна інвентаризація об'єктів. Так, станом на 01.01.2016 р. ТОВ «РБТІ» виконало ряд робіт з інвентаризації об'єктів нерухомого майна міста, серед яких: лікувально-профілактичний заклад; дошкільні навчальні заклади: «Радість» та «Ромашка»; загальноосвітні навчальні заклади: ЗОШ II-III ст. та Гімназія; об'єкти незавершеного будівництва; багатоквартирні житлові будинки; садові будинки та ін.

У процесі експерименту виявлено ряд проблемних питань, пов'язаних з технічною інвентаризацією об'єктів нерухомого майна. Головними із них можна вважати такі: дублювання функцій та інформаційної складової внаслідок організаційно-технологічної неузгодженості систем технічного та кадастрового обліку земельних ділянок; відсутність механізмів забезпечення відповідальності БТІ за якість інвентаризаційних робіт і достовірність відомостей. Зазначені аспекти зумовлені як загалом недосконалим законодавчим і нормативно-правовим підґрунтям, так і неадекватним вимогам часу й виробничим відносинам фінансового та кадрового забезпечення. Інтенсивне впровадження у виробничий процес новітніх технологій, у т.ч. ГІС, дозволяє якщо не повністю розв'язати наявні проблеми, то хоча б мінімізувати їх вплив на облік об'єктів нерухомого майна.

Список літератури:

1. Варламов А. А. Земельный кадастр. Т.6. Географические и земельные информационные системы / А. А. Варламов, С. А. Гальченко – М. : КолосС, 2006. – 400 с.

Юлія Собченко

Науковий керівник – асист. Дарчук К.В.

Сучасний стан використання земельних ресурсів м. Новодністровськ

Роль землі величезна й різноманітна. Вона є неодмінною умовою існування людини та є вихідною матеріальною основою добробуту суспільства, просторовим базисом для розміщення продуктивних сил і відтворювальних процесів усіх чинників соціально-економічного зростання: трудових, матеріально-технічних і природних.

Об'єктом дослідження виступають земельні ресурси міста Новодністровськ, а також можливості і перспективи подальшого його розвитку. Досліджуваний населений пункт розташований в східній частині Чернівецької області та займає площу 708,9 га (1,1 % від площі Сокирянського району).

Аналіз сучасного стану використання земельних ресурсів свідчить про переважання земель лісогосподарського призначення та забудованих земель із-поміж інших видів. Так, станом на 01.01.2016 р. під землі лісогосподарського призначення припадало 241,0 га або 34 % від загалу. Переважна їх частина зосереджена в північно-західній частині досліджуваної території як деревна рослинність. Також у межах поселення виокремлюються зелені насадження (60,8 га, 8,5 % до загальної площі земельного фонду), які слугують місцями масового відпочину населення.

Землі під забудовою займають друге місце у структурі землекористування досліджуваної території, на які відведено 231,0 га (32,5 % від загальної площі населеного пункту). Найбільш забудована частина західна та південна, де зосереджені житлові масиви міста та його промислові об'єкти. Загалом, серед земель зазначеної категорії найбільшу частку займають ділянки відведені під: об'єкти технічної інфраструктури (38,5 %) житловою забудовою (27,1 %), промисловими об'єктами (ТОВ «Енергопром», ТОВ «Мехтрансбуд», ТОВ «Компанія МТД», ТОВ «Тріо», автобаза ВАТ «Укргідроенерго», МПП «Україна», Бетонно-розчинний завод, Хлібзавод, тощо) (14,5 %), громадською та інші видами забудов (19,9 %).

Під сільськогосподарськими землями зайнято 172,8 га (24,0 %), які зосереджені переважно у східній та північній

частинах досліджуваної території, із домінуванням багаторічних насаджень (фруктові сади).

На малопродуктивні землі припадає 64,0 га (9,0 %), що пов'язано із розташуванням міста в безпосередній близькості до Дністерського каньону. Проте, враховуючи існуючі межі населеного пункту та дані статистичної звітності, то в його межах повністю відсутні землі, зайняті внутрішніми водами. Досить перспективне збільшення частки земель рекреаційного призначення, на які припадає лише 2,5 % (17,7 га).

Водночас, нами проаналізований кадастровий та генеральний плани міста Новодністровськ, які в поєднанні з сучасними супутниковими знімками дали можливість зробити висновки щодо раціональності використання земельних ресурсів території населеного пункту та відповідності нормам забудови території. Такі промислово важливі об'єкти як металопрокатний, комплекс енергозберігаючих технологій та швейно-текстильний комплекс досі залишились недобудованими або взагалі лише в проєкті. Крім того, торговельно-розважальний та спортивно-оздоровчий комплекс, бізнес центр, науково-дослідний освітній центр та ін. будівлі даного типу, що так і не були побудовані, створюють обмеження для повноцінного розвитку та функціонування міста у соціальній та культурній сферах. Усі наведені вище об'єкти розташовані у південній частині міста за «напрямок розвитку міста» (як зазначено в генеральному плані).

Тому, виходячи з наведених матеріалів, можна дійти висновку, що перспективи для розвитку й розширення міста є. Опираючись на дані Держкомстату, площа відкритих земель доволі значна – 9 %. Крім того, на генеральному плані міста чітко простежується можливість забудови ще одного із мікрорайонів міста або подальшої розбудови мікрорайонів з проєктними назвами «Дністер», «Індустріальний», «Промисловий», що дасть значний іновачійний поштовх технічній інфраструктурі міста Новодністровськ.

Список літератури:

1. Структура, динаміка та розподіл земельного фонду Чернівецької області (станом на 1.01.2016 р.): форма 6-зем. Державної звітності / головне управління земельних ресурсів у Черн. обл. – Чернівці : 2016. – 27 с.

Валерій Стебло

Науковий керівник – доц. Скрипник Я. П.

**ФОРМУВАННЯ БАЗ ГЕОДАНИХ ТА
ЗЕМЛЕВПОРЯДНЕ 3-Д МОДЕЛЮВАННЯ В
СЕРЕДОВИЩІ ARCGIS, ПРИ ВИКОРИСТАННІ
ДАНИХ ДЗЗ (на прикладі території м. Городок)**

Сфера землеустрою – одна з найважливіших складових нашого суспільства, а управління та раціональне використання земель є основним завданням державної політики у галузі земельних відносин.

Оскільки кожна земельна ділянка має свою геопросторову прив'язку, то для виконання даного завдання буде доцільно використовувати геоінформаційні технології, що забезпечують оперативність, повноту й достовірність інформації. Одним із розвинених технологічно ГІС середовищ для геоінформаційного моделювання з використанням даних ДЗЗ є ArcGIS, компанії ESRI. Суміжно з використанням геоінформаційних технологій, широкого застосування набули і дані ДЗЗ, як актуальні джерела просторової інформації. Застосування ГІС і даних ДЗЗ дозволяє автоматизувати трудомісткі операції зі збирання, нагромадження, обробки, зберігання і подання просторової інформації та мінімізувати при цьому ймовірність виникнення помилок.

ГІС-технології дозволяють мати єдину базу геоданих, яка постійно поповнюється та змінюється. Особливості такої бази геоданих полягають у тому що:

- уніфіковане сховище даних;
- організація процесу редагування та введення інформації;
- робота з інтелектуальними об'єктами;
- просторові об'єкти можуть відображатися динамічно;
- набори просторових даних безупинні.

Актуальність геоінформаційного 3Д-моделювання стану земельних ресурсів території міста Городок та їх сучасного використання зумовлена кількома причинами:

- отримання комплексної інформації про стан наявних земельних ресурсів території міста, характер їх використання;

- динамічними змінами, що відбуваються у структурі і стані земельних ресурсів, їх використання;
- необхідністю забезпечення раціонального використання земель та захисту їх від прояву деградаційних процесів.

Дослідженню різносторонніх проблем землеустрою, зокрема питанням 3-Д- моделювання присвячені наукові праці провідних учених: В.Д. Шипуліна, О.О. Світличного, С.В. Плотницького, А.М. Третьяка, та ін. А також, питання обробки результатів ДЗЗ висвітлено у працях, Дж.А. Річардса, Д.М. Курловича та ін.

З метою реалізації процесу 3-Д – моделювання, земельних ресурсів Городоцького району розроблено технологічну модель території дослідження на основі спеціалізованої ГІС(ArcGIS), яка дозволить за допомогою інформаційного наповнення баз геоданих створювати за оптимізованою технологією окремі 3-Д - моделі та їх серії, що відображатимуть у поєднанні з просторовим аспектом стан і використання земельних ресурсів.

Під час виконання даної роботи розглянено, проаналізовано та освоєно методика формування баз геоданих та землевпорядного 3-Д- моделювання в середовищі ArcGis на основі матеріалів ДЗЗ. Сформовано просторову базу геоданих, створено та наповнено базу атрибутивних даних, що містить основні відомості про картографічні об'єкти. Побудовано базу 3-Д - модель для цілей землеустрою території м. Городок, на основі якої можна будувати й інші 3-Д - моделі, наприклад – тематичні. Створення даних 3-Д - моделей відображає основні особливості ArcGIS як геоінформаційного, засобу для створення координованих векторних шарів, та наповнення їх тематикою. Крім того, можливості програми дозволяють виконувати весь спектр завдань, починаючи від елементарних вимірів і завершуючи складним аналізом зв'язків моделювання.

Створені 3-Д - моделі з нанесеними межами населеного пункту, земельних ділянок, дорожньої мережі, лісових ресурсів, тощо, можуть використовуватися в усіх сферах управління, планування, проектування, систем господарювання містом.

Список літератури:

1. Бурштинська Х. В. Теоретичні та методологічні основи цифрового моделювання рельєфу за фотограмметричними та картометричними даними : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора техн. наук : спец. 05.24.02 «Фотограмметрія та картографія» / Національний ун-т «Львівська політехніка». – Л., 2003. – 36 с.

Тетяна Тимку

Науковий керівник – проф. П. О. Сухий

Структура й особливості використання земель лісового фонду Чернівецької області

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцем розташуванням виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні, виховні та інші функції, мають обмежене експлуатаційне значення і підлягають державному обліку та охороні.

Загальна площа лісів Чернівецької області за даними державного обліку лісів складає 257,9 тис. га із них 173,3 тис. га (67,2 %) надані для ведення лісового та мисливського господарства підпорядкованого Державному агентству лісових ресурсів України, 84,6 тис. га (32,8 %) підпорядковані іншим міністерствам і відомствам, що знаходяться на території області. Лісистість у різних районах області значно коливається від 68,1 % у Путильському до 5,3 % у Новоселицькому районах. Пересічна лісистість області становить 31,7 %, а забезпеченість одного мешканця лісовими насадженнями становить 0,28 га.

Ліси Чернівецької області за породним складом досить високопродуктивні, на що вказує висока частка в структурі вкритих лісовою рослинністю земель хвойних (50 %) та твердолистяних деревних порід (47,9 %) і незначна м'яколистяних (1,5 %). Розподіл площі укритих лісовою рослинністю земель за віковими групами в розрізі деревних порід у Чернівецькій області такий: середньовікові насадження (39 % від укритих лісовою рослинністю площ) та молодняки (24 %), частка пристигаючих і стиглих насаджень складає 37 %. [1]

В області зростають високобонітетні лісостани. Зокрема, лісостани II і вище класів бонітету складають 96% від вкритих лісовою рослинністю земель області. Проте в межах держлісгоспів спостерігаються значні відхилення від указанного вище показника. Найменша частка низькобонітетних лісостанів у Сторожинецькому (2 % від укритих лісовою рослинністю земель), Чернівецькому (3 %) держлісгоспах та Бергометському лісомисливському господарстві (3 %). Зростання частки

низькобонітетних лісостанів простежується у Путильському держлісгоспі (6,9 %), найбільше їх у Хотинському держлісгоспі (21,3 %). Наявність низькобонітетних насаджень пояснюється невідповідними умовами місцезростання.

Повнота структури лісового фонду держлісгоспів викликає занепокоєння. У більшості держлісгоспів частка високоповнотних насаджень вкрай низька і змінюється від 7,7 % (від укритих лісовою рослинністю земель) у Бергометському лісомисливському господарстві до 32 %, а у Чернівецькому, Путильському, Сторожинецькому, Хотинському та Сокирянському держлісгоспах вона змінюється від 10 % до 16 %.

Пересічна площа лісгоспу становить 29,1 тис. га при максимальній площі 41,3 тис. га (ДП «Путильський лісгосп») і мінімальній площі 16,5 тис. га (ДП «Хотинський лісгосп»), при цьому середня площа лісництва становить 3811,0 тис. га, майстерської ділянки – 1947,9 га, а обходу – 423,4 га.

Лісогосподарські підприємства розташовуються на території сільських і селищних рад, яких в досліджувальному регіоні налічується 251. У результаті проведених досліджень нами визначено пересічну лісистість території кожної з них. Лідерами за лісистістю території є 5 ОАТУ зі значенням частки від 80 до 95 % (найвищі показники у Виженській 82,6 %, Долішньошепітській 92,5 % та Усть-Путильській 84,7 % сільських радах). Групу переслідувачів утворюють 22 ОАТУ з показниками лісистості від 50 до 80 %. Основний масив (лісистість території від 10 до 50 %) утворюють 113 сільрад, а аутсайдерами є група із 111 сільських рад частка лісовкритих площ у структурі фонду нижче 10 % (найнижча лісистість спостерігається у Багринівській 0,2 %, Шубранецькій 0,3 %, Лукачівській 0,3 % сільських радах).

Список літератури:

1. Сівак В. К. Територіальні особливості функціональної структури лісів Чернівецької області / В. К. Сівак // Наукові записи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Географія. – Вінниця, 2007.- Вип. 13. – С. 202-210.

Крістіна Ткачик

Науковий керівник – доц. Скрипник Я. П.
**Створення топографічного плану масштабу 1:500
з використанням новітніх технологій**

Проблемою топографічного забезпечення України є старіння інформації на топографічних картах та планах. Тому першочерговим завданням у галузі картографування України є оновлення базових картографічних матеріалів (планів і карт).

Розвиток топографічної дисципліни на сучасному терені України своїм корінням сягає в XVII-XVIII ст. Суттєвий внесок в її розвиток зробили вчені А.В. Буткевич, М.Г. Відуєв, А.Г. Григоренко, Г.О. Мещеряков, М.К. Мигель, А.Д. Моторний, А.Л. Островський, Ю.В. Поліщук, В.М. Сердюков та ін.

Топографічна зйомка, особливо крупного масштабу – найбільш затребуваний вид геодезичних робіт, результатом його є топографічні плани.

Передумовою створення топографічного плану масштабу 1:500 є збір необхідної інформації: технічне завдання, дані топографічного знімання, вихідні документи, абрис, фотографії досліджуваної території.

У процесі дослідження серед усіх існуючих методів топографічного знімання обрано тахеометричне знімання в поєднанні зі статичним для забудованої території та кінематичне в RTK-режимі для відкритої місцевості.

Будь-яка зйомка здійснюється в кілька етапів:

- *підготовчий* – складання технічного завдання, збір необхідної вихідної документації, її аналіз; вивчення геодезичної знімальної основи;
- *польовий* – топографічне вимірювання на місцевості (вимірювання всіх елементів та об'єктів, які розташовані на досліджуваній ділянці);
- *камеральний* – складання топографічних карт, планів і схем, а також необхідної документації та технічних звітів;
- *заключний* – передача замовнику топографічних матеріалів.

Топографічний план масштабу 1:500 відрізняється від інших планів тим, що його найчастіше потрібно оновлювати. А саме у тих випадках коли ситуація місцевості змінилася на 35%, строк перевищив 12 місяців або план був складений на основі

проведеної топозіомки при висоті сніжного покриву більше 20 см.

Для створення топографічного плану з усього різноманіття ПЗ був обраний Digitals, який містить потужний векторний редактор з простими у використанні інструментами редагування, додавання кадастрової інформації за допомогою настроюваних форм введення, створення текстових підписів і таблиць. Він досить популярний на території України та відносно недорогий: комплект, який використовувався у дослідженні (Digitals Standart/ Geodesy/ Reports) коштує 2250 грн. Для топографічного знімання використовувалися роверний GNSS приймач South S82T та тахеометр Nikon Nivo M+ (5").

У результаті дослідження з'ясувано, що потреба в топографічному плані масштабу 1:500 виникає перед виробництвом якого-небудь роду проектувальних рішень, як будівельного (нове будівництво, реконструкція, підведення комунікацій, мереж зв'язку) так і землевпорядного характеру (продовження договору оренди, відведення земельної ділянки, приватизація). Також за його допомогою проектуються генеральні плани будівництва і розробляються креслення забудови, проводиться ведення кадастру. Також з'ясовано, що використання наземних методів для розробки топографічного плану 1:500 переважають над дистанційними методами за точністю, повнотою й детальністю. Практичним результатом експерименту став топографічний план масштабу 1:500, у процесі побудови якого одержали точні і повні дані для складання топопланів усього масштабного ряду.

На даний час відомо, що топоплани масштабу 1:500 ведуться в паперовому вигляді (на планшетах), тому в перспективі актуальне запровадження електронного варіанта даного картографічного твору, що дасть змогу зробити процес їх редагування й оновлення менше фінансово- та часозатратними.

Список літератури:

1. Дослідження точності визначення координат GNSS методом у режимі RTK / А.Й. Віват, В.О. Літинський, В.М. Колгунов, І.Я. Покотило // Геодезія, картографія і аерофотознімання : міжвідомчий науково-технічний збірник. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – Випуск 74. – С. 52–59.

Сніжана Тополюк

Науковий керівник - доц. Заячук М. Д.

**Перспективи розвитку кластерних об'єднань у
сільському господарстві на прикладі
Новоселицького району**

Становлення і розвиток конкурентоспроможної національної економіки неможливі без впровадження та функціонування кластерів і кластерних технологій. Кластери дають можливість розширити ринки збуту, організувати стабільні зв'язки з споживачами, знизити собівартість кінцевої продукції на основі спільної діяльності виробників, переробників та торгових посередників. Застосування кластерного підходу в Україні - необхідна умова для відродження вітчизняного виробництва та підвищення ефективності інноваційного розвитку регіонів держави.

Головна ідея кластеризації – об'єднатися, щоб стати економічно сильними, мати більш злагоджений і потужний потенціал, випускати конкурентоспроможну продукцію [3].

На сьогодні у вітчизняному законодавстві не існує визначення поняття «кластер», його видів, особливостей створення та функціонування. Зокрема, у Господарському кодексі України відсутнє поняття «кластер» як територіального об'єднання підприємств. У діючих нормативно-правових документах щодо засад державної аграрної політики не передбачено регламентування діяльності аграрних кластерів. Зокрема, і в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.», і в «Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 р.» згадки про аграрні кластери відсутні. Лише проектом закону України «Про сільське господарство» визначено, що в сільському господарстві можуть утворюватися міжгосподарські організаційно-управлінські структури у вигляді самоврядних господарських об'єднань кооперативного господарювання і кластерного регіонального співробітництва в організаційно-правових формах товариств, асоціацій, консорціумів.

Відсутність нормативно-правового регламентування створення кластерної організації виробництва, визнання кластера як самоврядного господарського об'єднання

підприємств унеможливило поширення на нього існуючих і розробки нових, спеціалізованих програм державної підтримки.

Як свідчить світова практика, об'єднуються у кластери доцільно тим, хто працює на створення кінцевого продукту. У сучасних вертикально інтегрованих формуваннях, зокрема у сфері аграрного виробництва, основна маса прибутку залишається на стадії виходу кінцевої продукції (переробка, посередники, торгівля). Кластерний підхід забезпечує формування такого механізму взаємовідносин, який дає можливість одержувати еквівалентний витратам прибуток не тільки тим, хто виробляє або реалізує кінцевий продукт, а й усім учасникам аграрного кластера [1].

Як наслідок, в Україні існують лише поодинокі приклади практичного створення та функціонування аграрних кластерів, які переважно є ініціативою товаровиробників і засновані на основі досвіду, запозиченого ними зі світової практики кластерного розвитку [2, с.136].

Наприклад, у Новоселицькому районі одна з найкрупніших агропромислових компаній України «МРІЯ Агрохолдинг» починає оптимізацію земельного банку, в рамках якої планується продаж та купівля частини земельних ділянок. У 2016 році Агрохолдинг «МРІЯ» перейшов до кластерної організаційної структури і складається з 7 виробничих кластерів. Кожен кластер буде зареєстрований як окрема юридична особа, що сплачує податки на тій території, на якій працює.

Список літератури:

1. Андерсен В. Регіональна конкуренція як фактор соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації. Електронний ресурс / В.Андерсен // Режим доступу до журналу: <http://www.kennan.kiev.ua>

2. Наконечна Т.Ю. Кластеризація як каталізатор економічного розвитку регіонів та підвищення конкурентоспроможності країни / Т.Ю. Наконечна // Економічні науки: [зб. наук. пр.] – Луцьк: ЛНТУ, 2010. – Вип. 7 (27). – Ч.4. – С.131-138. – (серія —Регіональна економіка□)

3. Організаційно-економічні інструменти державної аграрної політики в Україні. Аналітична доповідь // Національний інститут стратегічних досліджень (<http://www.niss.gov.ua>).

Михайло Федун

Науковий керівник - доц. Костащук І.І.

Територіальна організація релігійної сфери Рівненської області

Рівненська область поліконфесійний регіоном. Історично для Рівненщини традиційні релігії православ'я, католицизм, та протестантизм.

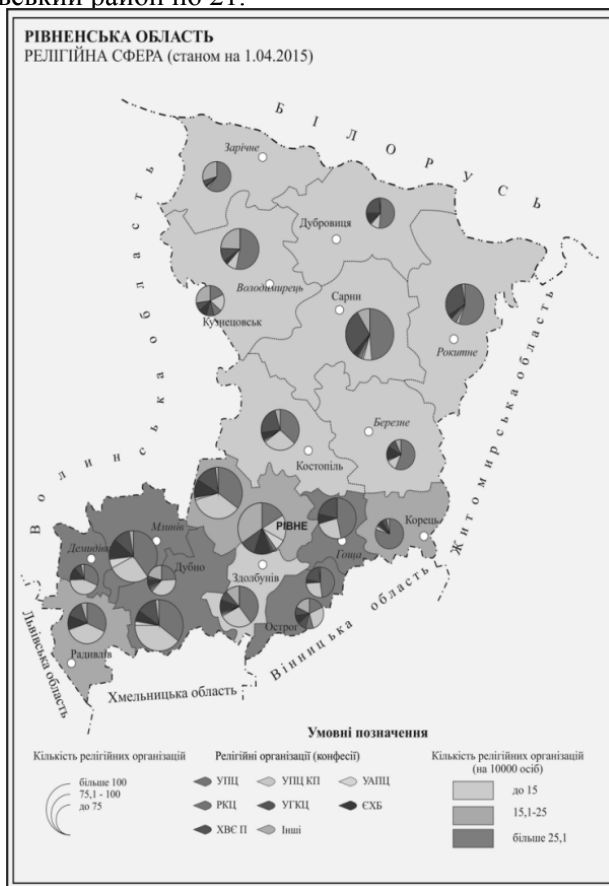
Усього в Рівненській області зареєстровано 1537 релігійних організації, серед яких 1460 – це громади 31 напряму різних релігійних конфесій. Переважна більшість громад відноситься до православних (976). До Української Православної Церкви належить 627 громад, до Української Православної Церкви Київського Патріархату – 323 громади, до Української Автокефальної Православної Церкви – 23 громад, і до інших православних конфесій – 3 громади. Католицизм в області представлений двома напрями – Римо-Католицькою Церквою, що налічує 14 громад, та Українською Греко-Католицькою Церквою – 9 громад [1].

Великого поширення набули на Рівненщині протестантські громади різних напрямків, кількість яких становить 454. Цей напрямок християнства започаткувався в області ще в другій половині XVI ст., а тому не є явищем зовсім чужим для населення. Існують також 2 громади іудеїв та 1 Міжнародного Товариства Свідомості Крішні та інші мало чисельні громади (5) різних течій [1].

За останні роки, що не менш суттєво, в області всі культові споруди, що використовувались не за призначенням, не лише повернуті віруючим, а й відремонтовані. Разом з тим швидкими темпами будуються нові. Так, за останнє десятиліття зведено 303 культові будівлі, 68 – на стадії зведення. Водночас відкрито 14 монастирів. Функціонують недільні школи, семінари з вивчення Біблії тощо. Відбуваються позитивні зрушення у середовищі православних. У м. Рівному з поч. 90-х рр. відчинили двері новозбудовані та реконструйовані культові споруди – Свято-Покровський кафедральний собор, Лютеранська церква, католицький костел; відведені міською владою території під будівництво інших православних храмів.

Беручи до уваги статистичні дані по кількості релігійних організацій у загальному по всій території області та по

кожному району і зставляючи їх із кількістю населення по районах і області у цілому, можемо судити про забезпеченість того чи іншого району релігійними громадами. Найвищі показники спостерігаються в Демидівському та Зборівському районах області 35 та 28 релігійних громад на 10 тис. осіб. Вище середньообласного даного показника знаходяться також такі райони області, як Острозький та Дубенський – 25, Радивилівський район по 21.

Список літератури:

1. Матеріали Головного управління внутрішньої політики, сектора у справах релігій Рівненської облдержадміністрації

Христина Харюк

Науковий керівник – доц. Греков С.А.

Електоральне дослідження в соціології політики на прикладі останніх виборів до Чернівецької міської ради

Вивчення електоральної поведінки – один з магістральних дослідницьких напрямів не тільки політичної науки, а й суспільно-географічної. Саме пріоритети виборців є одним з ключових факторів, які формують у наш час державну політику, а з подальшим поширенням тенденцій демократизації, що властиве світовому політичному процесу, значимість вивчення електоральної поведінки буде ще більше зростати.

Електоральна соціологія є однією з найдинамічніших галузей у структурі соціології політики.

Електоральна соціологія – галузь соціологічної науки, яка займається вивченням політичної взаємодії суб'єктів суспільства шляхом аналізу механізмів їх політичної участі в житті соціуму, умов та особливостей об'єднання в політичні групи, політичної презентації інтересів у владній боротьбі [2].

Безпосереднє її завдання - дослідження мотивації поведінки виборців під час голосування, різноманітних чинників, які впливають на їх електоральні симпатії та антипатії.

Порівнявши результати екзит-полу «Вибори до місцевих органів самоврядування в Чернівецькій області» з офіційними даними виборів ЦВК, можна твердити, що екзит-пол передбачив розподіл місць на виборах мера міста Олексій Каспрук набрав найбільше голосів виборців – 38,92%. Другим фінішував Віталій Михайлішин від партії "Рідне місто" – 23,94%. За даними ЦВК Олексій Каспрук – 38,61%, а Віталій Михайлішин – 26,71% [3].

Екзит-пол передбачив розподіл місць на виборах до Чернівецької міської ради. За їх даними лідирували «Рідне місто» (14,63%), БПП «Солідарність» (14,16%), «Батьківщина» (13,14%), «Самопоміч» (10,58%), «Свобода» (10,45%), «Народний контроль» (9,94%), «УКРОП» (6,57) [3]. За даними ЦВК «Рідне місто» отримало 17,9%, БПП «Солідарність» – 15,14%, ВО «Батьківщина» – 12,7%, Самопоміч – 9,47%, Народний контроль – 8,88%, Свобода – 7,7%, УКРОП не подолав 5% бар'єру [1]. Соціологи пояснюють це тим що

великою проблемою залишається нещирість у відповідях, люди не довіряють екзит-полу, внаслідок чого дослідники отримують завищені показники.

Згідно з даними екзит-полу, у другий тур виборів вийшли Олексій Каспрук (66,7%) і Віталій Михайлішин (31,81%) [3], а за даними ЦВК, Олексій Каспрук набрав (64,47%), Віталій Михайлішин (35,53%) [1].

Вибори в Чернівецькій області, особливо в Чернівцях, пройшли з використанням фальсифікацій, легалізованого адміністративного впливу, масовим порушенням правил ведення агітації, помилками в роботі комісій, особливо дільничних, плутаниною з бюлетенями, які нівелювали волевиявлення виборців, та з іншими порушеннями, – оцінило ситуацію Чернівецьке представництво громадянської мережі "Опора", що здійснювало кампанію спостереження за виборами 25 жовтня 2015р. Серед "родзинок" – фотографування бюлетенів з метою отримання неправомірної вигоди за "потрібне" голосування, неправильна реєстрація кандидатів, яка призводила до скасування реєстрації, видача бюлетенів без документів, що посвідчують особу, агітація в приміщенні дільниці, незаконна процедура підрахунку голосів, зникнення бюлетенів, агітація у день тиші й виборів.

За результатами виборів 2015 року по області можна зробити висновок. Невелика явка виборців у Чернівцях на дільницях(48,86%) попри прогнози та високі вербальні наміри під час передвиборчих опитувань свідчать про «кризу довіри» в суспільстві.

Екзит-пол необхідний у виборчому процесі, оскільки він показує в деякій мірі картину реального голосування.

Список літератури:

1. ЦВК [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/>

2. Політична географія і геополітика: навчальний посібник для студентів географічних спец. вузів / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський, О.В. Бородієнко: за ред. Б.П. Яценка. – К.: Либідь, 2007. – 256 с.

3. «Чернівецький екзит-пол – 2015» [Електронний ресурс].

Микола Хобзей

Науковий керівник – асист. Смірнов Я. В.

Моделювання реформи адміністративно-територіального устрою України засобами ГІС (на прикладі Чернівецької області)

До того часу як територія України набула сучасного вигляду вона зазнавала значних перетворень, межі її адміністративно територіальних одиниць змінювались (змінювалася їх площа, назви, принцип формування). Це пов'язано з тим, що територія сучасної України входила до складу різних держав (Київська Русь, Річ Посполита, Австро-Угорщини, СРСР та ін.) всі ці зміни були потрібні для управління приєднаними територіями. Після проголошення в 1991 році Україною своєї незалежності значних змін в структурі адміністративно територіального устрою не відбулося за винятком того, що Кримська область отримала статус Автономної республіки Крим. Сучасна структура адміністративно-територіальних одиниць (АТО) дісталася Україні у спадок від УРСР, яка входила до складу СРСР і була спрямований на жорсткий контроль на місцях і централізоване прийняття рішень. Однак тепер виникла потреба в адміністративно-територіальній реформі, яка повинна полягати у створенні ефективного управління на місцях та зростанні рівня місцевого управління [1].

Розвиток інформаційних технологій загалом і ГІС-технологій зокрема, створення національної інфраструктури геопросторових даних основою яких є базові та тематичні складові дає можливість пришвидшити й оптимізувати процес реформування АТУ, підвищити якість управління та надання послуг населенню. Це зумовлено тим, що сучасні ГІС продукти мають потужні аналітичні можливості, які допомагають приймати рішення та візуалізувати отримані результати.

В Україні моделюванням адміністративно-територіального поділу засобами ГІС займаються О. В. Гаврюшин, Д. О. Ляшенко, Ю. О. Карпінський.

Мета представленого дослідження полягає у створенні тематичної складової «адміністративно-територіальні межі» та розробці оптимальної моделі територіальної громади на прикладі Чернівецької області. Для цього завдання використовувався ГІС-пакет американської компанії ESRI –

ArcGIS.

Процес створення оптимальної моделі територіальних громад складався з таких етапів:

- на першому етапі створено полігональні шари з межами АТО, а також точковий шар з розташуванням населених пунктів Чернівецької області;
- на другому етапі за допомогою функції ГІС-пакета ArcGIS «Joins and Relates» атрибутивна складова точкового шару «Населені пункти» доповнена такими даними: чисельність населення, мова спілкування, код КОАТУУ;
- на третьому етапі за допомогою SQL- запитів сформовано декілька варіантів меж територіальних громад.

При утворенні меж територіальних громад враховано такі показники: чисельність мешканців населених пунктів з яких утворюватиметься територіальна громада, віддаленість населеного пункту від центру громади (центрами територіальних громад можуть бути населені пункти, в яких є умови та ресурси для управління, наприклад центри районів або населені пункти, в яких зосереджені виробничі потужності, розвинена інфраструктура, наявні школи, лікарні), також враховувалися мовні, культурні й економічні особливості території.

Результати виконаної роботи можуть бути використані для ефективного управління громадами, розміщені на порталі «Держгеокадастру» із довідковою метою, а також використовуватись для моніторингу демографічної та соціально-економічної ситуації регіону.

Перспективним напрямком розвитку дослідження може бути удосконалення розробленої методики формування меж АТО шляхом підвищення рівня її автоматизації. Також перспективне приведення альтернативних і перспективних меж територіальних громад до відповідності з вимогами директиви INSPIRE.

Список літератури:

1. Стан і проблеми реалізації реформи адміністративно-територіального устрою України [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor_3/02.htm#a1.

Марія Цуркан

Науковий керівник - доц. Круль Г.Я.

Нові тенденції у розвитку ресторанного бізнесу

Починаючи з 2000-х років в розвитку ресторанного бізнесу окреслилися такі тенденції: формування нових напрямів сучасної кулінарії; поглиблення спеціалізації ресторанів; створення міжнародних ресторанних ланцюгів; впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

Зрозуміло, що кожна людина хоче смачно поїсти, скуштувати нетрадиційні страви. Проте потрібно вміти правильно поєднувати продукти харчування, страви. Вирішенням цього чинника є нові напрями сучасної кулінарії: ф'южн кухня і молекулярна кулінарія.

У перекладі з англійської мови "fusion" означає "злиття". Тут гармонійно поєднуються смаки, стилі, традиції Сходу і Заходу. Всі продукти, зібрані в одній ф'южн-страві, повинні поєднуватися не тільки на смак, але і за своєю структурою. Дуже важливо для ф'южн, що під час їжі смак кожного інгредієнта в страві окремо помітний, але потім усі компоненти зливаються, що гарантує багато вражень і емоцій. Існує кілька напрямків стилю ф'южн: пристосування стародавніх, застарілих рецептів під сучасну дійсність, регіональний ф'южн поєднує в собі різні кухні регіону або субрегіону в одному; тех-мех, який поєднує в собі кухні Сполучених Штатів і мексиканської кухні.

Суть молекулярної кулінарії полягає в тому, що у процесі приготування використовуються новітні технології та досягнення молекулярної хімії. Головні прийоми цієї кухні: обробка продуктів рідким азотом, емульсифікація (змішування нерозчинних речовин), сферифікація (створення рідких сфер), желювання, карбонізація, вакуумна дистиляція. Особливістю молекулярної кулінарії є те, що завдяки їй можна суттєво розширити смакові якості продукту.

Майже всі тенденції диктує Європа й Америка. У Європі зростає інтерес до здорової та смачної їжі. По-перше, набирає популярність формат open kitchen: клієнти хочуть бачити, як і з чого для них готують. По-друге, популярний такий напрямок,

як slow-food, яке ґрунтується на повільному вживанні смачної та здорової їжі.

У результаті впливу тенденцій виникають нові типи закладів ресторанного господарства, а саме:

- Green restaurant – подаються страви, приготовлені винятково з органічно вирощених продуктів;
- Launge bar – це новий тип кафе і барів, де переважає невимушена атмосфера, подаються легкі страви та напої і грає музика у стилі «longe»;
- Fast casual café – більш висококласні, ніж фаст-фуд, пропонують одноразовий посуд і столові приладдя, але їх їжа більш висококласна;
- Pop-up - ресторани – мають різноманітний вигляд, вони можуть з'явитися в малоїмовірному місці: старий склад або дах будівлі;
- Farm-to-table dinning – заклади, де їжа проходить стадії збору, зберігання, обробки, упакування, продажу й споживання;
- Coffeehouse & Coffee Shops – це кав'ярні з різноманітними сортами кави, де можна випити кави з друзями та придбати кавові зерна та солодоші;
- Fusion café – ресторани, в яких поєднуються різні кухні різних країн.

Зазначимо, що ресторанне господарство досить мінливе. Тому на зміну звичайним ресторанам приходять fusion café, замість ресторанів, де подають жирні страви, з'являються екоресторани, виникають нові типи закладів харчування. Також впливу сучасності зазнає й обслуговування.

Список літератури:

1. Сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні та світі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.westudents.com.ua>
2. Сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pidruchniki.com>
3. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourlib.net>

Вадим Чернописький

Науковий керівник - доц. Заблотовська Н. В.

Чинники формування та перебігу демогеографічних процесів у поселеннях Чернівецької області

Оскільки „демографічна ситуація“ та „демографічна обстановка“ – тотожні й під ними потрібно розуміти існуючий режим відтворення населення, на даний період вивчення їх повинно проводитися через призму впливу на них чинників соціально-економічного характеру.

Демогеографічний процес як демографічну категорію належить розуміти як єдиний, цілісний, безперервний процес зі своїми характеристиками, параметрами, напрямками, тенденціями. При вивченні та систематизації демогеографічних процесів головними розподільними ознаками слугують співвідношення показників руху населення – народжуваності та смертності, міграційного прибуття чи відтоку. Формування чисельності населення області відбувається під впливом значної кількості різноманітних демографічних процесів. Основними з яких прийнято вважати природний приріст населення та його механічний рух. При аналізі складових демогеографічного процесу регіону дослідження, нами було виділено ще по два підтипи до I та III типів демогеографічних процесів у зв'язку із стагнаційними значеннями окремих складових.

На сучасному етапі населення Чернівецької області відповідає висхідному типу демогеографічного процесу, що формується за рахунок міграційного приросту при стагнації природного руху населення (один з уведених підтипів демогеографічного процесу I.2.в). Станом на 1 січні 2015 року коефіцієнт природного приросту становив «0», а міграційне сальдо по області +1,6‰. З-поміж адміністративних районів області можна спостерігати шість різних підтипів демогеографічного процесу (три першого та три третього підтипів). Аналіз територіальних особливостей типів демогеографічного процесу по адміністративних районах Чернівецької області вказує на чітку поляризацію відносно річки Прут. Перший тип демогеографічного процесу стабільно фіксуємо у Путильському, Вижницькому, Сторожинському, Глибоцькому, Герцаївському адміністративних районах та містах

Чернівці, винятком є м.Новодністровськ із цим же типом. Третій тип зафіксовано у Кіцманському, Заставнівському, Хотинському, Новоселицькому, Кельменецькому та Сокирянському районах. Схожа ситуація простежується при дослідженні природного руху населення в регіоні, що підкреслює значимість посилюючої дії історичного, геополітичного та етнонаціонального чинників.

Щоб детально проаналізувати значення кожної окремої групи чинників демографічного впливу, нами відібрано 6 ключових районів, кожен із яких є типовим у прояві одного чи групи чинників. На формування демогеографічних процесів у поселеннях Путильського району (І.1.б) суспільно-географічний чинник підсилюється етнографічною складовою, значення якою втрачається для поселень Вижницького району хоча й таким же типом ГДП. Цікаві, з погляду наукового пізнання формування демогеографічного процесу моноетнічний з переважанням румунського населення Герцаївський район (І.1.а) із домінуючим значенням етнічного чинника та поліетнічний Сторожинецький район (І.1.б) де соціально-економічний рівень розвитку поселень набуває визначальної ролі. Демографічно депресивний регіон - Сокирянський адміністративний район із типовими для України проблемами. Такий аналіз демогеографічних процесів дає можливість не лише проаналізувати причини демографічної ситуації, що склалася, але й розробляти шляхи вирішення демографічних проблем. При аналізі географічних особливостей типів та підтипів демогеографічних процесів по території досліджуваних районів можна визначити основні чинники формування висхідних типів демогеографічного процесу. Це насамперед вигідне економіко-географічне розташування (наближеність до обласного центра та державного кордону), а також ментальність окремих етносів. А регресивні підтипи демогеографічного процесу формуються через низький рівень соціально-економічного розвитку поселень.

Список літератури:

1. Матеріали Головного управління статистики в Чернівецькій області.

Марина Чубатюк

Науковий керівник - асист. Смірнов Я.В.

Застосування ГІС з метою оптимізації туристичних маршрутів територією буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації

Розвиток ГІС-технологій зумовив кардинальні зрушення у забезпеченні населення картографічною продукцією різного призначення. Завдяки ГІС підвищилась ефективність тематичного картографування, тому що описова інформація про об'єкти та явища може під'єднуватися до кожного з об'єктів цифрової карти, а також з'являється можливість внесення виправлень у вміст карти та візуалізації кількісних характеристик у різному вигляді [1].

Поняття «маршрут» може означати заздалегідь визначений чи накреслений шлях, план проходження, руху кого- або чогонебудь, наприклад, транспортний маршрут, пішохідний маршрут, туристичний маршрут, автобусний маршрут [2]. У рамках даного дослідження здійснено спробу оптимізації туристичних маршрутів територією буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації. Оскільки буферна зона резиденції є об'єктом спадщини ЮНЕСКО, створення альтернативних туристичних маршрутів за допомогою ГІС дозволило б суттєво підвищити загальний туристичний потенціал міста Чернівці.

Аналіз уже створених маршрутів, а саме: «Відкрий для себе Чернівці», «Чернівці навиворіт: провулки та дворики старого міста», «Променад старим містом – оглядова екскурсія по Чернівцях» виявив, що дані маршрути значно повторюються, охоплюючи лише кілька центральних вулиць міста. Також суттєвим недоліком є те, що подібні маршрути зорієнтовані на наявність екскурсовода. Одне з важливих результатів даного дослідження – визначення проблемних аспектів складання туристичних маршрутів засобами ГІС на прикладі пілот-проекту бази геоданих буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації.

На початковому етапі створення бази геоданих оглянено й оцінено ряд вулиць, що входять до буферної зони резиденції, а

саме: вул. Головна(буд. 141-22), вул. Шевченка(буд. 16-23), вул. Українська(буд. 31-26), вул. Заньковецької (буд. 1-12), вул. Університетська (буд. 1-54), вул. Коцюбинського, вул. Лесі Українки (буд. 33-24), вул. Шиллера, вул. Котляревського(буд.7-4), Соборна площа. Розроблено таблицю оцінювання кожної вулиці у складі буферної зони відповідно до таких параметрів як: недоліки вулиць (якість дорожнього покриття, доступність для людей з обмеженими можливостями, парковка), озеленення (наявність скверів, зелених насаджень), наявність центрів продажу сувенірної продукції, історичних пам'яток (будівлі, пам'ятники, храми), розважальних закладів та музеїв.

У результаті виконаної роботи отримано базу геоданих, яка містить ключові параметри для автоматизованого формування туристичних маршрутів вулицями буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації та створено шари з варіантами оптимальних маршрутів. Завдяки розробленій системі оцінювання вулиць за сформульованими параметрами маршрути можуть варіюватись відповідно до побажань туриста. Ці побажання, поки що повинні вводитися у вигляді запиту на спеціалізованій мові запитів SQL, але в перспективі планується розробка окремого графічного інтерфейсу, що функціонував би у вигляді веб-додатка.

Створена база геоданих може доповнюватись рядом інших базових і тематичних шарів та використовуватись у туристичній сфері, для аналізу проблемних частин буферної зони резиденції, а також як основа для розробки інших тематичних карт міста Чернівці. Перспективним напрямком розвитку дослідження буде виведення створеної бази геоданих на якісно новий рівень у формі онлайн-ресурсу. У рамках такого ресурсу з'явиться можливість не тільки переглядати, вже існуючі альтернативні маршрути але й буде забезпечуватись можливість внесення правок і додавання інформації для створення нових туристичних маршрутів будь-яким зацікавленим у цьому користувачем.

Список літератури:

1. Самойленко В. М. Географічні інформаційні системи та технології: підручник / В. М. Самойленко. – К. : Ніка-Центр, 2010. – 448 с.
2. Маршрут. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/Маршрут>.

Інна Яремчук
Науковий керівник – проф. Кілінська К.Й

**Проблеми та перспективи туристичної галузі
Івано-Франківської області**

Туристична галузь Івано-Франківської області є стратегічним напрямом розвитку, важливим чинником динамічного збільшення надходжень до бюджету, істотного позитивного впливу на стан справ у багатьох галузях економіки. Туризм у даному регіоні сприяє підвищенню зайнятості населення, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву. Об'єктивно регіон має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та міжнародного (в'їзного) туризму. Виходячи з наявності загально визнаних можливостей для розвитку туризму, зумовлених унікальними природними, історико-культурними, етнографічними особливостями, в області розвивається велике розмаїття видів туризму, серед яких пріоритетними є гірський, пішохідний, водний, оздоровчий, сільський зелений, культурно-пізнавальний, екскурсійний та ін. Станом на 01.01.2014 р. туристичні послуги в Івано-Франківській області надавали 113 ліцензованих туристичних фірм, функціонує 130 туристично-рекреаційних закладів на 9,2 тис. місць та 638 садиб сільського зеленого туризму на 5 тис. місць. Щороку тут відпочиває багато туристів: у 2012 р. область відвідало понад 1 млн. туристів, тоді як у 2010 році – 0,5 млн. туристів. Надходження до бюджетів усіх рівнів у 2012 р. лише від ліцензованих туристичних підприємств склали близько 15 млн. грн., зайнятість у них становить майже 0,5 тис. осіб, у сільському зеленому туризмі – у кілька разів більше. Проте, незважаючи на позитивні зрушення в галузі туризму, існує ряд важливих проблем, які стримують розвиток туризму, заважають перейти йому на якісно новий рівень. До них треба віднести: відсутність Закону України та недосконалість наявної нормативно-правової бази у сфері сільського зеленого туризму; відсутність належно облаштованих стежок до визначних туристсько-екскурсійних об'єктів; недотримання земельного й екологічного законодавства щодо відводу земельних ділянок та розміщення на них різноманітних об'єктів, що призводить до хаотичної забудови

туристичних центрів; недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури в області; відсутність притулків на гірських туристських стежках; відсутність коштів на реставрацію об'єктів культурно-історичної спадщини; відсутність пільгового кредитування на розвиток туризму та несприятливі умови кредитування суб'єктів туристичної діяльності; невідповідність співвідношення „ціна – якість” туристичних послуг; недостатня кількість туристично-інформаційних центрів; відсутність фінансування галузі в районах.

Згідно з Гаазькою конференцією про пріоритетний розвиток внутрішнього (національного) туризму, в області надається увага розвитку екскурсійної справи, маршрутно-пізнавальному та спортивно-оздоровчому туризмові. З цією метою передбачається розробка перспективного туристичного маршруту по Дністру „Блакитна дорога” з оглядом Дністровського каньйону та замків у Галичі, в селах Маринополі, Раківці та селищі Чернелиці, розроблено мережу туристично-екскурсійних маршрутів по місцях, пов'язаних з національно-визвольною боротьбою на території області: „На батьківщину Д. Вітовського”, „На батьківщину С. Бандери”, „Родинне гніздо Шухевичів”, „Слідами Б. Лепкого на Прикарпатті”, „Шляхами О. Довбуша”, сільський зелений та культурно-пізнавальний туризм. Розвиток туризму в області базуватиметься на раціональному використанні територіального поєднання природних умов, ресурсів та історичних, архітектурних пам'яток краю.

У Прикарпатті розроблено ряд інвестиційних проектів у галузі туризму, зокрема: побудова центру міжнародного туризму в районі Яблуниці-Ворохти з розвиненою інфраструктурою, особливо для зимового відпочинку; побудова туркомплексу „Скелі Довбуша” в с. Бубнице Долинського району; реконструкція існуючих закладів з метою підвищення комфортності; відбудова обсерваторії на г.Піп-Іван з подальшим використанням її як станції багатофункціонального призначення з туристичним притулком; побудова автодороги Верховина-Шибене з утворенням пункту переходу на кордоні з Румунією; проект „Карпатський трамвай” – використання лісорозробних вузькоколіїних доріг для туристичних цілей (проект частково реалізований).

Василь Ярош

Науковий керівник – асист. Цепенда М.М.

Методичні особливості оцінки гідроенергетичного потенціалу річок

Гідроенергетичний потенціал – здатність частини річкового стоку до виробництва електроенергії за певний період [1, 2]. В останній час, за умов зростання вартості енергоносіїв, підвищення тарифів на електроенергію підвищується інтерес до використання енергетичних можливостей українських річок.

Для визначення величини річкового теоретичного гідроенергетичного потенціалу в практиці розрахунків використовуються наступні методи [1]:

1. *Метод "лінійного обліку" ("поділянкового обліку")*, за яким гідроенергетичний потенціал – це сукупність валової потужності всіх окремих ділянок водотоку, які можуть бути енергетично використані. Валова потужність ділянки річки визначається за формулою:

$$N = 9,81 \times \left(\frac{Q_1 + Q_2}{2} \right) \times (H_1 - H_2),$$

де N – потужність (кВт), Q_1 і Q_2 – витрати води початку і кінця ділянки ($\text{м}^3/\text{с}$), H_1 і H_2 – абсолютна висота початку і кінця ділянки (м).

Поділ водотоків на ділянки при визначенні їх потенційних енергоресурсів здійснюється з урахуванням похилу річки, точок перелому профілю, місць впадіння крупних приток і відповідного збільшення стоку, а також залежно від наявності найбільш вигідних створів за топографічними, геологічними і техніко-економічними умовами. За початковий створ приймається витік річки.

2. *Метод наближеної оцінки енергоресурсів за кількісним зв'язком між потенційною й умовною теоретичною потужністю потоку.*

При слабкій вивченості малих річок підрахунок по окремих ділянках значно ускладнюється. С.В.Григор'єв запропонував визначати потужність по всій річці зразу за формулою [1]:

$$\sum N = N_1 + N_2 + \dots + N_n = \alpha \times N_0,$$

де $N_0 = 9,81 \times Q_n \times \sum H$, N_0 – теоретична потужність в гирлі річки при використанні витрати у гирлі (Q_n) і повного падіння річки ($\sum H$), α – "коефіцієнт теоретичної потужності річок", який приводить цю теоретичну потужність до потенційної.

Величина α залежить від типу профілю річки і типу кривої наростання площі басейну. Значення α залежить від поєднання типів профілів і кривих наростання площ водозборів (табл. 1).

Таблиця 1

Залежність значення α від типу профілю і кривої наростання площі водозбору [1]

Типи басейнів / Типи профілів	Посилений розвиток верхів'їв	Рівномірний розвиток басейну	Посилений розвиток низової частини
Рівноважний профіль	0,35-0,45	0,20-0,30	0,10-0,15
Рівнинний профіль	0,65-0,75	0,50	0,25-0,35
Скидовий профіль	0,75-0,85	0,60-0,70	0,70-0,80

3. Метод "середньої річки". С.В.Григор'єв в 1946 р. запропонував цей метод для визначення потенційних гідроенергоресурсів слабо досліджених річок. Він полягає в тому, що для кожного району і для кожної групи річок по довжині виділяється середня річка із середніми для даної групи річок водозбором, стоком і падінням. За цими характеристиками визначається її потенційна потужність, яка приймається за питому для району.

Наведені вище методи та формули дозволяють оцінити потенційні або теоретичні гідроенергоресурси, тобто без урахування втрат стоку та водної енергії при її перетворенні на електричну.

Список літератури:

1. Гидроэнергетические ресурсы / А.Б.Авакян, В.А.Баранов, Л.Б.Бернштейн [и др.]. – М.: Наука, 1967. – 600 с.
2. Золотарев Т.Л. Гидроэнергетика / Т.Л.Золотарев. – Ч.1 Основы использования гидравлической энергии: учебное пособие для высших технических учебных заведений. – М.-Л.: Государственное энергетическое издательство, 1950. – 196 с.

Зміст

<i>Аксинчук М.</i> Методичні підходи до оцінювання ландшафту з метою рекреаційно-туристичного використання.....	5
<i>Андріює Б.</i> Сучасний стан і перспективи лісогосподарського користування на території Турятського лісництва ДП «Чернівецький лісгосп»	7
<i>Андроник Т.</i> Застосування ГІС з метою оптимізації туристичних муніципального простору території буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації.....	9
<i>Атякшева К.</i> Демогеографічні процеси Полтавської області	11
<i>Бегін П.</i> Передумови розвитку рекреаційно-туристичного природокористування (на прикладі Першотравневого району м.Чернівців).....	13
<i>Безкоровайний В.</i> Новітні технології поновлення топографічних карт (на прикладі території Дорошівської громади)	15
<i>Вастюк М.</i> Розвиток мережі туристичних маршрутів на території НПП «Подільські Товтри»	17
<i>Вишиван А.</i> Особливості Wellness, як перспективного напрямку розвитку туризму	19
<i>Волковинська Ю.</i> Екологічна напруженість і сучасне агровикористання території Деражнянського району.....	21
<i>Гаванюк А.</i> Земельно-інформаційні системи для адміністративних територій (на прикладі пілот-проекту ЗІС Городоцької та Сатанівської територіальних громад)	23
<i>Галиця Б.</i> Територіальні відмінності сфери послуг Чернівецької області.....	25
<i>Галочкін М.</i> Порівняльний аналіз геодезичного забезпечення Новоселицького району	27
<i>Гарасим'юк Р.</i> Релігійна сфера Івано-Франківської області: суспільно-географічний аналіз	29
<i>Георгіян М.</i> Туристичні підприємства Чернівецької області.....	31
<i>Глушко А.</i> Сучасність та перспективи розвитку рекреаційно-туристичного природокористування у Сокирянському районі Чернівецької області.....	33
<i>Гокера І.</i> Готельне господарство як перспективний напрям розвитку туристичної інфраструктури (на прикладі території Тернопільської області)	35

<i>Горіховський В.</i> Використання картографічного матеріалу для прийняття перспективних рішень з питань планування населених пунктів (на прикладі села Великий Жванчик Дунаєвського району Хмельницької області).....	37
<i>Грек К.</i> Загальний огляд Хотинського національного парку.....	39
<i>Гриник М.</i> Природні та природно-антропогенні ресурси як основа розвитку сільського зеленого туризму у Косівському районі.....	41
<i>Грушкевич В.</i> Сучасний стан розвитку дитячо-юнацького туризму в Хмельницькій області.....	43
<i>Дробот Л.</i> Антропогенні зміни термічного режиму річок міста Чернівці.....	45
<i>Дробот М.</i> Зміни характеристик клімату Чернівців під впливом глобального потепління.....	47
<i>Дусяк А.</i> Наукова діяльність проф. С.О.Ковалевського в Чернівецькому університеті в повоєнний період.....	49
<i>Дячук Н.</i> Якість життя населення Івано-Франківської області в загальноукраїнському контексті.....	51
<i>Кавецький В.</i> Застосування грошової оцінки земель при обґрунтуванні розмірів земельного податку й орендної плати.....	53
<i>Калиняк Д.</i> Реалізація ландшафтного підходу в землевпорядкуванні з використанням засобів САПР (на прикладі території Розтоківської сільської ради).....	55
<i>Кісіль Р.</i> Конфесійний простір як об'єкт суспільно-географічних досліджень.....	57
<i>Коваль К.</i> Проблема розвитку річкового Прутського екологічного коридору в межах міста Чернівці.....	60
<i>Козак М.</i> Роль ГІС у формуванні територіальних громад (на прикладі громад Тернопільської області).....	62
<i>Козак Ю.</i> Інформаційне забезпечення туристичної діяльності (на прикладі м. Чернівці).....	64
<i>Козлов П.</i> Картографічне моделювання динаміки берегових ліній за даними радарної зйомки.....	66
<i>Козьмич А.</i> Сучасний стан і тенденції розвитку органічного виробництва в Україні.....	68
<i>Кузяк А.</i> Структурно-функціональні особливості використання земельного фонду Тернопільського району.....	70
<i>Курилик Р.</i> ГІС як засіб для вирішення муніципальних проблем міста Чернівці.....	72
<i>Лакуста В.</i> Бальнеологічні ресурси с. Брусниці.....	74

<i>Лакуста В.</i> Управління трудовими ресурсами на підприємствах санаторно-курортного профілю	76
<i>Лівада Н.</i> Оцінка рекреаційної привабливості оздоровчого комплексу «Візит»	78
<i>Мальцева Д.</i> Вплив інформаційних технологій на розвиток туристичного підприємства (на прикладі турфірми "Мандри").....	80
<i>Марчук О.</i> Економічні аспекти розвитку екскурсійного туризму (на прикладі Кіцманського району)	82
<i>Миколаюк А.</i> Соціально-економічна нерівність районів Чернівецької області: суспільно-географічний аналіз	84
<i>Мороз І.</i> Туристичні комплекси Чернівецької області	86
<i>Морозов А.</i> Екологічна оцінка агроландшафтів Прут-Дністерського межиріччя.....	88
<i>Небесний А.</i> Аналіз використання земельних ресурсів Підволочиського району Тернопільської області	90
<i>Олійник М.</i> Антропогенні зміни гідрохімічного режиму малих річок міста	92
<i>Папіш Е.</i> Поняття про систему потік-русло (на прикладі найбільших річок світу)	94
<i>Паюл О.</i> Суспільно-географічні аспекти захворюваності населення у Чернівецькій області	96
<i>Писаренко О.</i> Аналіз створення та інтеграції геопросторового банку даних території України в розрізі адміністративних утворень	98
<i>Питюк О.</i> Мінливість клімату м. Яремче на початку XXI ст.	100
<i>Пригода Н.</i> Режим опадів на території Бережанського району протягом 2000-2012 рр	102
<i>Приймак А.</i> Реконструкція інженерних мереж в умовах міської забудови.....	104
<i>Проданюк Д.</i> Геоінформаційне забезпечення функціонування Національного природного парку Вижницький	106
<i>Пуганцева А.</i> Якість життя населення Чернівецької області: суспільно-географічний аналіз	108
<i>Радошук В.</i> Аналіз взаємозв'язку сонячної активності й максимальних витрат річки Сірет	110
<i>Рінка К.</i> Моніторинг зелених насаджень буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації засобами ГІС	112
<i>Руснак А.</i> Лісокористування на території Славецького лісництва ДП"Берегометське ЛІМГ".....	114
<i>Салій М.</i> Релігійна сфера Тернопільської області: суспільно-географічний аналіз	116

<i>Самотюк В.</i> Аналіз сучасної структури земельних ресурсів басейну річки Путилки та шляхи її оптимізації.....	118
<i>Семенішин О.</i> Огляд законодавчих актів щодо розмежування земель за останні 15 років.....	120
<i>Сідор С.</i> Стан тваринницької галузі сільського господарства України за роки незалежності.....	122
<i>Сірук Н.</i> Територіальна організація розселення Житомирської області.....	124
<i>Скиба А.</i> Проблеми та перспективи технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна із застосуванням сучасних інформаційних технологій (на прикладі об'єктів міста Новодністровськ).....	126
<i>Собченко Ю.</i> Сучасний стан використання земельних ресурсів м. Новодністровськ.....	128
<i>Стебло В.</i> Формування баз геоданих та землевпорядне 3-Д моделювання в середовищі ARCGIS, при використанні даних ДЗЗ (на прикладі території м. Городок).....	130
<i>Тимку Т.</i> Структура й особливості використання земель лісового фонду Чернівецької області.....	132
<i>Ткачик К.</i> Створення топографічного плану масштабу 1:500 з використанням новітніх технологій.....	134
<i>Тополук С.</i> Перспективи розвитку кластерних об'єднань у сільському господарстві на прикладі Новоселицького району.....	136
<i>Федун М.</i> Територіальна організація релігійної сфери Рівненської області.....	138
<i>Харюк Х.</i> Електоральне дослідження в соціології політики на прикладі останніх виборів до Чернівецької міської ради.....	140
<i>Хобзей М.</i> Моделювання реформи адміністративно-територіального устрою України засобами ГІС (на прикладі Чернівецької області).....	142
<i>Цуркан М.</i> Нові тенденції у розвитку ресторанного бізнесу.....	144
<i>Чернописький В.</i> Чинники формування та перебігу демогеографічних процесів у поселеннях Чернівецької області.....	146
<i>Чубатюк М.</i> Застосування ГІС з метою оптимізації туристичних маршрутів територією буферної зони резиденції митрополитів Буковини та Далмації.....	148
<i>Яремчук І.</i> Проблеми та перспективи туристичної галузі Івано-Франківської області.....	150
<i>Ярош В.</i> Методичні особливості оцінки гідроенергетичного потенціалу річок.....	152